

Yùwanì
andí Yěsù Krístò bhà Ídzi
Màkǔrù
Yàrí bhǔkù ò ì nòtù ádròdrò
dhu tí dhu

Ungbòta-Ɔwúta ò, Yùwanì tí ka kátina ale rǐ'ì ibí nyá. Pbé̀tù, yàrí bhǔkù nandí tsí tí ka kìrè ní Zèbèdayò mà pbìndà tsìbhále Sàlòmè màná t'ídhùnà, yà Yěsù bhà uvitatále tí í'ì. Pbìndà bhǔkù ò, kà rǔte dòná ndìtírò, ndàtì ndì «Yěsù ózè ábhàlǐ» tí (21.20-25). Kǔndí átò dhu ní'ì Upfòta tó bhǔkù, 1 Yùwanì, 2 Yùwanì, ndirò 3 Yùwanì tó bhàrùwà.

Yùwanì andí yàrí bhǔkù mbèmbè àrù kumì dòná imbò nà ato mà nzínzi ǒ àrùgyètdí kumì ato nà Yěsù ka kùgù dhu-dzidǒ. Kǎndí Yěsù Krístò bhà yàrí Ídzi Màkǔrù, ndínǐ ndì ndabhù tí pbàkrístò-afí ròtsì ɔbi nǐ. Kǎndí ndi Màkǔrù átò yà iri í'ì fíyó pbìrì ǒ rò Pbàyàhúdì tò. Abádhí nzínzi ǒ ábhǒ ale nyá náa'ù nzá dhu Yěsù rǎrǐ Másiyà. Yùw 20.31 ò, Yùwanì rǎtina, ndì randí dhu ndínǐ ìndrù náa'ù tí dhu Yěsù rǎrǐ Másiyà, Kàgàwà t'ídhùnà, 'àdè í'ì ípìrǒnga nà kǒvò rǒ.

Pbìndà andítá ò, Yùwanì rǔte óyǒ dhu dǒ: «Pbàyàhúdì» (2.18-20, ndirò 5.10-16), yà Yěsù nu-gyénà atdíǒ ale, mà «a'uta» màná. Pbàyàhúdì ní Pbàfàrisáyó mà Pbàyàhúdì tó ngǔkpà kámá màná (11.57). A'uta tó atdí ófò rǐ'ì 2.23-24 ò. Ábhǒ ale nyá náa'ù Yěsù yà kà rǎrà ònzìnà rǒ

wiwì àlǎ ì í dhu-okú dò rò tí. Pbétù, kà tò inga nafò ndíní ka kí'í tí obhóná a'utatále tí dhu ní'í yà ndì ndùdhe dhu ifù ka kí atdíđó dhu (8.31).

Bhǔkù-nyìtì ka kóhù tí dhu

- Yùwanì rǐ Yēsù àti Kàgàwà ìtè rí kpangba Ɔte tí dhu (1.1-18).
- Bàtizò nubhónà Yùwanì rǐ Yēsù, Màsiyà rǐrà dhu òvɔ dhu (1.19-34).
- Yēsù rǐ wemberè tó pbìndà ábhàlǐ òvò dhu (1.35-51).
- Yēsù rǐ àrùbhù ize nítè, rìtè ndì ràrǐ Kàgàwà t'ídihùnà nyú dhu (2.1-12.50).
- Yēsù rǐ kà rǐku dòná rò dhu ùdhě pbìndà ábhàlǐ tò, ndàdù ndìtsò abádhí đó dhu (13.1-17.26).
- Yēsù òsò ka kí dhu mà kà rǒvè mèsàlabhà đó dhu màná dhu (18.1-20.9).
- Yēsù ingbè ndì ɔve-bvè rò, ndàdù ndìtè pbìndà ábhàlǐ tò dhu (20.10-21.25).

Kàgàwà t'Ídhùnà Yēsù nǔugèrè ndì ndòngò ìndrǔ tí dhu

(1Yù 1.1-3; 5.20)

¹ Ɔpè tí kóró dhu rǐ ndòpè rò, Ɔte tí ka kátina ale ní'í ìnè. Ndi Ɔte tí ka kátina ale mà ní'í atdíkpá Kàgàwà màná. Ndirò ndi Ɔte ní'í Kàgàwà.

² Ɔpè tí kóró dhu rǐ ndòpè rò, kí'í Kàgàwà-ti'ò.

³ Kàgàwà náanzì kóró dhu kótù ǒ. Ndirò Kàgàwà náanzì nzá atdí dhu mà ìnzá ndì ndònzì kótù ǒ rórò.

⁴ Ndi Ɔte-nyutsì ì'í dhu ní'í ípìrǒnga, ndi ípìrǒnga ràdù ì'í awáwù ìndrǔ tò.

5 Ndi awáwù nátdyi nga ínò ǒ rò, ínò náadù nzá ndi awáwù náko.

6 Nírò ní ndi Kàgàwà nívi atdí ale níto ndi. Ndi ale-ɔvò ní'ì Yùwanì.

7 Kíra ndíní ndi ndadì tí ngàmbì tí ndi awáwù tò, ndíní kóró ale náadù tí ndi awáwù ná'ù kà rúnona ndi awáwù dǒ dhu-okú dǒ rò.

8 Ndi Yùwanì nyú ndìtirò ní'ì nzi awáwù, pbétù kíra ndíní ndadì tí ngàmbì tí ndi awáwù tò.

9 Ndi Ɔte ní'ì obhóná awáwù nyú, yà kóró ale-nyínga náwù rǎdù yà adzi ǒ ndi ndìrà àhu rò awáwù.

10 Kí'ì inè yà adzi ǒ. Ndirò Kàgàwà náanzì yà adzi kǒtù ǒ, pbétù yà adzi ǒ ale náadù nzá kùni.

11 Kíra àhu fíyó pbirì ǒ ale nyú nzínzì ǒ, pbétù i ale nádù nzá kàko.

12 Pbétù kóró ale, yà ka nakò 'àdù kà'ù tò, kǎdù ádrùngbǎnga tó obi nábhù rùgèrè ì 'òngò Kàgàwà bhà inzo nyú tí.

13 Abádhí nóngò Kàgàwà bhà inzo tí, ìnzì ní ale-ngbò tó ófò ǒ, ndirò ìnzì ní ìndrǔ-afí nózè ka dhu bhěyi ka kugù ì dhu-okú dǒ rò. Pbétù abádhí nóngò kà bhà inzo tí Kàgàwà ózè ka rì'ì ndi dhu bhěyi dhu-okú dǒ rò.

14 Ɔte tí ka kátina ale núugèrè ndi, ndòngò ìndrǔ tí, ndàdù ìrà àdi àlě nzínzì ǒ, àlè tí ndi ndalè ídzìnga mà, obhónga màná nǐ rórò. Àlě kala kàbhà ádrùngbǎnga tó awáwù. Ndi awáwù ní, yà Àbanà Kàgàwà-fó ndi atdí tí arí ì'ì kàbhà ìngba náabà.

15 Kà dǒ ndi ndí dhu àwě rò, bàtizò nubhónà Yùwanì náavò dhu àrǐ nyú tí, ndàti: «Yàrí ní ndi yà ma muno ale, mati: <Dzidu dǒ rírà ale

ràř Ādrùngbǎle nyú, ròsè dùdunǎ. Kǐ'ì ìnè angyangyi inzǎ ka kàpè mǔgǔ rórò nídhunǎ.»

¹⁶ P̀b̀ìndà ádr̀ungbǎ ídz̀ìnga-okú dò rò, kǎso àlě, àlě ràbà ídz̀ìnga, ídz̀ìnga dò.

¹⁷ Kàgàwà níibho p̀b̀ìndà Ƴyátá àlě tò, Músà-otù ǒ. P̀b̀étù kǎdù p̀b̀ìndà ídz̀ìnga mà, p̀b̀ìndà obhóngà mànà níbhò àlě tò Yèsù Krístò-otù ǒ.

¹⁸ Atdí ale mà nǎpè nzǎ Kàgàwà àlǎ akekpá màtí. P̀b̀étù ka nábhu àlě r̀nì ní yà atdí tí arí'ì kà t'Ídhùnà. Ndì kà t'Ídhùnà ní ndì Àbanà tí arádi, ndìrò ka ní Kàgàwà.

Bàtizò nubhónà Yùwanì náawe ndìtírò dòná dhu

(Màt 3.1-12; Mrk 1.1-8; Luk 3.1-18; Yùw 5.33-36)

¹⁹ Atdíku Yèrùsàlemà rò, P̀b̀àyàhúdì tó ádròdrò ale náavì p̀b̀àkùhání mà, p̀b̀aláwí mànà ròwù dhu ìvu Bàtizò nubhónà Yùwanì-tsǔ ka ràř àdhi. Ní, yàř ní ndì Yùwanì adù àdunà dhu.

²⁰ Inzá ndì ndàgò ndì rórò, kǎvò dhu kpanjangba ndàti: «Ɔma, ma ní nzǎ Krístò.»

²¹ Ní, abádhí adù dhu ìvu tdítǔ kà-tsǔ 'àti: «Olu, ìnyi ní àdhi? Nyi tí Èliyà?» Ní kǎdù dhu àdu, ndàti: «Ìnzǎ ní ma Èliyà.» Abádhí níivú dhu tdítǔ: «Nyi tí Kàgàwà bhà nabì yà mǎ máròdona?» Yùwanì náadù dhu àdu: «Ìnzǎ ní ma Kàgàwà bhà Nabì.»

²² Ní abádhí adù dhu ìvu kà-tsǔ, 'àti: «Olu, nyi ní àdhi, ndínǎ mǎ madù tí òwu nyi nyádùna fǎkà dhu òvò yà mǎ nìvìnà ale tò? Ádhu nyi nyú nyi nyùnò nyi-tírò dùnú?»

23 Ní, Yùwanì adù yà Kàgàwà bhà nabi Ìsayà náandí dhu nádu abádhí tò, ndàti: «Ìma ní yà rùngù ò rò rúkù, tũna ràmbe ndìrì dǒ ale:

«Nyùtǒ Ádrùngbǎle bhà otu*.»

24 Kǒkò ka kìvìnà ale ní'ì Pbàfàrisáyó.

25 Ní abádhí níivú dhu tdítǒ Yùwanì-tǔ, 'àti: «Olu, ìnzǐ ní nyi Krístò mà, ndìrò Èliyà mà, ndìrò ìnzǐ ní nyi yà mǎ marí òdona Kàgàwà bhà nabi mà rò, ádhu nyi nyárí bàtizò núbhǒ ìndrǔ tò nǐ?»

26 Ní Yùwanì adù dhu àdu abádhí tò ndàti: «Ìma, ma mǎrí bàtizò núbhǒ ìndrǔ tò idha nǐ. Pbéùtù nzínzìkù ǒ atdí ale rǐ'ì ìnè. Ndi ale ní ìnzá nyi nyúni ale.

27 Kà rǐrà dzidu dǒ, pbéùtù ma màkǎ nzá mǎkò ma, munga kà-pfò rǒ kàyitò-mbǐ mà.»

28 Wò dhu náanzì ndì Bètàniyà tí kátina pbanga ò, yà Yùwanì ongónà bàtizò núbho ìndrǔ tò òná rò, Yòròdanì tí kátina idha-akpà-adzèná rò.

Yēsù ní Kàgàwà bhà Tàmǎ-ngba dhu

29 Tsútsǎ nínganí, Yùwanì náala Yēsù tina ò rǐrà ró, ndàdù àtìnà: «Kànǐ Kàgàwà bhà Tàmǎ-ngba, yà adzi ǒ ale tó nzérenga nú'ǒ rǐ.

30 Ka ní ndi yà ma muno dhu okúna dò rò, mati: «Dzidu dǒ rǐrà ale rǎrǐ Ádrùngbǎle nyú ròsè dùdunǎ, kí'ì ìnè angyangyi, ìnzá ka kàpè mugu rórò nídhunǐ.»

31 Ìma nyú mà ma muni nzá ka. Pbéùtù, ma mǐrà bàtizò núbho ìndrǔ tò idha nǐ, ndíní Ìsràyeli ǒ bhà nabhè tí rùnì ka.»

* 1:23 1.23 Ìsa 40.3

32 Ní kǎdù dhu òvò tdítǎ, ndàti: «Ma mala Kàgàwà bhà Ǽlǎ-Alafí òrù-akpà ò rò rífo àmbò tó ǒfò ǒ, ndàdi kà-dǎ ró.

33 Ndirò ima nyú mà, ma muni nzá ka. Pbétù Kàgàwà, yà ima nivi mirà bàtizò núbho ìndrǔ tò idha nǎ, náati ima nǎ: «Nyí nyálǎna Ǽlǎ-Alafí rífo, ndàdù àdi dóná aǝ ní ndi Ǽlǎ-Alafí nǎ rí bàtizò núbho ìndrǔ tò aǝ.»

34 Nírò, ma mála wà ndi dhu, ndirò ma mí dhu òvò kpanjangba, àbadhi rǎrǎ ndi Kàgàwà t'ídhùnà.»

*Yēsù rǎ wemberè tó pbìndà ábhǎlǎ núnzi dhu
(Mát 4.18-22; Mrk 1.16-20; Luk 5.1-11)*

35 Tsútsǎ nínganí tdítǎ, bàtizò nubhónà Yùwanì mà ní'ì yà inzi ì í'íná òná ngari ǒ tí, pbìndà óyǒ ábhǎlǎ mànà.

36 Ní, Yēsù ndi ndàla ùda rúda ró rò, kǎti pbìndà ábhǎlǎ nǎ: «Kòñǎ Kàgàwà bhà Tàmǎ-ngba.»

37 Ní kǒkò óyǒ ábhǎlǎ níri wò Yùwanì ùnò dhu, 'àdù 'ìvǎ, 'òwù Yēsù-owù ǒ.

38 Ní, àrà ndi ndàrà rórò, Yēsù náagéré ndi ndàndà olunga, ndàdù kǒkò ábhǎlǎ nála owùna ǒ ríwu ró. Ní kǎdù dhu ìvu abádhí-tsǎ, ndàti: «Ádhu nyí nyónena?» Ní abádhí adù dhu ìvu Yēsù-tsǎ, 'àti: «Rabí, nyi nyarádi ìngboró?» Rabì-tì ní Mǎlimò.

39 Ní Yēsù adù dhu àdu abádhí tò ndàti: «Nyíwù, ndíni nyí nyala tí ka.» Ní abádhí adù òwu, 'àdù kǎrádi ró nga àla. Abádhí adù òko atdíkpá kà mànà ndi nínganí. Ndi dhu ní'ì mbèmbè idrè adyifò-sisì adyídǎ nga tó ǒ dhu.

40 Kǒkò Yùwanì rǎnǒna dhu nìrìnà, 'àdù òwu Yěsù-owù ǒ ale nzínzì ǒ atdí ale-ovò ní'ì Àndèreyà. Ndi Àndèreyà ní'ì Sìmonì Péterù t'ádònà.

41 Ní Yěsù-tí rò ì ivà ì rò, Àndèreyà náadù àrà angyi adònà Sìmonì rǐ'ì i, ndàdù àtìnà kànǐ: «Mǎ màla Màsiyà.» Màsiyà-tì ní Krístò.

42 Kǎdù wò ndi adònà, Sìmonì, núndà 'òwù nà Yěsù rǐ'ì i. Ní ànyì abádhí òwù ùvò rò, Yěsù udí nyìkpóna ndàndà Sìmonì, ndàdù àtìnà nǐ: «Ínyi, nyi ní Sìmonì, Yùwanì t'ídhùnà. Ní ròpè ndì kòmbí, ka kóngo nyanzi Kefà tí.» Kà-tì ní Péterù.

Yěsù rǐ Filipò mà Nàtànèlì màrà núnzi owùna nungu tí dhu

43 Tsútsǎ nínganǐ, Yěsù azè ndàrà Gàlìlayà tó pbìrì ò. Ní ànyì ndì ndàrà rórò, kǎtù Filipò, ndàdù àtìnà nǐ: «Fìlipò, írà owùdu ǒ.»

44 Wò ndi Filipò ní'ì Àndèreyà mà Péterù màrà mà tó pbanga, Bètèsàiyidà tí kátina ǒ ale.

45 Ní Filipò arà, ndàrà àhù Nàtànèlì-tí, ndìtsì àtìnà kànǐ: «Mǎ màla wà yà pbìndà Hyátá ò Músà avò dhu okúna dò rò, ndìrò yà fiyó andítá ò Kàgàwà bhà pbànábí náavò dhu okúna dò rò ale*. Ndi ale ní Yěsù, Nàzàretì tó kigò ǒ ale, Yòzefù t'ídhùnà.»

46 Ní, Nàtànèlì adù dhu ivu Filipò-tsǔ, ndàti: «Ídzì dhu nyú t'ádù àhù àhǔ Nàzàretì rò dhèè?» Ní, Filipò adù àtìnà kà nǐ: «Írà pé ndínǐ nyi nyala tí ka.»

* 1:45 1.45 Tòr 18.18; Ìsa 9.5

47 Ní, Yěsù itdègu Nàtànèlì àlǎ tina ò rírà ró, ní kǎdù dhu òvò kǒkú dò rò, ndàti: «Kànǎ Pbhàìsràyélí tó pbìrì ǒ ale nyú ní yà, ìmbǎ ɔtrátá rǐ'ì nyànatsì.»

48 Ní Nàtànèlì adù dhu ìvu Yěsù-tsǔ, ndàti: «Nyì nyùnì ma ìngbǎ dhu bhěyi?» Ní Yěsù adù dhu àdu kàtò, ndàti: «Inzá Fìlipò àpè nyanzi rórò, ma màlanà nyì mùtinì-kpa-tsìnǎ nyì nyidè ró.»

49 Ní Nàtànèlì adù àtìnà Yěsù nǐ: «Màlimǒ, inyì ní Kàgàwà t'ídhùnà, ndìrò nyì ní Pbhàìsràyélí tó Ádrùngbǎ Kamà!»

50 Yěsù adù dhu àdu kàtò, ndàti: «Nyì nyà'ù tí dhu, yà ma màti, ma ràlanà nyì mùtinì-kpa-tsìnǎ nyì nyidè ró dhu-okú dò rò? Pbhétù, nyì nyí wò dhu dònǎ róse ádròdrǒ dhu nyú nálǎ!»

51 Yěsù adù àtìnà tdítǒ: «Ma mí obhó dhu núnò fǔkù. Nyì nyí ǒrù-akpà-tsù nálǎ ndì nàngbe, Kàgàwà bhà màlàyíká ràdù òwu ùpo rǒ ǒrù, 'adù ifo obvò Ìndrǔ t'ídhùnà dǒ ró*.»

2

Yěsù rǐ wemberè tó pbìndà wìwì nónzi dhu

1 Ìbhɔ ráhɔ idhɔ ǒ, ka kanzì ádhìngbǎ ka kùndà nǐ m̀hèndù Kanà tí kátina pbanga ǒ, Gàlìlayà tó pbìrì ò. Yěsù tsánà, Màriyà, ní'ì ìnè ndì m̀hèndù ǒ.

2 Ndìrò ka kadù Yěsù mà, pbìndà ábhàlǐ mànà núnzi átò rìwǔ ndì m̀hèndù ò.

* 1:51 1.51 Ɔpt 28.12

³ Ní, yà òm̀v̀nà ka ḱí d̀ìvayì níku r̀ò, Ỳs̀ù tsánà náati Ỳs̀ù n̄: «K̀arí ale r̀òm̀v̀nà d̀ìvayì r̄í'ì mb̄.»

⁴ Ní Ỳs̀ù ad̀ù dhu àdu k̀at̀ò, nd̀ati: «Iyá, ádhu ndi nyi nyòzè m̀onzi? Inzá pb̀akà k̀asumì nápè àk̄.»

⁵ Ní k̀a-tsánà ad̀ù àt̀ìnà kasutále n̄: «Ònzi nyònzi k̀a r̀ávina nyònzi k̀óró dhu.»

⁶ Anyìr̀ò, yà odu n̄ ka k̀óbhòlò andu-abábá ní'ì inè aza. I andu ní'ì yà Pb̀ayàhúdí náarí 'ù'ò 'ilá K̀agàwà-nyìkpó ò n̄ idha ǹúdh̄ ka karí òyà andu. Ndirò, i andu ní'ì mb̀embè atdí miyà lítrè mà r̀ád̀ù òtsù atdí ò n̄ dhu bv̀t̀í andu. ⁷ Ní Ỳs̀ù atí k̀ókò kasutále n̄: «Nyùtdyò idha, nyírá k̀orí andu n̄ k̀óró.» Ní abádhí ad̀ù i andu níra idha n̄ r̀ulè liyá.

⁸ Tdítd̄, Ỳs̀ù ad̀ù àt̀ìnà abádhí n̄: «Nyùtdyo pé ka ake, nyòwù nà m̀h̀end̀ù tó ádr̀ungb̀ále r̀ìnè.» Ní abádhí ad̀ù òwu k̀a nà ndi ádr̀ungb̀ále r̀ìnè.

⁹ Wò m̀h̀end̀ù tó ádr̀ungb̀ále níinè yà d̀ìvayì tí Ỳs̀ù ùg̀èrè r̀ongò idha, inzi nd̀ad̀ù àdhà r̀ò màtí ka kiwù ndi d̀ìvayì nà dhu ǹni. Pb̀étù yà ndi idha ǹùtdyòná kasutále k̀èl̄ ní i iwà ka ǹni. Ní wò m̀h̀end̀ù tó ádr̀ungb̀ále náanzi akpatsi, nd̀ad̀ù dhu ivu ts̀nà, nd̀ati:

¹⁰ «Ìgyò! K̀óró ale náarí atdíd̄ òvù d̀ìvayì nábh̄ kopè om̀v̀ r̀óná r̀ò angyi, kad̀ù yà inzá òvù mb̀eyi-tsí níbhò olù, iwà ìndr̀ òm̀v̀ ì 'òrì r̀órò. Ní, nyi nyàd̀ù tí atdíd̄ òvù d̀ìvayì nyú nódò r̀ìrà àh̄ k̀ombínga ò màtí?»

¹¹ Wòrí ní ndi Ỳs̀ù anzì pb̀ìndà wemberè tó wiwì. K̀anzì ka Kanà tí k̀átina G̀alìlayà tó pb̀ìrì ò

atdí pbanga ò. Ndi dhu adù kàbhà ádrùngbǎnga tó awáwù nítè, kàbhà ábhàlǐ ràdù kà'ù.

¹² Wò dhu-dzidǒ, Yèsù mà náadù òwu Kàpèrnàwumù tí kátina pbanga ò atdíkpá, íyànà mà, adóna mà, ndirò pbìndà ábhàlǐ mànà. Abádhí náadù òko ányì ngúfe idho kèlě tí.

Yèsù rǐ Kàgàwà bhà idzá rò rǐ dhu ùdzǐ ale nòdì dhu

(Mát 21.12-13; Mrk 11.15-17; Luk 19.45-46)

¹³ Atdíku, Pbàyàhúdì tó Pásìka tó m̀hèndù-ìdhò ní'ì iwà ndì ndìndù ndì ró. Ní Yèsù iwà ndì, ndàrà Yèrùsalemà tó kigò ò.

¹⁴ Ní ányì, kǎtsù Kàgàwà bhà idza, ndàdù ìkyì-akpá mà, tà mà mà, àmbò mànà nábhǔ rí kudzǐ ale mà nótù obvò òkò ró. Ndirò ányì-dza kǎtù ngǔkpà ale ní'ì fùrangà ǒ nga nábhǔ rí k̀ẁẁ ale.

¹⁵ Ní, Yèsù akyè imbi asé bhěyi, ndàdù kòrí ale nòdì nǐ kóró, ndipfo Kàgàwà bhà idza rò, fiyó tà mà mà, ndirò fiyó ìkyì-akpá mànà. Kǎdù yà fùrangà-ǒnga nábhǔ rǒ rúbhi k̀ẁẁ ale tó fùrangà-ǒnga núvò obvò, ndàdù abádhí tó mizà nátì ràwà ì adzíya dǒ.

¹⁶ Ndirò, kǎdù àtìnà àmbò nábhǔ rǒ rúbhi kudzǐ ale nǐ: «Nyìpfo kókò dhu iró rò. Ìnzǐ nyǐ nyádù Àbadu bhà idza núgèrè r̀ngò dhu t'ùdzítá-idzá tí.»

¹⁷ Nírò ní ndì Yèsù bhà ábhàlǐ náadù yà Kàgàwà bhà Andítá ò ka kandí dhu nírè. Ndi andítá ràtina: «Pb̀k̀k̀ idza ma m̀zè nǐ àzè náarí mobi àdzò bhěyi*.»

---

* 2:17 2.17 Zàb 69.10

18 Ní Pbayàhúdí tó ádròdrǒ ale náadù dhu ìvu Yěsù-tsǔ, 'àti: «Íngbàgà wìwì nyì nyávina fàkà wò nyì nyònzì dhu-okú dò rò?»

19 Ní Yěsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Nyùgolo pé wòrí Kàgàwà bhà idza, ní ma mí kòsì ridè ìbhù idho ǒ.»

20 Ní, kòrí Pbayàhúdí tó ádròdrǒ ale náadù àtìnà Yěsù nǐ: «Hòkò! Wòrí idza ka kasì ràrà àhù ifo kumì dóná azà nà atò nyú tí, ní nyì tí adù kòsì òsì ìbhù idho ǒ?»

21 Pbéttù, Yěsù ìpbé ndàmbe àtìnà dǒ idza tí dhu ní'ì ngbǒna nyú ndì ndìtírò.

22 Ní, yà ndì ndóvè, kotdù ndì dhu-dzidǒ, Yěsù níitdègu ndìngbè ìbhù ò rò, nírò ní ndì kàbhà ábhàlǐ náadù yà kǔno dhu nírè. Ní abádhí adù yà Kàgàwà bhà Andítá mà, Yěsù unò fíyò ote màna dhu ná'ù.

Yěsù arí ale-afí ò dhu núnǐ kóró dhu

23 Pbayàhúdí tó Pásìka tó màhendù níitdègu Yěsù òtù Yèrùsalemà tó kigò ò, ní ábhǒ ale nyú náa'u ka yà kà ràrà ònzìnà rǒ wìwì-okú dò rò.

24 Pbéttù, Yěsù nyú ndìtírò náa'u nzá iwà abádhí ná'ù ndì dhu, kǔni abádhí kóró nídhunǐ.

25 Ndirò, kàránà mbá ì'ì rǒ ngambi-atdyú nà ìndrǔ bhà dhu-okú dò rò, iwà ndì ndùnì ndì ale-afí ò dhu kóró angyangyi nídhunǐ.

3

*Nìkòdemù mà rǒte Yěsù nà dhu
(Màt 18.3; Yùw 1.12-13; 2Kò 5.17; Zèk 36.26)*

¹ Nìkòdemù tí kátina atdí ale ní'ì Pbàfàrìsáyó nzínzì ǒ. Ndi ale ní'ì Pbàyàhúdì tó atdí ádrùngbǎle.

² Ní atdíku, kǐvǎ ndì ndìrà àhù kúbhingánǎ Yěsù-tí'ò, ndàdù àtìna kànǐ: «Màlimǒ, mǎ múni wà dhu nyì rǎrǎ Kàgàwà ívì rìrà dhu ùdhe fǎkà ale. Obhó tí, atdí ale mà rǎ nzǐ àdù kǒkò nyì nyarónzìna wìwì-tidò nónzì ìmbǎ Kàgàwà ì'ì atdíkpá ndì nà rò.»

³ Ní Yěsù adù àtìna kànǐ: «Ma mí obhó dhu núnò indù. Atdí ale mà rǎ nzǐ àdù òtsù òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ò inzà ka kùgù ndì ɔwútána tó uguta nǐ rórò*.»

⁴ Ní, Nìkòdemù adù dhu ìvu Yěsù-tsǔ, ndàti: «Ɔwà óngò mùlǎ tí ale nùgù ka kádù ìngbà dhu bhěyi tdítdǒ? Ndi ale tí àdù ndàdu tdítdǒ íyànà-fitsù ò, kadù ndùgù ɔyɔ rí kisě uguta nǐ?»

⁵ Ní Yěsù adù dhu àdu Nìkòdemù tò, ndàti: «Ma mí obhó dhu núnò indù: ìnzǐ ndi ale náapè ndàbhǔ kugù ndì idha mà Ɔlǐlǎ-Alafí mànà-otù ǒ, ní ndi ale rǎ nzǐ àdù òtsù òrù-akpà ǒ Ádrùngbǎ kamà Kàgàwà bhà idzi ò*.»

⁶ Ìndrǔ òdhi arí ngbǒna ònǎ rò ní ìndrǔ. Ndirò ìndrǔ òdhi arí afína ònǎ rò ní Kàgàwà bhà Ɔlǐlǎ-Alafí.

⁷ Ní, dhu àkǎ nzà idho rùkò nyì yà ma mátina dhu rǎkǎ kugù nyì ɔwútána tó uguta nǐ dhu-okú dò rò.

⁸ Awe náarópili, ndàmbe àrà dǒ afína òzè ì, nyadù àmbe tǔna ní'ì dǒ. Pbétù, nyì nyì nzǐ àdù

* **3:3** 3.3 Kà-tì ní, Kàgàwà rǐ ìndrǔ ùgu afína ònǎ rò dhu. * **3:5** 3.5 Zèk 36.25-27; Yùw 7.37-39

àdhà rò màtí ka rǐrà dhu, ndirò àdhà màtí kà rǐrà dhu núnì. Ní ndi dhu rǐ'ì ndi dhu bhěyi tí, Kàgàwà bhà ǪlǪlǪ-Alafí-otù ǒ ndì nùgù ale tò.»

⁹ Ní, Nìkòdemù adù dhu ìvu Yěsù-tsù, ndàti: «Wòrí dhu rǎdù ndònzì ìngbà dhu bhěyi?»

¹⁰ Ní Yěsù adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Ìnyi ní atdíđ ò ndì núnì Pbhàsràyélí tó p̀bìrì ǒ màlimò nyá, ní nyì nyúni tí ìnzá wò dhu?»

¹¹ Ma mí obhó dhu núnò ìndù. Mǎ marúnona dhu ní ùnǐ mǎ múnì dhu. Ndirò mǎ maróko fíndá ngàmbì tí dhu ní nyìkpóka nǐ mǎ mála dhu, p̀bétù nyǐ nyárí nǐ àdù mǎ múnona dhu ná'ù.

¹² Yà ìnzǐ nyǐ nyárí fùkù ma múnona yà adzi đ arí 'ònzì dhu ná'u rò, ní nyǐ nyádù fùkù ma múnona òrù-akpà ò arí 'ònzì dhu ná'ù ìngbà dhu bhěyi?

¹³ Atdí ale mà núpò nzá ànyì. P̀bétù ànyì úpò ní Ìndrù t'ídhùnà kèlě, yà ànyìrò ifo ale.

¹⁴ Ní àdhàdhì Músà níidì osu-wòyò itsu đ rò orú r̀ngù ǒ dhu bhěyi*, dhu-àkǎ kidì Ìndrù t'ídhùnà orú,

¹⁵ ndínǐ ka nà'ù ìngbà tí ìli ndì ale mà náadùya tí dhòdhóhóngà tó ípìr̀ngà nábà.

¹⁶ Obhó tí, Kàgàwà náazè yà adzi ǒ ale atdíđ. Ní kǐbho yà atdí tí arí'ì Idhùnà yà adzi ǒ, ndínǐ ka nà'ù ìngbà tí ìli ndì ale mà náadùya tí nǐ àwǐ, p̀bétù ndi ale adùya tí dhòdhóhóngà tó ípìr̀ngà nábà.

¹⁷ Obhó tí, Kàgàwà níivi nzá Idhùnà r̀rà yà adzi ǒ ale-ànyǎ nítdì, p̀bétù kǐvi ka r̀rà ndínǐ yà adzi ǒ ale nùgù tí otùna ǒ.

* 3:14 3.14 Ǫzt 21.9

18 Ndì ale náapé kà'u, ní ndi ale dǒ Kàgàwà adùya nzǐ anya ǒtdì. Pbétù, inzá ka ná'ù ale dǒ kǒtdì wà anya angyangyi, inzá kǎ'ù Idhùnà dhu-okú dǒ rò.

19 Yàrí ní ndi Kàgàwà nítdi ya anya ìndrǔ dǒ okúna dǒ rò dhu. Awáwù níira àhɛ yà adzi ǒ, pbétù ìndrǔ náadù ìnò ǒ ì óko dhu nózè atdidǒ, ròsè ndi awáwù dònǎ, nzéɛ dhu ònzi ì arí dhu-okú dǒ rò.

20 Obhó tí, nzéɛnga ònzi arí ale náarí awáwù òndrò òndrò tí, ìnzǐ ndàdù ndòzè ndàhɛ awáwù ò, akye ndi ndarónzina nzéɛ dhu náadùna àrà ndàla rǒ kpangba nǐ.

21 Pbétù, obhó dhu ònzi arí ale náarí ndòzè ndùbhi awáwù ǒ, ndínǐ ndi ndarónzina dhu náala tí ndi Kàgàwà ózè dhu bhèyi ndi ndarónzina dhu tí.»

*Yēsù ní Ádrèngbǎɛ ròsè Yùwanì dònǎ
(Yùw 1.19-24)*

22 Wò dhu-dzidǒ, Yēsù mà pbìndà ábhàlǐ mànà náawù Yùdeyà tó pbìrì ò. Ní anyì, abádhí náakò ngúfe idho tí, 'àdù òwu bàtizò núbho rǒ ìndrǔ tò.

23 Yùwanì náarànà bàtizò núbho rǒ átò ìndrǔ tò Sàlimù tí kátina pbanga tí arí'ì ngàtsi pbanga, Àyìnonì tí kátina ǒ. Obhó tí, ndi pbanga ǒ idha ní'ì abho nyú. Ní ìndrǔ nóowúnà ìwu rǒ Yùwanì rǐ'ì ì, kà ràdù bàtizò núbho fǐyò.

24 Wò ndi kàsùmì ǒ, Yùwanì ní'ì inzá ka kàpè òsòna imbi ò rǒ.

25 Nírò ní ndi Yùwanì bhà ábhàlǐ mà atdí Màyàhudì mànà náakò 'àmbe 'àgò dǒ ìndrǔ rǐ ndù'ò ndilǎ Kàgàwà-nyìkpó ǒ tí dhu dǒ.

26 Ní, i ábhàlǐ níiwú Yùwanì-tí'ò, 'àdù àtìnà kànǐ: «Màlimò, yà Yòròdanì tó idha-akpà-adzè nyǐ nyí'ì mànà atdíkpá ale, yà nyi nyú tírò nyi nyóvò dhu dóná fákà ale, ní rǐ'ì bàtizò ùbhó ndì ndí ìndrǔ tò ró. Ndirò kóró ale rǒwu òwu rǒ kà-tí'ò.»

27 Ní Yùwanì adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Ìndrǔ rǎdù àbàná dhu ní òrù-akpà ò rò ka kìbhò fíndà dhu kèlě.

28 Nyǐ nyú nyǐ-tírò, nyǐ ní yà ma muno dhu tó ngàmbì. Ma máti ima rǎrǐ nzǐ Krístò, pbétù ma rǎrǐ Kàgàwà ívi angyinǎ rǒ kà tò ale.

29 Àdhìngbǎ-owútá nà rǐ'ì ale ní ndi ndi àdhìngbǎ bhà ale. Pbétù ndi kà bhà ale t'ódhìnà, yà kà-tí idè ndámbe kà rǔnna dhu ìrì dǒ, nídhè rǎdù ndìka atdíđǒ kà-tù ìrì ndi ndí rò. Ndi dhu bhèyi ní ndi, ma mí'ì dhèdhe nà, ndirò ndi dhèdhe náká wà atdíđǒ nyú kòmbí.

30 Ní dhu àká wà Yēsù-òvò ràmbe ndòtò dǒ, òvòdu rǎdù àmbe àwí dǒ.»

Yùwanì rǐ Yēsù àti òrù-akpà ò rò írà ale tí dhu

31 Wò dhu-dzidǒ, Yùwanì náadù dhu-òvò tdítđǒ, ndàti: «Òrù-akpà ò rò írà ale ní ndi rǐ'ì kóró ale dǒ. Pbétù, yà adzi ǒ ka kúgù ale ní yà adzi ǒ ale kèlě, ndirò kà rǎdù òte yà adzi ǒ dhu dǒ tí. Òrù-akpà ò rò írà ale rǐ'ì kóró ale dǒ.

32 Kǎrúnna dhu ní nyìkpóna nyú nǐ ndi ndála dhu, ndirò ní bǐna nyú nǐ ndi ndírì dhu. Pbétù, ìndrǔ arí nzǐ àdù kà rǔnna dhu ná'ù.

33 Kà rǔnna dhu nà'ù ale návi dhu kpanjangba Kàgàwà rǎrǐ obhó dhu ùno arí ale.

³⁴ Obhó tí, Kàgàwà ívì ale náarí Kàgàwà bhà ɔte núno, atdíđ ò kírǎ ndì pbìndà ǼlǼ-Alafí nǎ dhu-okú dò rò.

³⁵ Kàgàwà ọzè Idhùnà atdíđ. Ní ndì dhu-okú dò rò, kádù kóró dhu tó ádrùngbǎnga nábhù kà-fó.

³⁶ Kàgàwà t'ídhùnà nà'ù ale, ní rǎdù dhòdhódhóngà tó ípìrǒngà náà. Pbéù, ndì nùvǒ ìnzǐ ndìrì kà t'ídhùnà-tsù dhu ale, náabáya nǎ dhòdhódhóngà tó ípìrǒngà, pbéù Kàgàwà bhà nàwí rǒngò àdì dhòdhódhóngànà ndì ale dǒ.»

4

Yēsù mà rǒte Sàmàriyà tó pbìrì ọ atdí tsìbhále nà dhu

(Isa 55.1; Yùw 7.37-39; Kas 8.25)

¹ Wò ndì kàsùmì ọ, Yùdeyà tó pbìrì ọ Pbfàrìsáyó níri ìndrù rǎnǒna Yēsù dǒ dhu. Abádhí ambénà àtìnà dǒ, Yēsù rǎrǐ àrà ibí ale nyú núgèrè rǒ rǒngò pbìndà ábhàlǐ tí, ndàdù àrà bàtizò núbho rǒ ábhǒ ale nyú tò, ròsè yà Yùwanì arí kònzì tí dhu dònǎ.

² Pbéù, Yēsù nyú ndìtírò náarànà nǎ bàtizò núbho rǒ ìndrù tò, kùbho rǒ owúnà ní kàbhà ábhàlǐ.

³ Ní, Yēsù adù ndìvǎ Yùdeyà tó pbìrì ọ rò, ndàdu ndì Gálilayà tó pbìrì ọ.

⁴ Ní ànyì ndì ndàrà rò, káká ndàdà Sàmàriyà tó pbìrì ọna nǎ.

⁵ Ní kǎrà àhù Sàmàriyà tó pbìrì ọ atdí pbanga, Sìkarì tí kátina ọ. Ndi pbanga ní'ì kyèròkyèrò yà idhùnà Yòzefù tò Yàkòbhò náabhù adzi tí.

6 Ndirò, Yàkòbhò bhà dzìwò ní'ì ányìrò. Ní, Yèsù itsi àdi wòrì dzìwò-bidò atdí dídò ndì ndìngyě ndì abhi nǎ dhu-okú dò rò. Ndi dhu ní'ì mbèmbè azà adyifò-sisi adyìbhengá nga tó ò dhu.

7 Ní, Sàmàriyà tó pbìrì ò atdí tsìbhále níira idha níttyò. Ní Yèsù adù àtìna kà nǎ: «Íbho pé idha mómuvù.»

8 Wò ndi kàsúmì ò, Yèsù bhà ábhàlǎ náadù ì'ì kigò ò ì òwù ònyè núdzi ndínǎ ì ònyè tí ró.

9 Ní, wò Sàmàriyà tó pbìrì ò tsìbhále náadù dhu àdu Yèsù tò, ndàti: «Hòkò! ñgbà dhu bhěyi dhu, inyi Mùyàhudì tí rò, nyi nyí idha nónzi fudú ndínǎ nyi nyómuvú tí, àzèmbè ima nongó ì'ì Mùsàmàriyà-àyi?» Obhó tí, irita ní'ì ìmbà Pbàyàhúdì mà nzínzi ò Sàmàriyà ò bhà màna.

10 Ní, Yèsù adù dhu àdu kàtò ndàti: «Nyi nyí'ina gukyè Kàgàwà arábhǎna ìndrǎ tò dhu nùni ale tí, nyadù yà funú rí idha nónzi ndòmuvù ale rǎrǎ adhi dhu nùni, ní nyi nyàmbènà ndi idha nónzi kà-fó, kà ràdù ípìrǒnga àbhǎ rí ìndrǎ tò idha nábhǎ ìndù.»

11 Ní wò tsìbhále adù dhu ìvu Yèsù-tsǎ, ndàti: «Ádrùngbǎlé, idha itdyò nyi nyádù nǎ ngemekù mà rǎ'ì mbǎ funú, ndirò yàrí dzìwò rǎ'ì ádzí nyú. Ní nyi nyí wò ndi ípìrǒnga àbhǎ rí idha nába àdhà?

12 Abhukà Yàkòbhò ní ndi yàrí dzìwò nùbhà fǎkà. Ka nyú ndítirò, kàbhà inzo mà, kà bhà mùtungà màna, nùumvú kà ò idha átò. Ní inyi, nyi tí ndi adrùngbǎlé ròsè ndi abhukà Yàkòbhò dònǎ?»

13 Ní Yèsù adù dhu àdu kàtò, ndàti: «Íngbàtí ìli

ndì ale mà yàrí dzìwò ǒ idha nòm̀vù, nóhò idha-atdyú rǎdù òho tdítǎ.

14 Pbé̀tù, yà ima nyú ma mábhǔna idha nómvù rí ale, nóhò idha-atdyú rǎ nzǐ àdù tdítǎ akekpa màtí. Obhó tí, ma mábhǔna ndi ale tò idha rǎdù òngo dhòdhódhónɡa tó ípìrǒnɡa nábhǔ rí indrù tò idha rǒngo ìtu ònà rò idha-dòti tí.»

15 Ní wò tsìbhále adù àtìna Yèsù nǐ: «Ádrùngbǎlé, íbhò wòrí idha idù, ìnzǐ idha-atdyú nóngó tí mohò, ndirò ìnzǐ ma mongó tí ìrà idha nítǎdyò iró tdítǎ.»

16 Ní Yèsù adù àtìna kà nǐ: «Àrà nyanzi pbùkù kpatsìbhále, nyǎdù iwu màna iró.»

17 Ní wò tsìbhále adù dhu àdu Yèsù tò, ndàti: «Ìmbǎ ma mí'ì kpatsìbhále nà.» Ní Yèsù adù àtìna kà nǐ: «Nyì nyàdu dhu mběyi nyú nyati, ìmbǎ nyì rǎrǐ'ì kpatsìbhále nà.

18 Obhó tí, nyì nyúmbǎ nyì ìmbò kpabhále nyú tò. Ní, yà kombí nyǐ nyí'ì nà kpatsìbhále ní nzǐ pbùkù ale. Ní, wò nyì nyùnò dhu ní obhó dhu nyú.»

19 Ní, wò tsìbhále adù dhu àdu Yèsù tò, ndàti: «Ádrùngbǎlé, iwà ma m̀ni dhu nyì rǎrǐ Kàgàwà bhà nabi nyú.

20 Abhúka nóngónà Kàgàwà núle yàrí pbìri dǎ rò, pbé̀tù nyǐ Pbàyàhúdì-tírò, nyǐ nyarádù àtìna, Yèrùsalemà tó kigò rǎrǐ ndi Kàgàwà núle ka kádù òwu ònà rò kigò.»

21 Ní, Yèsù adù àtìna kà nǐ: «Yàrí tsìbhále, á'u yà ma m̀nɔna indù dhu. Atdí kàsùmì ní'íya ìnè, yà ìnzǐ nyǐ nyuléya àlě t'Ábanà Kàgàwà yàrí

pbìrì dǒ rò màtí, ndìrò Yèrùsalemà tó kigò ǒ rò màtí òná.

²² Nyǎ, Sàmàriyà tó pbìrì ǒ bhà tírò, nyǎ nyárí Kàgàwà nùlě inzá nyí nyúni mběyi rórò. Pbétù má, Pbàyàhúdí tírò, má mǎrí kùlě iwà mǎ múni mběyi nyú rórò. Obhó tí, Kàgàwà rǐbhona ìndrǔ tò ògè rǎhɛ Pbàyàhúdí nzínzi-bvǔ rò*.

²³ Pbétù, kàsùmì nǐndù wà ndì, ndìrò ndì kàsùmì náká wà. Wò ndì kàsùmì ní, yà Kàgàwà-nyìkpó nòfò dhu bhěyi arí Kàgàwà ùlě ale rǐ 'òpè 'ùlě ka afíya ò, ndìrò obhóngá nyú dǒ òná kàsùmì. Obhó tí, àlě t'Ábanà Kàgàwà arónena ní ndì dhu bhěyi rí ndùlě ale-tidò.

²⁴ Kàgàwà ní Alafí. Ní dhu àká kùlě rí ale rùlě ka afíya ò, ndìrò obhóngá nyú dǒ.»

²⁵ Ní wò tsìbhále adù àtìná Yèsù nǐ: «Ma mùni wà dhu Másiyà, Krístò tí kátina ale riraya irà. Ní, kà rǐrà nǐnganí, kǎweya kóró dhu fǎkà.»

²⁶ Ní Yèsù adù dhu àdu kàtò, ndàti: «Ìma ní ndì Krístò, yà inyi nà ma móte.»

²⁷ Wò ndì kàsùmì ǒ ní ndì, Yèsù bhà ábhàlǐ náadù 'ùtò ányìrǒ. Ní idhɔ núukɔ abádhí atdíídǒ, ì àla Yèsù mà rǒte atdí tsìbhále nà dhu-okú dǒ rò. Pbétù, atdí ale mà abádhí nzínzi ǒ náadù nzá ndòmǔ ndìvù dhu Yèsù-tsù, rǎrǐ àdhu Yèsù rǐ'ì atdyúna nà, ndìrò rǎrǐ àdhu abádhí rǒte dóná wòrǐ tsìbhále mànà.

²⁸ Nìrò ní ndì wò tsìbhále núubhà fóná idha-andù ɛrò, ndàdù òngo ndàrà kigò ò. Kǎdù àtìná ányì ndì ndòtù ale nǐ:

²⁹ «Nyìwǔ nyàndà pé yà kóró ma marónzina dhu nàwe idù ale! Ngǎtsi nǐ, pbǎ ìnzǐ Krístò ndì.»

* 4:22 4.22 Ìsa 2.3

30 Ní kòrí ale náadù 'ìvà, 'òwù Yěsù rǐ'ì i.

31 Wò ndi kàsùmì ǒ, p̀b̀ìndà ábhàlǐ náutu Yěsù 'àti: «M̀alimǒ, ńnyu dhu ake.»

32 Ní, Yěsù adù dhu àdu abádhí tò ndàti: «Ma mí'ì ìnè ma m̀ónyuna ònyu nà. Ndi ònyu ní inzà nyǐ nyùnì ònyu.»

33 Ní i ábhàlǐ náadù 'òpè 'òngù dhu tsùyá nzínziya ǒ 'àmbe àtìna dǒ: «Atdí ale mà nírà tí irà ònyu nà kàtò?»

34 Ní Yěsù adù àtìna abádhí nǐ: «P̀b̀àkà ònyu ní m̀onzi yà ma nívi ale-afí òzè dhu, madù yà kíbhò ndíní ma m̀onzi tí kasu nónzi mítò.

35 Tí obhó nyǐ ndi nyǐ nyarí àtìna: «Ìnga ǒ ró'ò ònyu nógu ka kí òná àbǐ nùbhà ndi ìfò àbǐ tí.» P̀b̀étù ima, ma mátìna nyǐ nǐ, nyǐ ràngbe pé dùku nyàndà inga. Ọnyu nó'ò wà inga ǒ, ndirò kàkà wà oguta nà!

36 Ọnyu-tsù nùndu inga ǒ rò ale náarí p̀b̀ìndà màkimbà nába. Ndirò kǎrí ònyu-tsù nùndù dhòdhòdhónga tó ípìrǒnga tò. Ndi dhu bhèyi ní ndi, yà ònyu-tsè nazò inga ǒ ale mà, kà-tsù nùndu adù inga ǒ rò ale mànà-idhè ràdù ndìka atdíkpá.

37 Obhó tí, yàrí mbóli núnò dhu ní obhó dhu nyú: «Atdí ale náarí ònyu-tsè nózò inga ǒ, ngàtsi ale ràdù ndi ònyu nógu inga ǒ rò.»

38 Ní ima, ma m̀ovì nyǐ nyòwù ònyu ògù inzà nyǐ nyazò dhu òná inga ǒ. Ngùkpà ale náanzì ndi kasu kà ǒ angyinà rò, nyàdù ídzìnga nába abádhí tó kasu-nyu-tsi.»

39 Ní, wòrí kígò ǒ aróko Sàmàriyà ǒ ábhǒ ale nyú náa'u Yěsù, wòrí tsibhále náwenà f̀iyò dhu-

okú dò rò. Kǎti: «Kàwε ma mǒnzì dhu kóró idù.»

⁴⁰ Ní, Sàmàriyà ǒ ale níitdègu iwu ùvò Yēsù-tí'ò, ní abádhí adù kònzì ndíní adì tí ì mànà firábvǎ. Ní Yēsù mà náadù òko abádhí mànà óyǒ idhò tí.

⁴¹ Ní, ábhǒ ngǔkpà ale nyú náadù Yēsù ná'ù, yà kà rǎnǒna ndì nyú tíró ǒte-okú dò rò.

⁴² Abádhí owúnà àtìna rǒ wò tsìbhále nǐ: «Mǎ mà'ù Yēsù, ìnzì ní nyì nyùnò dhu-okú dò rò tí, pbétù mǎ mà'ù ka yà bǐka nyú nǐ mǎ mìrì kà rǎnǒna dhu dhu-okú dò rò. Ndirò, mǎ mùni wà dhu ka nyú rǎrǐ ndì yà adzi ǒ ale tó ǒgùba.»

Yēsù rǐ Gàlìlayà tó pbìrì ǒ atdí ádrùngbǎle bhà ìngba níǔ dhu

(Màt 8.5-13; Luk 7.1-10)

⁴³ ǒyǒ idhò ndì ndònzì Sàmàriyà dhu-dzidǒ, Yēsù iwà ndì ndàrà Gàlìlayà.

⁴⁴ Obhó tí, ka ní'ì iwà átì ndì nyú tíró, ìnzì ka rarí nabì nífǔ pbìndà pbìrì nyú ǒ*.

⁴⁵ Pbétù, Gàlìlayà tó pbìrì ò Yēsù àrà àhɥ rò, ányì bhà náakò ka mběyi nyú, iwà ì awù átò Yèrùsalemà, Pásìka tó mùhendù-idhò ǒ, 'adù kà rǒnzìna kóró dhu àla nídhunǐ.

⁴⁶ Nírò ní ndì Yēsù adù àrà tdítǒ Kanà tí kátìna atdí pbanga ò, Gàlìlayà tó pbìrì ò. Ndi pbanga ní ndì kǔgèrè idha rǒngò òvayì tí òná. Gàlìlayà, Kàpèrnàwumù tí kátìna pbanga ǒ, àlitá bhà kasu tó atdí ádrùngbǎle ní'ì ìnè. Ndi ale t'ídhùnà ní'ì andì nà.

⁴⁷ Ní, Yēsù ìrà Yùdeyà rò ndìrà àhɥ Gàlìlayà dhu ndì ndìrì rò, wò ádrùngbǎle náara Yēsù-tí'ò.

---

* 4:44 4.44 Màt 13.57

Kǎdù ndìtsò Yěsù rǒ ndínǎ awú tí, ndàrà idhùnà nígu Kàpèrnàwumù. Ndi kà t'ídhùnà ní'ì affina rǒ ka kódoṅa rǒ.

⁴⁸ Ní Yěsù adù àtìnà kànǎ: «Nyǎ nyǎ nzǎ dhu à'u, inzà nyǎ nyàla wiwì mà, inzà apèna 'ònzì angyi ìndrù nzínzì ǒ dhu mànà dhu rǒ!»

⁴⁹ Ní wò ádrùngbǎle adù àtìnà Yěsù nǎ: «Ádrùngbǎlé, írà nyawú pbàkà inzà pbàkà ingba-afí nǎpè ìtdě rǒrǒ.»

⁵⁰ Ní Yěsù adù àtìnà kà nǎ: «Árà ibha! Ìnè idhùnǎ rǎ'ì nyǎkpóna nà.» Ní wò ádrùngbǎle nǎa'u Yěsù ùnò fǐndà dhu, ndàdù ndìvǎ, ndàrà.

⁵¹ Ní ibha ndì ndóngo rǒrǒ, abádhí núusò ì otu ǒ pbìndà kasutále mànà, i ale ràdù àtìnà iwà kà t'ídhùnà rǒgù.

⁵² Ní wò ale adù dhu ìvu abádhí-tsǎ, ndàti: «Kǒgùnà ife adyifò-sisì ǒ?» Ní, abádhí adù dhu àdu kàtò 'àti: «Kǒgùnà inzì, àrùbhù adyifò-sisì adyíbhengá nga tó ǒ.»

⁵³ Ní wò ngbángba t'ábanà adù dhu òsù ányìrǒ rǒ tí, wò ndì kàsùmì ǒ tí Yěsù rátiná ndì nǎ: iwà pbìndà ingba rǒgù. Ní àbadhi mà, kóró pbìndà idzá-bhà mànà nǎadù Yěsù ná'ù atdíǒ.

⁵⁴ Wò dhu bhèyi ní ndì, Yěsù anzì oyo rí kisé pbìndà wiwì, Yùdeyà rò ndì ndìrà àhǎ Gàlilayà rǒ.

5

Yěsù rǎ ngbǒna úve atdí ale nígǎ dhu

¹ Wò dhu-dzidǒ, yà Pbàyàhúdì rǎ fǎyó somà tó atdí mǎhendù nónzì ònà kàsùmì ǒ, Yěsù iwà ndì ndàrà Yèrùsalemà tó kigò ò.

² Ndi kigò ò ka kótsù òná atdí tsátsù-òvò ní'ì «Tàmà tó Tsátsù.» Ní, ùye ka kúyè idha ní'ì ndi tsátsù tí. Pbayàhúdí t'ávàna ǒ, ndi idha-òvò ní'ì Bètèsàydà. Ndirò, kǐgì rǒ ka kasì imbò mbàrazà.

³ Ní, dhèdhèrò andi-tidò nà ale nóongónà òyì i mbàrazà tsinǎ. I ale ní'ì ndùmùndúmú mà, òtsótsù ale mà, ndirò ngbǒya úve ale mànà. [

⁴ Ní, abádhí ongónà òyì ányìrǒ, 'ámbe Kàgàwà bhà màlàyikà rǐ ndi idha-ǒnga nángbǒ dhu òdò dǒ. Obhó tí, atdí kàsùmì ǒ, Kàgàwà bhà màlàyikà nóongónà ifo òrù-akpà ò rò, ndòtsù ndi idha ò, ndàdù ònángà àngbo. Ní, wemberè tí òtsù ndi idha ò ale nóongónà àdù ògù dòtsí pbìndà andi ǒ rò.]

⁵ Ní, ányìrǒ i'ì atdí ale ní'ì iwà andi alú ndi ró ato àrà àhù ibhù kumì dóná àrù nà ato tí ale.

⁶ Ní, wò ale ndi ndàla àyǎyi ró, ndàdù dhu ùni iwà ka rónzì ábhǒ idhò nyú andi nà rò, Yèsù ivú dhu kà-tsù, ndàti: «Nyi nyòzè tí iwà nyogù?»

⁷ Ní wò ale adù dhu àdu Yèsù tò ndàti: «Ádrùngbǎlé, idha-ǒnga màlàyikà àngbǒ rò, ma marí mbǎ àdù i'ì mitdu rí, ndàfǒ ma ndi idha ò ale nà. Ndirò, yà ma mí momvù ndíní ma mofo tí idha ò rò, ngátsi ale kèlě náarádù òfo angyi rùdú ndi idha ò.»

⁸ Ní Yèsù adù àtìnà wò ale nǐ: «Ívǎ nyi, nyitdù indú ara, nyadù àrà.»

⁹ Ní ányìrǒ rò tí, wò ale náagù, ndàdù pbìndà ara nítù ndàrà nà.

Wò dhu rǐ ndònzì òná idhò ní'ì sàbatù-idhò.

¹⁰ Ní Pbayàhúdí tó ádròdrǒ ale náadù àtìnà wò ògògù ale nǐ: «Indo rí'ì ní sàbatù-idhò! Ní dhu àkǎ nzá nyanò pbùkù ara nyambe ùbhi dǒ nà.»

11 Ní, wò ale adù dhu àdu abádhí tò ndàti: «Ima nìgũ ale ní ndi àti ima nĩ, ma rítdu pbàkà ara, madù àrà nà.»

12 Ní kòkò Pbàyàhúdí tó ádròdrõ ale adù dhu ìvu kà-tsũ 'àti: «Ádhi pbá ale ndi nyi nĩ àti, nyi rítdu pbùkù ara, nyadù àrà nà?»

13 Pbétù, wò ka kìgũ ale náadù nzá àdhi mà ùnònà ndi dhu dhu nùni. Obhó tí, wò ndi kàsùmì ò, Yèsù adù ì'ì iwà ndì ndàwìlì ndì, ndàrà ányìrõ ì'ì ihé-yà nzínzì ò rò ró.

14 Wò dhu-dzidõ, Yèsù adù àrà wò ale nótù Kàgàwà bhà idzá, ndàdù àtìnà kà ní: «Kònì nyi nyògù wà. Ní àpé nyonzi nzérenga tdítð, akye nzére dhu nyú ròsè wòrí dònã náarana nyabà tdítð nĩ.»

15 Ní wò ale náadù àrà, ndìtsì àtìnà Pbàyàhúdí tó ádròdrõ ale nĩ, Yèsù ràrĩ ndi ndì nìgũnà.

16 Ndi dhu-okú dò rò ní ndi, ì ádròdrõ ale náadù 'òpè 'ònè Yèsù, ndínì ì abhù tí kohò, sàbatù-idhò ò kà rãrà ìndrũ ìgũ rõ nídhunì.

17 Pbétù, Yèsù adù àtìnà abádhí nĩ: «Àbadu Kàgàwà rĩ'ì ìnè kòmbí màtí ndì ndí kasu ònzi ró, ní ima mà átò, ma mí'ì kasu ònzi ma mí ró.»

18 Ndi dhu-okú dò rò ní ndi, Pbàyàhúdí tó ádròdrõ ale náadù 'òpè 'ònè Yèsù tdítð atdyúya nyú nà, ndínì ì abhù tí kohò. Abádhí ambénà kònè dõ, ìnzì ní ìnzá kífù sàbatù-idhò dhu-okú dò rò tí, pbétù kãradù Kàgàwà àtì àbanà nyú tí, ndi dhu ràdù ndàbhù ì'ì àdhàdhì Kàgàwà nà dhu-okú dò rò.

Kàgàwà t'ìdhùnà, Yèsù bhà ádràngbãnga

19 Wò dhu-dzidǒ, Yěsù adù àtìna Pbàyàhúdì tó ádròdrǒ ale nǐ: «Ma mí obhó dhu núno fǔkù: Kàgàwà t'Ídhùnà rǐ nzǐ adù atdí dhu mà nónzì dònà rǒ, pbétù kà rǎdù ònzìnà dhu ní yà Àbanà rǒnzìna ró ndì ndálǎna dhu kèlě. Obhó tí, Àbanà arónzìna dhu nónzì kà t'Ídhùnà rǎdù átò.

20 Obhó tí, Àbanà ózè Idhùnà, ndàdù ndì ndarónzìna kóró dhu núvi kà tò. Kàrǐ yà ndì ndónzì dhu dònǎ róse ádròdrǒ dhu núvǐ tǎtǎdǒ ndì Idhùnà tò, ndínǐ idho adù tí nyũko nǐ atdídǒ.

21 Àdhàdhì Àbadu náarí ùvǔve ale nábhǔ rùngbe ì ɔve-bvù rò, ndàdù ípìrǒnga ùbho fiyò dhu bhěyi tí, ní ka t'Ídhùnà rǎdù ípìrǒnga núbho yà ndì ndòzè ndùbho ka fiyò ale tò.

22 Ndirò, Àbadu náarí nzǐ ìndrǔ-ànyǎ nítǎdì, pbétù kǐbhò anya t'ítǎtǎ tó ádrùngbǎnga tó obi kóró Idhùnà-fó,

23 ndínǐ kóró ale níifu tí Idhùnà, àdhàdhì ì arí Àbanà nífù dhu bhěyi. Ní, ìnzǐ arí Kàgàwà t'Ídhùnà nífù ale, nífu nzá yà ka nívi Àbanà.

24 Ma mí obhó dhu núno fǔkù: Yà ma múnɔna dhu níri rí ale, ndàdù yà ima nívi ale ná'ù, nábà wà dhòdhódhóngà tó ípìrǒnga. Ndirò, ka kotǎiya nzǐ anya kà dǒ, pbétù kǎdà wà ɔve òna nǎ, ndàdù òtsù ípìrǒnga ò.

25 Ma mí obhó dhu núno fǔkù: kàsùmì nínùdù wà ndì, ndirò ndì kàsùmì àkǎ wà. Ndi kàsùmì ní yà ùvǔvè kǎtdǔ ì ale rǐ Kàgàwà t'Ídhùnà-tù níri ònǎ, ndirò kà-tù ìri rí ale rǎdù ípìrǒnga nábà.

26 Obhó tí, àdhàdhì Àba Kàgàwà náarí'ì ípìrǒnga nà nyunatsì dhu bhěyi, ní kǎbhǔ Idhùnà rǐ'ì ípìrǒnga nà átò nyunatsì.

27 Ndirò, kǎdù ìndrũ-ànyǎ t'ítàtá tó ádrùngbǎnga tó ɔbì nábhu Idhùnà tò, Ìndrũ t'ídhùnà ní ka dhu-okú dò rò.

28 Ní, àpé nyàbhu idho rùko nyí ndi dhu dǒ. Obhó tí, kàsùmì nínù wà ndì, yà kóró ale kǎkà ùvǔvè kutdǔ ì rǐ túdu ìri òná,

29 'àdù 'ùngbe ɔve-bvù rò. Ní yà ídzì nga ònzi ì arí rórò ùvè ale núungbeya ì, 'àdù dhòdhóhóngá tó ípìrǒngá nábà. Pbétù, yà nzérengá ònzi ì arí rórò ùvè ale, núungbeya ì, kadù anya nítdì dòyá*.»

Yèsù rǐ pbìndà ádrùngbǎnga návǐ rǐ ìndrũ tò dhu nóvo dhu

30 Tdítdǒ Yèsù adù dhu òvò Pbàyàhúdì tó ádròdrò ale tò, ndàti: «Íma nyé, ma mí nzǐ àdù atdí dhu mà nónzì dùdu rǒ, pbétù ma mádù ìndrũ-ànyǎ nótdì Àbadu Kàgàwà nóvò ka idù dhu bhěyi. Ndirò ndi anya nótdì ma mádù obhónángá dǒ. Obhó tí, ma marí nzǐ ma mòzè dhu nónzì, pbétù ma marónzina dhu ní yà ima nivi ale nózè dhu kèlě.

31 Ma mapé àdù àdì pbàkà ngàm̀bì tí ma-tírò, ní ma múnoa dhu ní nzǐ àdù ì'ì obhó dhu.

32 Pbétù, ngàtsi ale ní ndi pbàkà ngàm̀bì, ndirò ma mùni wà dhu, kà rǔnoa dùdú dhu rǎrǐ obhó dhu.

33 Nyí nyóvì ìndrũ ròwù dhu òngù bàtizò núbhǒ arí Yùwanì-tšǔ, ní kǎdù obhó dhu tí rǐ'ì dhu núno fǔkù ì ale dǒ.

---

* 5:29 5.29 Dàn 12.2

34 Ima nyú, ma mózè nzá ìndrũ rãdi pbàkà ngàm̀bì tí dhu, pbétù ma mí yàrí dhu núnò fùkù ndíní nyí nyugù tí.

35 Yùwanì í'ì nzínzìkù ǒ àdhàdhì òbì ka kòbì ràm̀bè inga nàwù dǒ tarà bhěyi. Ndirò, nyí nyádù idhèkù nábhu rìka ndì ákě kàsùmì kèlě tí kà rǎ̀nɔna fùkù dhu tó awáwù ǒ.

36 Ní ima nyú, ma mí'ì inè Yùwanì unɔ dhu dònǎ òsè ngǎtsi dhu nà. Obhó tí, ndi dhu ní yà Àbadu Kàgàwà íbhò ndíní ma mɔnzi tí rākǎ kasu, yà inè rí'ì ònzi ma mónzina ró. Ní i kasu arí ndi dhu àvì, Àbadu Kàgàwà rǎrǎ ndi ima nívi.

37 Yà ma nívi Àbadu ní átò pbàkà ngàm̀bì. Ní, nyí nyàpè nzá kà-tù níri akekpá mǎtí, ndirò nyí nyàpè nzá kà-nyí-kpa nǎlǎ.

38 Ndirò, nyí nyí'ì mbǎ kàbhà ɔte nà afìkù ò, inzǎ nyí nyá'ù yà kǐvì ale dhu-okú dò rò.

39 Nyí nyóze nyögyè Kàgàwà bhà Andítá-ònga, nyí nyárí inga ìrè kòtù ǒ nyí rǎrǎdù dhòdhòdhónɡa tó ípìrǒnga nábà dhu-okú dò rò. Ní, i Andítá ní i pbàkà ngàm̀bì.

40 Pbétù, nyí nyóze nzá nyíwǔ tidu ò, ndíní nyí nyabá tí obhóná ípìrǒnga.

41 Ma mózè nzá ìndrũ rǎ milè dhu.

42 Pbétù, ma múnì wà nyí: nyí nyóze nzá Kàgàwà.

43 Ima, ma mírǎ Àbadu Kàgàwà-ɔvò rǒ, ní nyí nyádù nzá makɔ. Pbétù, ngǎtsi ale náapè àdù ìrǎ ɔvòna nyú rǒ, ní nyí nyádù ndi ale àkɔ akye.

44 Nyí nyádù dhu à'ù ìngbà dhu bhěyi, yà nyí nyóze nyífu nyí nyí-tírò nzínzìkù ǒ, inzǎ nyádù Kàgàwà atdíró rǎ nyífü dhu ònè rò?

⁴⁵ Àpé nyìrè nga ima rǎrǎ ndi ma mí nyǒbhù Àbadu-fó. Pbé̀tù nyǒbhù rí ní Músà, yà atdíídǒ nyǐ nyá'ù tsùnà dhu ale*.

⁴⁶ Obhó tí, nyǐ nyá'ùyana gukyè Músà náandí dhu, ní nyǐ nyádùyana ma mú̀nɔ̀na dhu à'ù átò, okúdu dò rò kǎndí i dhu nídhunǐ.

⁴⁷ Ní yà inzà nyǐ nyá'ù kǎndí dhu rò, nyǐ nyádù ma mú̀nɔ̀na ɔ̀te ná'ù ìngbà dhu bhěyi*?»

6

Yě̀sù rǐ imbò lufè ale nóngù dhu

(Mà̀t 14.13-21; Mrk 6.30-44; Luk 9.10-17)

¹ Wò dhu-dzidò, Yě̀sù adà Gàlilayà tó rèrù-adzè. Ndi rèrù ka kanzínà átò Tibèriyà tí.

² Ní ádrùngbǎ ihé-yà náadù òwu kǒwù ò, andi nà ale rǒ ka rǎrà ònzìnà rǒ wìwì nála rǒ i ówu nídhunǐ.

³ Ní Yě̀sù núupò p̀birì dò, 'àdù òko obvò ányì p̀bìndà ábhàlǐ mànà.

⁴ Wò ndi kàsùmì ò, P̀bàyàhúdì tó m̀hèndù, Pásìka tí kátina-idhò ní'ì iwà ndìndù ndì ró.

⁵ Ní Yě̀sù ɔ̀bè nga ndàndà, ndàdù ihé-yà nála tina ò ríwu ró. Ní kǎdù dhu ìvu Fìlipò-tsù, ndàti: «Àlě kówu m̀gati òdzi àdhà ndínǐ kǎkà ale ɔ̀nyu tí?»

⁶ Kívú wò dhu Fìlipò-tsù, àbadhi-afí kèlě ndì ndomvú tí nǐ. Obhó tí, k̀nì wà ndì ndàdù ònzìnà dhu.

⁷ Ní Filipò adù dhu àdu kàtò, ndàti: «Àlě kí mbǎ m̀gati nódzi óyǒ miyà f̀rangà-kpǒ rǒ màtí,

* 5:45 5.45 Tòr 31.26-27 * 5:47 5.47 Tòr 18.15

kadù ùndònà nìní màtí kòrí ale-fó, ní rǐ nzǐ àkǎ abádhí rǒ.»

8 Yēsù bhà ábhàlǐ nzínzì ǒ, Àndèreyà tí kátina atdí ale, Simoni Péterù t'ádònà, náadù àtìnà Yēsù nǐ:

9 «Atdí kpatsìbhíngba rǐ'ì inè iró sàyirì tí kátina nganù-ra nǐ ka kóbhòlò imbò m̀gati nà, dòná óyǒ ìbhè nà. Pbéù wò ndi dhu mà rǒnzina yà dhu bvù tí ale rǒ dhu ní àdhu?»

10 Ní Yēsù adù àtìnà pbìndà ábhàlǐ nǐ: «Nyàvi ìndrù ròkò obvò.» Ányìrǒ irí ní'ì inè abhò. Ní ihé-yà adù òko obvò ndi irí dǒ. I ale-bvù ní'ì mbèmbè imbò lufù kpabhále.

11 Ní Yēsù ugu kǒkò imbò m̀gati ndùlǔ fóná. Ní òtsò ndì ndàbhù Kàgàwà tò dhu-dzidǒ, kǎdù i m̀gati àbhù kùndò uró ì'ì ale tò. Ndirò, kǎdù ìbhè nàbhù átò kùndò abádhí tò, abádhí nà rákǎ dhu bhèyi.

12 Ihé-yà níitdègu dhu ònyu 'ùlè nǐ, ní Yēsù adù àtìnà pbìndà ábhàlǐ nǐ: «Nyùndu òdòdì m̀gati-go-tsù, akye ndì ninzana kòkórò nǐ.»

13 Ní Yēsù bhà ábhàlǐ náadù kǒkò ònyu ka kònyù imbò m̀gati ò rò òdì m̀gati-go-tsù núndu, rùlè atdí kumì dòná óyǒ nà sèngè ǒ.

14 Ní wò Yēsù ònzì wìwì ì àla rò, ihé-yà adù ote òpè nzínziya ǒ, 'àmbe àtìnà dǒ: «Obhó nyú, yàrí ale ní yà ka kuno ìrà iraya yà adzi ǒ dhu tí Kàgàwà bhà nabi nyú.»

15 Ní Yēsù itdègu abádhí rǐ dhu ònzì ndínǐ ì alú tí ndì, 'ùdo ndì fíyó ádrùngbǎ kamà tí dhu ùnǐ, ní kǎdù ndìdha abádhí nzínzì ǒ rò, ndàdù àrà atdíró pbìrì dò.

Yěsù rǔbhi rèrù dǒ dhu
(Màt 14.22-33; Mrk 6.45-52)

16 Inga nítidègu àti, ní Yěsù bhà ábhàlǐ náawú pbìrì dǒ rò, iwǔ ùvò rèrù-tsù.

17 Ní abádhí núupò atdí ibhú ò, 'àdù abhi òpè 'àmbe òwu dǒ rèrù-adzè, Kàpèrnàwumù tó pbanga ò. Inga ní'ì iwà ndì ndàtì ró, Yěsù ràdù ì'ì inzà ndì ndàpè ìrà àhù abádhí i ró.

18 Ndirò idha adù ì'ì atdí dǒ tsina àva ndì awe rǒpìlì òbì nyá nà dhu-okú dǒ rò ró.

19 Ní Yěsù bhà ábhàlǐ ní'ì iwà ì òtù ibhú ràrà mbèmbè imbò kilòmětèrè tí, ndirò ngàtsi nì mbèmbè azà kilòmětèrè tí rèrù-alìkpa ò ró. Nírò ní ndì abádhí náala Yěsù idha dǒ rǔbhi pfǒna dǒ, ndàmbe ìrà dǒ ibhú i ró. Ní òdò nǐsì atdí dǒ abádhí ò.

20 Pbétù, Yěsù adù àtìná abádhí nǐ: «Inzǐ nyònzǐ òdò! Ima ní yà.»

21 Ní abádhí náatsú 'àbhù Yěsù rùpò ibhú ò, ní kòmbómbí tí ibhú náadù àrà àhù adzèná idha-bidò, yà abádhí rǔbhi àda rǒ inǎ rò.

Ihé-yà rǐ Yěsù ònè ndínì ì ala tí dhu
(Màt 14.34-36; Mrk 6.53-56)

22 Tsútsǎ nínaganí, rèrù-adzè ì núbhàná ihé-yà níirè dhu atdí tí ibhú rǐ'íná idha-tsúnǎ. Ndirò, abádhí irè dhu Yěsù rúpòná nzá ndì ibhú ò, 'àdà atdíkpá pbìndà ábhàlǐ mànà, pbétù i ábhàlǐ rówùnà òyá.

23 Ní, ngǔkpá ibhú náadù iwu Tìbèriyà tó kigò ònǎ rò, iwǔ ùvò ìkyèrǒ yà òtsò ndì ndàbhù Kàgàwà tò dhu-dzidǒ, Yěsù ábhuná mùgatì ihé-yà rònyè ró.

24 Ní ihé-yà níitdègu dhu àlà, ìmbă Yěsù mà, pbìndà ábhàlǐ mànà rǎrǐ'ì nzínziya ǒ, ní abádhí adù ùpo Tìbèriyà rò iwũ ibhú ǒ, 'òwù Yěsù ònè Kàpèrnàwumù tó kigò ò.

Yěsù rǐ ndàti ípìrǒnga nábhɯ rádù ìndrũ tò mùgati tí dhu

25 Kǒkò ihé-yà náawù ùvò rèrù-adzè, 'àdù Yěsù òtù ányì. Ní abádhí níivú dhu kà-tsǔ 'àti: «Màlimò! Nyi nyìrà àhɯ ìngbă tí ngá àzú?»

26 Ní Yěsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Ma mí obhó dhu núnɔ fǔkù: nyǐ nyí mɔnɛ dhu ní mùgati nyǐ nyónyàná nyùlè nǐ dhu, ìnzǐ ní yà ma márónzina wìwì nyǐ nyála, nyǎdù à'ùnà dhu.

27 Ní, dhu àkă nzá nyǒnzì kasɯ ndìnza rádù ònyù-okú dò rò. Pbétù, dhu àkă nyǒnzì kasɯ dhòdhódhóngà tó ípìrǒnga nábhɯ rádù fǔkù ònyù-okú dò rò. Ndi ònyù àbhɯ rádù fǔkù ní Ìndrũ t'ídhùnà. Obhó tí, ka ní ndi Àbanà Kàgàwà níli pbìndà ádrùngbǎnga tó ize róná alɛ, ndínǐ ndì ndívi ndi ka dhu navì tí.»

28 Ní kǒkò ihé-yà adù dhu ìvu Yěsù-tsǔ 'àti: «Ádhu ndi àkăkă mǒnzì, ndínǐ mà mɔnzi tí Kàgàwà bhà kasɯ?»

29 Ní Yěsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Kàgàwà bhà kasɯ ní, nyǎ'ù yà ndì nyú tírò ndì ndívi alɛ.»

30 Abádhí adù dhu ìvu tdítđ kà-tsǔ 'àti: «Íngbà wìwì nyi nyónzina mǎla, ndínǐ mǎ madù tí nya'ù? Ádhu ndi nyi nyónzina?

31 Abhúka náanyù manà tí kátina mùgati rùngù ǒ, àdhàdhì yà Kàgàwà bhà Andítá rǎnɔna

dhu bhěyi. Ndi Andítá rǎtina: «Kàgàwà náabhù òrù-akpà ò rò ìrà mùgati abádhí rònɔyù*.»»

³² Ní Yěsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Ma mí obhó dhu núnɔ fǔkù: ìnzǐ ní Músà ndi òrù-akpà ò rò ìrà mùgati nabhù fǔkù. Pbétù, Àbadu Kàgàwà ní ndi òrù-akpà ò rò ìrà obhóná mùgati nábhù rí fǔkù.»

³³ Obhó tí, Kàgàwà bhà mùgati ní òrù-akpà ò rò ìrà mùgati. Ndirò, ndi mùgati ní dhòdhòdhóna tó ípìrǒnga nábhù rí yà adzi ǒ ale tò mùgati.»

³⁴ Ní, ihé-yà adù àtìna Yěsù nǐ: «Ádrùngbǎlé, óngò wòrí mùgati níbhò fǎkà bilínganà.»

³⁵ Ní Yěsù adù dhu òvò abádhí tò kpanjanga, ndàti: «Ìma ní ndi yà ípìrǒnga nábhù rádù ìndrù tò mùgati. Ndi ale náapé ìrà tídu ò, ní rǐ nzǐ àdù àwù nínè akekpa màtí. Ndirò, ndi ale náapé ma'ù, ní rǐ nzǐ àdù òmvùna ndi ndí dhu-atdyú nóhò akekpa màtí.»

³⁶ Kòñǐ ma mènò wà i dhu fǔkù. Nyǐ nyála wà ma, pbétù nyǐ nyàpè nzá ma'ù.

³⁷ Àba Kàgàwà níbhò idù ale náká 'ìwù kóró tídu ò. Ndirò, tídu ò ìrà ale nódi ma mí nzǐ àdù iri.

³⁸ Obhó tí, ma mírà òrù-akpà ò rò, ndínǐ ma mɔnzi tí yà ma nívi ale-afí ózè dhu. Pbétù, ma mírà nzá ndínǐ ma mɔnzi tí afídu ózè dhu.

³⁹ Yàrí ní ndi yà ma nívi Àbadu-afí ózè dhu: «Dhu àká nzá mabhù yà fudú kíbhò ale nzínzi ǒ atdí ale mà ràwí. Pbétù, yà adzi ǒ dhu-tsù rítsi ndòdì nínganí, dhu akáya mabhù abádhí ràngbe ì.»»

* 6:31 6.31 Uvt 16.4,15; Zàb 78.24

40 Tdítdǒ Yěsù adù àtìnà: «Yàrí ní ndì Àbadu ózè dhu: kóró ale yà Idhùnà àlǎ rí, 'àdù à'ùnà, rǎdù dhòdhódhóngà tó ípìrǒngà nábà. Ndirò, ma madùya abádhí nábhu rùngbè ì yà adzi ǒ dhu-tsù rǐtsi ndòdì nínganí.»

41 Ní wò dhu ì ìrì rò, Pbàyàhúdì tó ádròdrǒ ale náapè 'ámbe ònu dǒ nzínzìya ǒ Yěsù-okú dò rò. Abádhí anù wò Yěsù àtì, ndì rǎrǐ òrù-akpà ò rò írà mùgati nídhuní.

42 Ní, abádhí ambénà àtìnà dǒ nzínzìya ǒ: «Tí obhó Yěsù, Yòzefù t'ídhùnà nyú yà? Àlé kúnì wà kà t'ábanà mà, kà-tsánà màná. Ní, kà rǎdù àtìnà ìngbǎ dhu bhěyi ndì rírà òrù-akpà ò rò*?»

43 Ní, Yěsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàtì: «Ìnzǐ nyònu nzínzìkù ǒ.

44 Inzǐ atdí ale mà rǎdù ìrà tidu ò, ìnzǐ ní yà ima nívi Àbadu Kàgàwà kèlě nábhu ndì ndìrà tidu ò rò. Ndi ale ní ndi ma madùya àbhùnà rìngbè ndì, yà adzi ǒ dhu-tsù rǐtsi ndòdì nínganí.

45 Kàgàwà bhà pbànábí náandí dhu 'àtì: «Kàgàwà nyú ndìtírò núudhèya dhu kóró ale tò*.» Àbadu Kàgàwà rǎnona dhu nìrì, ndàdù à'ùnà ale ní ndì rǎdù ìrà tidu ò.

46 Atdí ale mà nápe nzá Àbadu àlǎ. Pbétù, ka nála ní yà Kàgàwà-tì'ò rò írà ale kèlě atdíró.

47 Ma mí obhó dhu núno fùkù: Yěsù nà'ù ale ní rǐ'ì dhòdhódhóngà tó ípìrǒngà nà.

48 Ima ní ndì dhòdhódhóngà tó ípìrǒngà nábhu arí ìndrù tò mùgati.

49 Abhúkù náanyè manà tí kátìna mùgati

* 6:42 6.42 Mrk 6.3; Màt 13.55; Luk 4.22 * 6:45 6.45 Ìsa 54.13

ràngù ò, ní abádhí adù wà ùvè.

⁵⁰ Pbéù, yàrí ní ndi òrù-akpà ò rò írà m̀gati. Ndi m̀gati ònyù ale rĩ nzi àdù òvè.

⁵¹ Ima ní ndi ípìr̀ngà tó ndi m̀gati, yà òrù-akpà ò rò írà. Ndi ale apé ndi m̀gati nónyu, ní ndi ale adùya dhòdhóhóngà tó ípìr̀ngà nába. Ma mábhùna ndi ale r̀nyù m̀gati tí dhu ní ngb̀du. Ma mí ndi ngb̀du nábhù, ndíní yà adzi ò ale náabá tí ípìr̀ngà otùna ò.»

⁵² Wò dhu ì ìrì rò, Pbayàhúdí adù 'òpè 'àgò ì òbi nyú nà nzínziya ò. Abádhí ambénà dhu òngù d̀ tsùyá, 'àmbe àtìnà d̀: «Hòkò! Yàrí ale r̀dù ngb̀na níbhò ìngb̀ dhu bhèyi àlè r̀nyù?»

⁵³ Ní Yèsù adù àtìnà abádhí nì: «Ma mí obhó dhu núnò f̀kù: Ìnzì nyí nyapé Ìndrù t'íd̀hùnà-ngb̀ nónyu, ìnzì nyàdù k̀zù nómvù, ní nyí nyí nzi àdù dhòdhóhóngà tó ípìr̀ngà nába.

⁵⁴ Ndi ale apé ngb̀du nónyu, ndàdù azùdu òmvù, ní ndi ale r̀dù dhòdhóhóngà tó ípìr̀ngà nába, ndirò ma madùya ndi ale àbhù r̀ngbè ndi yà adzi ò dhu-tsù r̀tsi ndòdì nínganí.

⁵⁵ Obhó tí, ngb̀du ní obhóná ònyù, ndirò azùdu ní obhóná òmvù.

⁵⁶ Ní ndi ale apé ngb̀du nónyu, ndàdù azùdu òmvù, ní ma mí'ì ìnè ndi ale-nyutsì, ndirò ndi ale r̀'ì ìnè nyàdutsì.

⁵⁷ Ima nívi Àbadu Kàgàwà náarí'ì ìnè ípìr̀ngà nà, ndirò ma márí'ì ìnè ípìr̀ngà nà k̀kù dò rò. Ní ndi dhu bhèyi tí, ngb̀du ònyù ale ní r̀dù 'ì'ì ípìr̀ngà nà otùdu ò.

⁵⁸ Yàrí ní ndi òrù-akpà ò rò ífò m̀gati. Ndi m̀gati r̀'ì mbà yà abhùkù náanyù m̀gati bhèyi.

Ndi m̀̀gati ì ònyè dhu-dzidǒ, abádhí náadù wà ù̀ve. Pbétù, ndi ale náapé yàrí m̀̀gati nónyu, ní rǐ nǐ òdù òvè ìngbǎ tí ngá màtí.»

⁵⁹ Wòrí ní ndi Yèsù ̀̀no dhu, yà Kàpèrnàwumù tó pbanga ǒ unduta-dzà ǒ rò ndì ndí dhu núdhè ìndrǔ tò òná kàsùmì ǒ.

Dhòdhóhóngà tó ípìrǒngà nábhǔ rí ìndrǔ tò ̀̀te

(Èbr 4.12-13)

⁶⁰ Wò Yèsù ̀̀nò dhu ì ìrì rò, kàbhà ábhàlǐ nzínzì ǒ ábhǒ ale nyú náadù 'òpè 'àmbe àtìna dǒ: «Yàrí ale rǔdhèna ìndrǔ tò dhu nídzo ìdzo tí. Ní ádhi pbá ale ndi kǐrì rádù?»

⁶¹ Yèsù itdègu kǒkò ale rǒnu nzínziya ǒ yà ndi ndùdhe fǐyò dhu-okú dò rò dhu núńí, ní kǎdù dhu ìvu abádhí-tsǔ, ndàti: «Wò ma m̀̀nò dhu nábhu tí nyǐ nyòtsù nzérenga ò?»

⁶² Olu, nyǐ nyálǎyana gukyè Ìndrǔ t'ídhùnà òrù-akpà ò rúpo yà angyi ndi ndi'ì i ró, ní ádhu nyǐ nyúnòyana?

⁶³ Ǫlǎ-Alafí ní ndi dhòdhóhóngà tó ípìrǒngà nábhǔ arí ìndrǔ tò ale. Pbétù, ìndrǔ nyú rǎdù ònzìnà dhu rǐ'ì ìmbǎ. Yà fǔkù ma m̀̀nò ̀̀te ní Ǫlǎ-Alafí ìbhò m̀̀nò fǔkù ̀̀te. Ndirò, ndi ̀̀te ní dhòdhóhóngà tó ípìrǒngà nábhǔ rí ìndrǔ tò ̀̀te.

⁶⁴ Pbétù, nzínziku ǒ ngǔkpà ale ná'ù nzá ndi ̀̀te.» Obhó tí, angyangyi nyú, Yèsù núuni wà abádhí nzínzì ǒ ìnzá ndi ná'ù ale mà, ndi nipfoya ndàbhu ndi òmvǔ-fó ale màna.

⁶⁵ Ní kǎdù àtìna tdítdǒ abádhí nǐ: «Kòńí wò dhu-okú dò rò nga ní ndi, ma m̀̀vò dhu fǔkù mati: ìnzǐ atdí ale mà rǎràdù ìrà tidu ò, ìnzá Àba Kàgàwà kèlǔ nábhu ndi ndìrà rò.»

66 Ní ròpè ndì uró rò, Yěsù bhà ábhàlǐ nzínzì ǒ ábhǒ ale nyú nǘudhá ì olù, 'àdù 'òpè ìnzǐ 'òwù ùbhi rǒ kǒwù ǒ tdítǒ.

67 Ní wò dhu ndì ndàla rò, Yěsù adù dhu ìvu pbìndà atdí kumì dòná óyǒ nà ábhàlǐ-tsǔ, ndàti: «Nyǐ nyú mà nyǐ nyòzè tí nyǒwù átò?»

68 Ní Sìmonì Péterù adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Ádrùngbǎlé, mà mówu àdhi bhà? Nyì nyarúnǎna τε ní dhòdhódhóngá tó ípìrǒngá nábhu rádù ìndrǔ tò τε.

69 Ní kòmbí mà'í na, mà mà'ù wà nyì. Ndirò mà mǘni wà dhu nyì rǎrǐ Kàgàwà bhà rò írà ìlǐlǎ ale.»

70 Ní Yěsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Yà atdí kumì dòná óyǒ nà nyǐ nyí'ì rò, tí obhó ima ndì ma mavò nyí? Pbétù nzínzikǘ ǒ rí'ì atdí ale ní Pfǒmvǎ nyú!»

71 Yěsù ambénà òte dǒ dòná ní Yudhà, Sìmonì Ìskàriyotà t'ídhùnà. Obhó tí, ndì Yudhà ní'ì ndì Yěsù ìpfǒ rí ndàbhu òmvǔ-fó ale, àzembè ndì ndongó ì'ì kàbhà atdí kumì dòná óyǒ nà ábhàlǐ nzínzì ǒ atdí ale.

7

Yěsù t'ádóna rǐ 'ùvǒ ìnzǐ à'ù ka dhu

1 Wò dhu-dzidǒ, Yěsù ubhì Gàlìlayà tó pbìrì ònǎ. Obhó tí, kǎzè nzá ndùbhi Yùdeyà tó pbìrì ònǎ, Pbàyàhúdì tó ádròdrǒ ale rǒwu ndòné rǒ, ndínǐ ì abhù tí ndì kohò ndì dhu-okú dò rò.

2 Wò ndì kàsùmì ǒ, Pbàyàhúdì tó hemě-dzà tó màhendù-idhò ní'ì iwà ndìndù ndì ró.

3 Ní Yěsù t'ádóna náati kà nǎ: «Ívà nyi iró rò, nyarà Yùdeyà tó pbìrì ò, ndínì pbùkù ábhàlì náala tí nyi nyarónzina dhu átò.

4 Inzì ndì nòzè kuni ndì ale rǎdù ndì ndarónzina dhu nùrù ùru tí. Ní kǒkò nyi nyarónzina dhu àkǎ nyarà ònzìnà rǒ kóró ale rǎdù àlanà.»

5 Obhó tí, i Yěsù t'ádóna nyú mà ìtírò náa' u nzá kàbhà dhu.

6 Ní Yěsù adù àtìnà abádhí nǎ: «Idù ídzì kàsùmì nǎpè nzá àkǎ. Pbétù, fùkù kóró kàsùmì ní ídzì kàsùmì.

7 Yà adzi ǒ ale rǎ nzì àdù nyǒndrò. Pbétù, ima abádhí óndrò atdíǒ, yà ma mǎradù dhu ùnò kpanya mati: abádhí arónzina dhu rǎrǎ nzére dhu dhu-okú dò rò.

8 Ní nyì, nyòwu mǎhendù ò. Imá na, ma mí nzì àrà wò mǎhendù ò, inzà ànyì ma mǎrà nǎ pbàkà kàsùmì àpè àkǎ nǐdahunǎ.»

9 Wò dhu ndì ndùnò abádhí tò rò, Yěsù adù àdi Gàlìlayà tó pbìrì ò.

Yěsù rǎ dhu ùdhě hemě-dzà tó mǎhendù ǒ dhu (Law 23.34)

10 Yěsù t'ádóna níitdègu òwu mǎhendù ò, ní kǎdù ndìvà ndàrà átò ànyì. Kǎrà ànyì ìnzì ndìtè ndì kpanya ìndrǔ tò.

11 Ní, Pbàyàhúdì tó ádròdrǒ ale náambénà kònè dǒ wò ndì mǎhendù ǒ. Abádhí owúnà dhu òngù rǒ 'ámbe àtìnà dǒ: «Ka nyú rǎ'ì ìngbòrǒ?»

12 Wò ndì kàsùmì ǒ, ihé-yà náambénà 'àgò dǒ atdíǒ nyú nzínziya ǒ Yěsù nàndà dhu dǒ. Atdídhena ale nóowúnà àtìnà rǒ: «Wòrǎ ale ní ídzì ale nyú.» Ngǎkpà ale rǎdù òwu àtìnà rǒ:

«Ìnzǐ ní wò dhu bhěyi! Wòrí ale náarí ìndrǔ nǔtrǎ atdíđǒ.»

¹³ Pbhétù, abádhí nzínzì ǒ atdí ale mà náaràná nǐ ndì ndòzè ndùnò Yěsù đǒ dhu nówò rǒ k pangba, Pbhàyàhúdí tó ádròdrǒ ale-òdò nónzì ìí dhu-okú dò rò.

¹⁴ Ní, iwà m̀hèndù-ǒngà nàlì ndì rórò ní ndì, Yěsù atsù Kàgàwà bhà idza ò, ndàdù ndòpè ndùdhe dhu ìndrǔ tò.

¹⁵ Ní idhò nùukò Pbhàyàhúdí atdíđǒ nyá. Abádhí adù 'òpè 'òngù dhu tsùyá, 'àmbe àtìná đǒ: «Yàrí ale nyá nánì Andítá ìngbǎ dhu bhěyi, àzèmbè ìnzá ndì ndózzè dhu rórò?»

¹⁶ Ní Yěsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàtì: «Yà ma marúdhěna ìndrǔ tò dhu ní nǐ dùdu ò rò àhù dhu, pbhétù ndì dhu aráhù yà ma nívi Àbadu Kàgàwà-đò ò rò.

¹⁷ Kàgàwà ózè dhu nòzè ndònzì ale ní ndì rádù dhu ùnì, yà ma marúdhěna dhu ràtí Kàgàwà údhe idù dhu, ndirò ngǎtsi nǐ, yà ma marúnona òtè ràtí dùdu ò rò àhù òtè.

¹⁸ Dòna ò rò àhù dhu đǒ tí arí ndòzè ndidè ale ní ndì nòzè kifù ndì ale. Pbhétù, yà ndì nívi ale nòzè kifù ale rǎdù obhó dhu núnò. Ndirò, nzére dhu mà rǐ nǐ adù àhù kà-ò rò.

¹⁹ Músà nùubhà tí nzá Ùyátá fùkù? Pbhétù, atdí ale mà nzínzìkù ǒ náarí nǐ adù ndì Ùyátá nífù. Ní ádhu nyǐ nyárí mone ndínǐ nyǐ nyabhù tí ma kohò nǐ?»

²⁰ Ní ihé-yà adù dhu àdu Yěsù tò, 'àtì: «Nyì nyí'ì nzére-alafí nà ùnù! Ádhi ndì nyone rí ndínǐ ndì ndabhù tí nyì kohò?»

²¹ Ní, Yěsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàtì: «Ma mónzì atdí dhu kèlě sàbatù-idhò ǒ, idhò ràdù

nyũko kóró.

²² Músà núuyá dhu fùkù nyõngò fùkù kpabhínzo-ònzǐnga nóbhòlò. (Pbétù ndi dhu nyú napè ní nzǐ Músà. Ka napè ní abhúku). Ní, nyǐ nyarádù kpabhínzo-ònzǐnga nóbhòlò sàbatù-idhò ǒ màtí.

²³ Nyǐ nyárí fùkù kpabhínzo-ònzǐnga nóbhòlò sàbatù-idhò ǒ màtí, ìnzǐ ndi dhu ràdù nyǎbhũ nyũkò Músà bhà Ƴyátá. Ní ádhu ìndrũ-ngbùlũ nyú ma mìgũ sàbatù-idhò ǒ rò nyǐ nyádù àkò rùdú nǐ?

²⁴ Ìnzǐ nyòngò ìndrũ-ànyǎ nítìdì yà nyìkpókũ ǒ nyǐ nyálàna dhu-okú dò rò tí. Pbétù, nyòngò ìndrũ-ànyǎ nítìdì obhónánga dǒ.»

*Ìndrũ rǐ dhu òngù Yēsù ràtí
yà Kàgàwà unò ìrǐraya dhu tí Ƴgùba dhu*

²⁵ Wò Yēsù unò dhu ì ìrì rò, Yèrùsalemà tó kigò ǒ atdídhená ale náapè 'òngù dǒ tsùyá, 'ámbe àtìná dǒ: «Hòkò! Tí obhó yà ka kúbhi ònènà rǒ ndínǐ kabhè tí kohò ale nyú wò?

²⁶ Nyàndà pé kà rǒte kpangba, ìnzǐ kadù atdí dhu mà nónzì róná! Àlě tó ádròdrǒ ale nyú núnì tí nzá wà dhu, yàrí ale ràrǐ obhó nyú Krístò?

²⁷ Pbétù, àlě kùnì wà àdhà rò màtí yàrí ale nírà dhu. Krístò rǐrà nínganí, atdí ale mà núuniya ìnzǐ àdhà rò màtí kírà dhu.»

²⁸ Nírò ní ndi Kàgàwà bhà idza ǒ rò ndi ndi dhu ùdhè ìndrũ tò rórò, Yēsù atè orú tũna nyú nà, ndàtì: «Nyǐ nyùnì wà ma, ndirò nyǐ nyùnì wà àdhà ale màtì ma mí'ì dhu. Pbétù, ma mírà nzá ɔvòdu dǒ ma-tírò. Ìma níví ale ní àkǎ àkǎ nyǎ'ù ale, ndirò ndi ale ní ìnzá nyǐ nyùnì ale.

29 Pbétù, ma múni wà àbadhi. Obhó tí, ma mírà kà bhà rò, ndirò Ka ní ndi ima nívi ale.»

30 Ní, abádhí adù dhu ònzì ndíní ì alú tí Yèsù, pbétù atdí ale mà náadù nzá ɔtsúna níli kà-rǒ, inzà kà bhà kàsùmì nápè àkǎ nídhuní.

31 Pbétù, ihé-yà nzínzì ǒ ábhǒ ale nyú náadù Yèsù à'ù. I ale nóowúnà àtìna rǒ: «Křístò rǐrà nínganí, kǒnziya tí ònzì idhò rǐ indrǔ ùkǒ nǐ dhu ròsè yàrí ale rǎrà ònzìnà rǒ dhu dònǎ?»

32 Pbàfàrisáyó nítdègu kǒkò ihé-yà rǔnɔna obvò túyá na Yèsù dǒ dhu níri, ní pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà, Pbàfàrisáyó màna, náavi Kàgàwà bhà idza-ngbò nódo arí sàndìri, ròwù Yèsù nósò.

33 Ní abádhí níwǔ ùvò tiná rò Yèsù ati: «Àlě kòko òko atdíkpá nyǐ màna ákě kàsùmì tí tǔtǔdǒ. Ndi dhu-dzidǒ, ma mí madǔ yà ima nívi ale-tí'ò.

34 Ní, nyǐ nyowuya ima nɔmè rǒ, ìnzǐ nyádù mala. Obhó tí, yà ma mǎrà ì nga ní ìnzǐ nyǐ nyádù òwu ùvò ì nga.»

35 Ní, Pbàyàhúdí tó ádròdrǒ ale náadù 'òpè 'òngù dhu tsùyá nzínziya ǒ, 'àmbe àtìna dǒ: «Hòkò! Kà rǐ ndìvà ndàrà àdhà, ìnzǐ àlě kadù tí ndàla? Kà tí àrà yà Pbàgìríkí-bvùnǎ ì nífàlà Pbàyàhúdí-bvù? Kà tí àrà dhu ùdhe Pbàgìríkí tǒ?»

36 Nyàndà pé kàti, àlě rǎrǐ ndòne ìnzǐ àlě ràdù ndàla, ndirò ndì ndàrà ì nga rǎrǐ ìnzǐ àlě ka kádù òwu ùvò ònà ngari. Ní wò dhu-tì ní àdhu?»

Yèsù rǒte dhòdhódhóna tó ípìrǒnga àbhǔ rí idha dǒ dhu

37 Hemǔ-dzà tó mǔhendù rǐku òná idhò ní'ì ndì ádrùngbá idhò nyú. Ní, ndì nínganí, Yèsù ivà ndì

ndidè ihé-yà-ònzǐ, ndàdù dhu òvò abádhí tò orú tǔna nyú nà, ndàti: «Idha-atdyú nà rí'ì ale náká ndìrà tidu ò, ndínǐ ndadù tí idha nómvè.

³⁸ Àdhàdhì yà Kàgàwà bhà Andítá rǔnɔna dhu bhěyi tí, ima nà'ù ale-afí ò rò dhòdhódhóngá tó ípíróngá nábhǔ rí indrǔ tò idha rǎdù àhǔ, rìli ndì yà bhùna ǒ rókǔ idha-akpà ǒ idha bhěyi.»

³⁹ Yěsù ɔnɔ wò dhu, yà Kàgàwà rǎdù ndì nà'ù ale ìra nǐ Hlǎ-Alafí-okú dò rò. Wò ndì kàsúmì ǒ, Kàgàwà ní'ì inzà ndì ndàpè pbìndà Hlǎ-Alafí nívi rìrà yà adzi dǒ ró. Obhó tí, Kàgàwà ní'ì inzà ndì ndàpè Yěsù idzi, ndìli pbìndà ádrùngbǎngá tó awáwè ǒ ró.

⁴⁰ Ní wò Yěsù ɔnò dhu ì ìrì rò, ihé-yà nzínzi ǒ atdídhená ale náati Yěsù nǐ: «Yàrí ale ní obhó nyú Kàgàwà bhà nabì nyú.»

⁴¹ Ngǔkpà ale adù àtìna: «Yàrí ale ní Krístò.» Ndirò, ngǔkpà-tsí náadù àtìna: «Höyì! Krístò tí adù ìrà ìrà Gàlìlayà tó pbìrì ò rò?

⁴² Kàgàwà bhà Andítá nátí obhó àtina Krístò rahùya Dàwudì-dhú bvǔ rò? Ndirò, kátí obhó àtina àbadhi rahùya Bètèlèhemù, yà Dàwudì adì òná pbanga ǒ rò?»

⁴³ Nírò ní ndì ihé-yà-òngá náadù ndàndò Yěsù-okú dò rò.

⁴⁴ Ní atdídhená abádhí nzínzi ǒ ale náatsú 'òsò Yěsù, pbétù atdí ale mà náadù nzà otsúna nǐli kà-rǒ.

Pbàyàhúdì tó ádròdrǒ ale rǐ 'ùvǒ ìnzǐ 'à'ù Yěsù dhu

⁴⁵ Wò dhu-dzidǒ, yà pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà, Pbàfàrisáyó màná nóvinà ròwù Yěsù òsò

sàndĩrì níitdègu 'àdǔ, ní i ale níivú dhu i sàndĩrì-tsǔ, 'àti: «Ádhu inzá nyǐ nyìwǔ Yěsù nà nǐ?»

⁴⁶ Ní kǒkò sàndĩrì náadù dhu àdu 'àti: «Inzá atdí ale mà nàpè òte angyi wòrì ale rǎrà òte ró dhu bhěyi!»

⁴⁷ Pbàfàrisáyó adù dhu ìvu abádhí-tsǔ 'àti: «Nyǐ nyú mà, nyǐ nyùbhà tí nyǐ kà rùtrǎ nyǐ átò?»

⁴⁸ Nyǐ nyála tí àlǎ àlě tó ádròdrò ale nzínzì ò atdí ale mà, ndirò Pbàfàrisáyó nzínzì ò atdí ale mà ka ná'ù ró?

⁴⁹ Pbétù, kǒkò ka ná'ù ihé-yà ní inzá àlě tó Ʋyátá núnì ale. Ndirò, i ale ní òfù tí ka kófù ale.»

⁵⁰ Wò ndi kàsùmì ò, Nìkòdemù, yà kúbhingánǎ arà àhù Yěsù-tí'ò ale ní'ì inè i Pbàfàrisáyó nzínzì ò. Ní kǎdù dhu ìvu abádhí-tsǔ, ndàti:

⁵¹ «Àlě tó Ʋyátá návi tí àvǐ kòtdì anya ìndrǔ dǒ, inzá ka kǐrì ndi ale rǔnɔna dhu mà, ndirò inzá ka kùnì ndi ale ónzì dhu mà rórò?»

⁵² Ní abádhí adù dhu àdu Nìkòdemù tò 'àti: «Nyǐ nǎtí átò Gálilayà tó pbìrì ò ale? Ʋne pé Kàgàwà bhà Andítá ò nga mběyi! Ní nyǐ nyǐ dhu àlǎ, inzá Kàgàwà bhà nabì rǎpè àhù atdí màtí Gálilayà tó pbìrì ò rò.» [

⁵³ Wò dhu-dzidǒ, ngǎtsi ale adù ndivà ndòdì dònà, ndàrà pbìndà.

8

Mùnyòni tó tsìbhále nà ka kíwu ùvò Yěsù-tí'ò dhu

(Zàb 50.18)

¹ Wò dhu-dzidǒ, Yěsù ivà ndi ndàrà mìzèyìtunì tí kátina itsu náarí'ì dòná pbìrì dò.

² Ní, tsútsǎnínaganí kútsingá nyú, kǎdù ndì tdítǎ Kàgàwà bhà idza, kóró ale ràdù 'àndu tiná. Ní kǎdì obvò, ndàdù ndòpè ndùdhe dhu ìndrù tò.

³ Nírò ní ndi Músà bhà Ƴyátá tó màlímó mà, Pbàfàrisáyó mànà, níiwú atdí tsìbhále nà Yèsù-tí'ò, 'àdù àbhùnà rìdè kóró ale-ònzì. Ndi tsìbhále ní'ì m̀nyò̀nì ònzì rí ró ka kòtdì.

⁴ Ní abádhí ati Yèsù nǐ: «Màlimò, yàrí tsìbhále mà ka kòtdì m̀nyò̀nì ònzì rí ró.

⁵ Músà nùuyá dhu fǎkà ndàti, i dhu bhěyi vèbhále núbvu mà r̀ngò odu nǐ, r̀vè. Ní nyi nyú, nyi nyátina ìngbǎ dhu bhěyi yàrí tsìbhále nǐ?»

⁶ Abádhí níiwú wò dhu Yèsù-tsǔ, 'òmvù kà-afí nǐ, ndínì ì idyi tí kǎ-dà-dò, 'àdù kòbhù okúna dò rò. Pbétù, Yèsù adù ndàgu obvò, ndàdù àdi ndàmbe dhu àndi dǎ ɔtsúna-kpò nǐ adzikpa dǎ.

⁷ Ní Músà bhà Ƴyátá tó màlímó mà, Pbàfàrisáyó mànà nùtu dhu, 'àmbe dhu òngù dǎ tsùnà tí rò, Yèsù angbe ndì, ndàdù àtìnà abádhí nǐ: «Nzínzìkù ǎ, ìnzá àpè dhu àfǎ atdíku màtí ale náká ndi ndòpè ndùbvù ka wemberè tí odu nǐ.»

⁸ Yèsù adù ndàgu tdítǎ, ndàmbe dhu àndi dǎ adzikpa dǎ.

⁹ Ní abádhí níitdègu wò kùnò dhu níri, ní abádhí adù 'òpè 'ùwé ì atdátdírà ǎ ányìrò rò, ròpè ndì kǎkà iwà atòya ówù angyi ale rǎ rò. Yèsù mà náadù 'ùbhà óyǎ rò tí wò ndi onzìná idènà tsìbhále mànà.

¹⁰ Nírò ní ndi kǎngbe ndì tdítǎ, ndàdù àtìnà wò tsìbhále nǐ: «Hòkò! Kǎkò nyòbhù rǎ rúbhi

ale rǐ'ì ìngboró? Atdí ale mà nótdì tí obhó anya dùnú?»

¹¹ Ní wò tsibhále adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Ádrùngbǎlé, inzá atdí ale mà nótdì anya dùdú.» Ní Yèsù adù àtìná kà nǐ: «Ma nyú mà, ma mí nǐ anya òtdì dùnú. Ní árà, ndirò àpé nyonzi nzérenga tdítǎ.»]

Yèsù rǐ ndàti yà adzi ǒ ale-nyǐnga àwù rí awáwù tí dhu
(Yùw 1.4-5; 12.46)

¹² Wò dhu-dzidǎ, Yèsù adù dhu òvò tdítǎ ihé-yà tò ndàti: «Ìma ní ndi yà adzi ǒ ale-nyǐnga àwù rí awáwù. Ndi ale náapé owùdu nǔngǔ, ní rǐ nǐ àdù ùbhi ínò ǒ akekpa màtí, pbétù, kà rádù ì'ì ípìrǒnga nábhǔ rí awáwù nà.»

¹³ Ní, Pbàfàrisáyó adù àtìná Yèsù nǐ: «Nyí nyarádi nyi-tírò nyi nyarónzina dhu tó ngàmbì tí. Ní, nyi nyarúnona dhu ní nǐ obhó dhu.»

¹⁴ Ní, Yèsù adù àtìná abádhí nǐ: «Ìmbǎ dhu rǐ'ì ma marádi pbàkà ngàmbì tí ma-tírò dhu màtí, ní ma marúnona dhu ní obhó dhu. Obhó tí, ma múni wà àdhà rò màtí ma mírà dhu, ndirò ma múni wà àdhà màtí ma mǎrà dhu. Pbétù, nyí nyúni nzá àdhà rò màtí ma mírà dhu, ndirò nyí nyúni nzá àdhà màtí ma mǎrà dhu.

¹⁵ Nyí nyárí ìndrǔ-ànyǎ nítǎ yà adzi ǒ ale náarí ìndrǔ-ànyǎ nítǎ òná ófò ǒ. Pbétù, ma marí nǐ atdí ale-ànyǎ mà nótdì.

¹⁶ Ndirò, ma mapé àdù ìndrǔ-ànyǎ nótdì, ní ma mǎdù kòtdì obhóna dǎ. Obhó tí, ma mí'ì mbǎ atdí ndi anya t'ítǎ ǒ, pbétù mǎ mí'ì yà ima nívi Àbadu màná.

17 Fùkú Úyátá ò ka kándí dhu kati, óyò ale rapé òko atdí dhu tó ngàmbì tí, ní i ale ùnò dhu ràràdù ì'ì obhó dhu.

18 Ní ma marádi pbàkà ngàmbì tí ma-tírò, ndirò yà ma nívi Àbadu ní átò pbàkà ngàmbì.»

19 Ní Pbàfàrisáyó adù dhu ivu Yèsù-tsu 'àti: «Ndi Àbanu rí'ì àdhà?» Ní Yèsù adù dhu àdu, ndàti: «Nyí nyúni nzá ma, ndirò nyí nyúni nzá Àbadu. Nyí nyúnnyana gukyè ima, ní nyí nyúnnyana ùnñ Àbadu átò.»

20 Yèsù ambénà wò dhu ùnò dǒ Kàgàwà bhà idzá ndì ndàdi ndàmbe dhu ùdhe dǒ ìndrǔ tò rórò. Kǎdi yà perè tí ka kúbhòna Kàgàwà tò fùrangà nùdǒ ka kárí ònà sàndukù tí. Pbétù, atdí ale mà náadù nzá kòsò, inzà kàbhà kàsùmì nápè àkǎ nídhuní.

Yèsù rǎtina ìndrǔ rǎrǎ nzí àdù òwu ndì ndàrà i dhu

21 Tdítdǒ, Yèsù adù àtina Pbàyàhúdì nǐ: «Kàní ma mǎrà wà, ní nyí nyí nyǒpè nyǒnè ma, pbétù, nyí nyúve ùvè tí fùkú nzérénga ǒ. Ma mǎrà i nyí nyí nzí àdù òwu ùvò.»

22 Ní, Pbàyàhúdì adù 'òpè 'òngù dhu tsùyá nzínziya ǒ, 'àmbe àtina dǒ: «Kà tí ndòho òho tí, wò kà rǎtina ìnzí àlě rǎràdù òwu ùvò ndì ndàrà i rǒ?»

23 Ní Yèsù adù àtina abádhí nǐ: «Nyí ní obvò bhà, pbétù ima ní orù ale. Nyí ní yà adzi ǒ bhà, pbétù ima ní nzí yà adzi ǒ ale.

24 Ndi dhu-okú dò rò ní ndi ma màti, ùvè tí nyí rǎrǎve fùkú nzérénga ǒ nǐ. Obhó tí, ìnzí nyí

nyapé dhu à'u ima ràrř ndi yà ì'ì arí'ì ale, ní nyǎ nyúve ùvě tí fùkù nzérenga ǒ.»

²⁵ Pbàyàhúdì adù dhu ìvu Yěsù-tsǔ 'àti: «Nyǎ nyú, nyǎ ní àdhi?» Ní Yěsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Ima ní yà mǔhàngú ò rò ndi napèna rò ma marúnona fùkù ale.

²⁶ Ma mí'ì ábhǒ dhu nyú nà okúkù dò rò ma múnona. Ndirò, ma mí'ì dùkù ma mádù anya ìtdì okúya dò rò dhu nà abhǒ nyú. Pbétù, yà ima nívi ale náarúnona dhu ní obhó dhu. Ndirò, ma márádù òvòna yà adzi ǒ ale tò dhu ní kà-tsǔ ma mírì dhu.»

²⁷ Ní Pbàyàhúdì náadù nzá dhu ùni Àbanà Kàgàwà-okú dò rò kà ràrřbhi òte rǒ fǐyò.

²⁸ Ní Yěsù adù àtìnà abádhí nǎ: «Ìndrǔ t'ídhunà nútò nyǎ nyǎ mǔsàlabhà dó nínganì ní ndi nyǎ nyuniya dhu ma ràrř ndi yà ì'ì arí'ì ale. Ndirò, nyǎ nyadùya dhu ùni, ìnzǐ ma rarí atdí dhu mà nónzi ma mòzè ka dhu bhěyi, pbétù, ma marúnona dhu ràrř Àbadu Kàgàwà núudhè idù dhu kèlě.

²⁹ Yà ima nívi Àbadu náarí'ì inè atdíkpá ma mànà. Kǔbhà nzá ma atdíró, yà ma márónzina bìlìnganà dhu ní kà-nyǎkpó nófò dhu kèlě nídhunǎ.»

³⁰ Nírò ní ndi wò dhu bhěyi Yěsù òtè rò, ábhǒ ale nyú náadù kà'ù.

*Àbràhamù bhà pbàdzukuru nyú ní àdhi mà?
(Ròm 6.14; Gàl 3.7,29; 1Yù 3.8-10)*

³¹ Wò dhu-dzidǒ, Yěsù adù àtìnà yà ndi nà'ù Pbàyàhúdì nǎ: «Nyǎ nyapé yà ma mùnò fùkù dhu nífǔ, ní nyǎ ní'ina obhó nyú pbàkà ábhàlǐ.

32 Nyí nyí obhónɡa núnǎ, ndi obhónɡa ràdù nyábhù nyí'ì dükú nyí-tírò.»

33 Ní kǒkò Pbàyàhúdí náadù dhu ivu Yěsù-tsǔ, 'àti: «Mǎ ní Àbràhamù bhà pbàdzukuru. Ndirò, mǎ mapèna nzá òko atdí ale bhà ino mà tí. Ní ádhu nyí nyátina, mǎ rǎrǎ mǔgèrè mǐ'ì dǒká mǎ-tírò nǐ?»

34 Ní Yěsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Ma mí obhó dhu núnò fǔkù: Ndi ale náapé àmbe nzérenga nónzì dǒ, ní ndi ale ní nzérenga tó ino.

35 Ino ní ìnzǐ rádù àdi idzá ale nyú tí bìlǐnganà ale. Pbétù, ale t'ídhùnà nyú náarádi idzá ale tí bìlǐnganà.

36 Nírò, Kàgàwà t'ídhùnà nyú náapé àdù nyípfo ino-kàsǔ ò rò, ní nyí nyádù'ì'ì obhó tí dükú nyí-tírò.

37 Ma múnì wà dhu nyí rǎrǎ Àbràhamù bhà pbàdzukuru. Pbétù, nyí nyarádù mǎnè, ndínǐ nyábhù tí ma kohò, ìnzǐ yà ma múnóna dhu náarádù ngari àbà afíkù ò dhu-okú dò rò.

38 Ma marúnóna dhu ní Àbadu Kàgàwà bhà ma mála dhu. Pbétù, nyí nyarónzina dhu ní yà àbakù núnò fǔkù dhu.»

39 Ní Pbàyàhúdí adù dhu àdu Yěsù tò 'àti: «Àbakà ní'ì Àbràhamù.» Ní kǎdù àtìnà abádhí nǐ: «Nyí nyí'iyana gukyè Àbràhamù bhà inzo nyú tí, ní nyí nyóngòyana Àbràhamù anzì kasu nónzì.

40 Ma múnò yà Kàgàwà nítè idu obhó dhu fǔkù. Pbétù, nyí nyarádù mǎnè ndínǐ nyí nyábhù tí ma kohò. Àbràhamù náanzì nzá dhu wò nyí nyarónzina dhu bhěyi.

⁴¹ Nyí nyarónzina dhu ní àbakɛ arónzina dhu.» Ní abádhí adù àtìnà Yěsù nǐ: «Mǎ ní nzǐ mǎnyònì ò ka kódhì nzónzo. Àbakà rǐ'ì atdí tí. Ndi Àbakà ní Kàgàwà.»

⁴² Ní Yěsù adù àtìnà abádhí nǐ: «Kàgàwà í'iyana gukyè Àbakɛ tí, ní nyí nyózèyana ma òzè, Àbadhi-tí'ò rò ma mǐrà, ndirò kǐvì ndi ima nídhunǐ. Ma mǐrà nzá ɔvòdu dǒ ma-tírò, pbétù ima nívì nì Àbadhi ndìtírò.

⁴³ Ní ádhu ìnzǐ ma múnɔna dhu náarí dũkɛ àlǔ nǐ? Obhó tí, kǎrí nzǐ dũkɛ àlǔ, ìnzǐ nyí nyádù fũkù ma múnɔna dhu ìrì dhu-okú dò rò.

⁴⁴ Nyí ní àbakɛ Pfòmvo bhà inzo. Ndirò, nyí nyarózèna nyónzì dhu ní ndi àbakɛ ózè dhu kèlè. Mùhàngú ò rò, àbadhi ní'ì ìndrũ-tse òtdì arí ale. Kǎpèna nzá obhó dhu núno akekpa màtí, ìmbǎ obhóna náarí'ì kà ò nídhunǐ. Títò ùno ndi ndi rò, kárónzina dhu ní pbìndà màndɛ nyú. Obhó tí, àbadhi ní títò ùno arí ale, ndirò ka ní títò t'ábanà.

⁴⁵ Pbétù ima, ma marúnɔna dhu ní obhó dhu. Ní, ndi dhu-okú dò rò nyí nyarí nzǐ àdù ma múnɔna dhu ná'ù.

⁴⁶ Ádhi pbá ale ndi nzínzìkɛ ò rádù pbàkà nzérenga nítè? Ádhu obhó dhu núno ma mí fũkù rò, nyí nyarí nzǐ àdù ma múnɔna dhu ná'ù nǐ?

⁴⁷ Kàgàwà bhà inzo rádù kàbhà ɔte ìrì. Pbétù, nyí nyarí nzǐ kàbhà ɔte ìrì, nyí ní nzǐ kàbhà inzo dhu-okú dò rò.»

Yěsù rǐ ndàtì ádrùngbǎle tí Àbràhamù rǒ dhu

⁴⁸ Wò dhu-dzidǒ, Pbàyàhúdì náadù dhu àdu Yěsù tò 'àti: «Mǎ múnò obhó dhu nyú, yà mǎ

màti nyi rari Sàmàriyà tó pbìrì ò ale, ndirò nzére-alafí rari'ì ùnù rò.»

⁴⁹ Ní Yèsù adù dhu àdu abádhí tò ndàti: «Nzére-alafí rí'ì mbă ùdù. Ma mári Àbadu Kàgàwà nífű, pbétù nyi nyári nzi àdù mifű.

⁵⁰ Ma mári nzi ìndrű rí mifű dhu nóne. Pbétù, ìndrű rí mifű dhu nóne arí, ndàdù ìndrű-ànyă ìtdì atdí ale rí'ì inè.

⁵¹ Ma mí obhó dhu núnɔ fűkù. Ndi ale náapé ma múnɔna dhu nífű, ní ndi ale náalaya nzi ove-ngbò akekpá màti.»

⁵² Ní Pbàyàhúdí adù àtìna Yèsù ní: «Òtsò! Kòmbí nga ní ndi mǎ mà'ù dhu inè nzére-alafí rari'ì ùnù ní. Àbràhamù náavè wà, ndirò Kàgàwà bhà pbànábí mà núnvè wà átò. Ní nyi nyádù àtìna ìngbă dhu bhěyi nyi nyúnɔna dhu nífű rí ale ralaya nzi ove-ngbò akekpá màti?»

⁵³ Nyi tí ádrùngbăle nyú, ròsè yà àvávè abhukà Àbràhamù dònǎ? Ndirò, Kàgàwà bhà pbànábí mà núnvè wà átò. Ní nyi nyú, nyi nyózù nyi àdhi tí?»

⁵⁴ Ní, Yèsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Dhu í'iyana gukyè ma-tírò ma mári mifű dhu tí, ní ndi ifuta ní'iyana mbă tina nà. Pbétù, mifű arí ní Àbadu Kàgàwà, yà nyi nyarátina fűkú Kàgàwà tí.

⁵⁵ Nyi nyúni nzá Àbadhi, pbétù ma múni wà ka. Ma mapé adù àtìna inzá ma rúni ka, ní ma nádù ì'ì iwà ma mòngò tìtótále tí átò nyi bhěyi. Pbétù ma múni wà ka, ndirò ma mári kà bhà ɔte nífű.

⁵⁶ Abhukù Àbràhamù núnɔni dhu, àhű ndi raraya àhű ma mírà yà adzi ò òná idho ò. Ní

ndi idho ndi ndàla pbìndà a'uta ò rò, kǐdhè níika ndi atdíǎ.»

⁵⁷ Ní Pbàyàhúdí adù dhu ìvu Yěsù-tsǔ 'àti: «Nyí nyú, nyí nyàpè nzá imbò kumì atò mà nísě. Ní, nyí nyala tí àlǎ Àbràhamù?»

⁵⁸ Ní Yěsù adù àtìnà abádhí nǐ: «Ma mí obhó dhu náno fǔkù: Ìnzá ka kàpè Àbràhamù núgu rórò, ma mí'ì ìnè.»

⁵⁹ Nírò ní ndi, Pbàyàhúdí náadù 'òpè 'èwǎ odu, ndínǐ ì ubvú tí ka nǐ. Pbétù, kǎdù ndòrù dòtsí, ndàdù àhù Kàgàwà bhà idza ò rò.

9

Yěsù rǐ ndùmùndúmú tírò ka kugù atdí ale nígǔ sàbatù-idhò ò dhu

(Mrk 8.22-25; 10.46-52)

¹ Otu ò ì ówu pbìndà ábhàlǐ mànà rórò, Yěsù ala ndùmùndúmú tírò ka kugù atdí ale.

² Ní kàbhà ábhàlǐ náadù dhu ìvu kà-tsǔ 'àti: «Màlimò, ádhì nzérenga nanzì ndínǐ wòrí ale nabhù tí kugù ndùmùndúmú tírò? Tí ka nyú ndi ndítírò nzérenga nanzì? Ndirò ngǎtsi nǐ, tí kà t'ábanà mà kà-tsánà mànà ì nzérenga nanzì?»

³ Ní, Yěsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Ìnzǎ ní àbadhi bhà nzérenga mà ndi, ndirò ìnzǎ ní kà t'ábanà mà kà-tsánà mànà tó nzérenga mà ndi. Pbétù, wòrí dhu anzì ndi kà-rǒ ndínǐ Kàgàwà bhà ádrùngbǎnga tó obi náavi tí ndi kà-nyutsì.

⁴ Ní, dhu àkǎ àlě rònzì yà ma nívi ale bhà kasu àdì inga àdì adyíbhengá nga tí ró. Kònǐ inga rǐrà ndínǐ ndatí tí, yà ìnzǎ atdí ale mà rǎdù kasu ònzì iku ò nǐ.

5 Yà àdĩ ma màdi yà adzi dǒ òná kàsùmì ǒ, ima ní ndi yà adzi ǒ awáwù.»

6 Wò dhu bhěyi ndi ndòtè dhu-dzidǒ, Yěsù iso iso obvò, ndàdù ɔtdɔ nóbhòlò ndi iso nǐ. Tdítǒ, kǎdù ndi ɔtdɔ nídyì ndàbòlǒ, ndàdù àtrina wò ndùmùndùmú-nyìkpó rǒ.

7 Kǎdù àtìnà kà nǐ: «Árà nyu'ò nyìkpónu Silòamù tí kátina ùye ka kúyè idha ò.» (Silòamù-tì ní: ìvì tí ka kívì ale.) Ní wò ndùmùndùmú arà idha ò, ndàdù nyìkpóna nú'ò. Ní, ányìrò kà rǐ ndàdù rò, kǎdù ndòpè ndàla inga mběyi.

8 Ní, yà atdíkpá abádhí aróko mànà ale mà, yà kàlǎ arí dhu ùnzí rí ìndrǔ-fó ró ale mànà, náapè 'òngù dhu tsùyá, 'àmbe àtìnà dǒ: «Tí obhó yà obvò arádi, ndàmbe dhu ùnzì dǒ ìndrǔ-fó ale yà?»

9 Atdídhena ale náambénà àtìnà dǒ: «Ka nyú ní yà,» ngǔkpà ràdù àtìnà: «Tìtò! Ìnzí ní ka wò! Kà mà ɔfò ì nà ale ní wò.» Pbéttù, wò ndùmùndùmú náadù dhu à'ù ndìtírò, ndàti: «Ìma nyú ní yà.»

10 Ní kòrì ale adù dhu ìvu kà-tsǔ 'àti: «Olu, nyìkpónu nyú núngbe ì ìngbǎ dhu bhěyi?»

11 Ní kǎdù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Yěsù tí kátina ale ní ndi ɔtdɔ nàbòlǒ, ndàtri nyìkpódu rǒ, ndàdù àtìnà ma nǐ, ma ràra maru'ò nyìkpódu Silòamù ò. Ní ma màrà ányì, mu'ò nyìkpódu, madù mɔpè mala inga dòtsí.»

12 Kòrì ale adù dhu ìvu tdítǒ kà-tsǔ 'àti: «Wò ndi ale rǐ ì ìngbòrò?» Ní kǎdù dhu àdu, ndàti: «Ìnzá ma mùni.»

*Pbàfàrisáyó rĭ dhu òngè
nyìkpóna ùngbe ndì ndùmùndúmú-tsǔ dhu*

¹³ Wò dhu-dzidǒ, ka kadù òwu wòrí ale nà, kowù ùvònà Pbàfàrisáyó-ònzǐ.

¹⁴ Obhó tí, wò Yěsù àbòlǒ ɔtdɔ, ndùngbe ndùmùndúmú-nyìkpó nĭ ònà idho ní'ì sàbatù-idhò.

¹⁵ Ní ndi dhu-okú dò rò ní ndi, Pbàfàrisáyó mà átò níivú dhu wòrí ale-tsǔ 'àti: «Nyìkpónu nyú nùngbe-ndì ìngbǎ dhu bhěyi?» Ní kǎdù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Yěsù idyi ɔtdɔ ɔtsúna-kpò rǒ, ndàtri nyìkpódu rǒ, madù àrà nyìkpódu nú'ò idha ò. Ní, kòmbí ma mí ìnga nálǎ àlǎ.»

¹⁶ Ní Pbàfàrisáyó nzínzì ǒ atdídhena ale náadù àtìna: «Wòrí dhu nònzì ale níra nzá Kàgàwà bhà rò, ìnzá kífɔ sàbatù-idhò nídhunĭ.» Pbétù, ngǔkpà-tsí náadù àtìna: «Nzéréngatále rǎdù wòrí wiwì-tidò nónzì ìngbǎ dhu bhěyi*?» Wò dhu adù abádhí-ònga nábhu rùndò ndì ùndo tí.

¹⁷ Ní Pbàfàrisáyó adù dhu ìvu tdítǒ wò ìgǔ Yěsù ìgǔ ndùmùndúmú-tsǔ, 'àti: «Olu ìnyi nyú, nyi nyátina ìngbǎ tí wò nyìkpónu nàbhu rùngbe ì ale nĭ?» Ní kǎdù dhu àdu abádhí tò ndàti. «Wòrí ale ní Kàgàwà bhà nabì.»

¹⁸ Pbétù, i Pbàyàhúdì tó ádròdrǒ ale† núuvó ì dòtsì ìnzǐ à'ù dhu, wòrí ale rí'ì ndùmùndúmú, ní kà ròpè wà ndàla nga kòmbí. Ndi dhu-okú dò

* **9:16** 9.16 Pbàyàhúdì-bvǔ, ka kozúnà ɔtdɔ àbòlǒ ka kí kadù ìndrǔ ìgu nĭ dhu iwà ka kònzì kasu dhu tí. Ní i kasu-tidò ònzì ka kí sàbatù-idhò ǒ dhu ka kisé isǒ tí. Ní, wò Yěsù ònzì dhu ní'ì afátá, rǎdù kàbhu kozù nzéréngatále tí. † **9:18** 9.18 Pbàyàhúdì tó ádròdrǒ ale tí ka kátina iró ale ní Pbàfàrisáyó tí ka kàtì ale kèlè.

rò ní ndi, abádhí núunzi kà t'ábanà mà, kàtsánà màrà rìwũ.

19 Ní abádhí iwũ ùvò rò, i ádròdrǒ ale níwú dhu, 'àti: «Tí yà ndùmùndúmú tírò ka kugũ dhu tí nyĩ nyarátina idhùkũ nyú yà? Olu kàdũ ndòpè ndàla nga ìngbã dhu bhěyi kòmbí?»

20 Ní wò ndùmùndúmú t'ábanà mà, kàtsánà màrà náadù dhu àdu abádhí tò 'àti: «Mă nyú, mă m̀ni dhu ní, yàrí ní idhùkà nyú. Ndirò, mă m̀gũ ka ndùmùndúmú tírò.

21 Pbétù, kàdũ ndòpè ndàla nga ìngbã dhu bhěyi màtí kòmbí dhu ní mă m̀ni nzá. Ndirò, àdhi mà nábhu kà-nyìkpó r̀ngbe i dhu mă m̀ni nzá. Àbadhi ní iwà óvì ale. Ní nyivũ dhu kà-tsũ, ndínĩ kàdũ tí r̀nà dhu àwɛ ndítírò.»

22 Kà t'ábanà mà, kàtsánà màrà náadù dhu wò dhu bhěyi Pbàyàhúdí tó ádròdrǒ ale tò, abádhí-òdò nónzi i i dhu-okú dò rò. Obhó tí, i Pbàyàhúdí tó ádròdrǒ ale ní'ì iwà i níri angyangyi ndínĩ i ongó tí Yèsù nàtì Krístò tí ìngbàtí ílì ndì ale mà nípfò, 'òdì unduta-dzà ǒ rò, ìnzĩ kàdũ òz̀nà M̀yàhudì tí tdítǒ.

23 Ndi dhu-okú dò rò ní ndi, wò ndùmùndúmú t'ábanà mà, kà-tsánà màrà náadù àtìnà Pbàyàhúdí tó ádròdrǒ ale nĩ: «Àbadhi ní iwà óvì ale, ní nyivũ dhu kà-tsũ nyú.»

24 Ní oyo rí kisě nĩ, Pbàyàhúdí tó ádròdrǒ ale náanzi wò ndùmùndúmú tí arúbhi i'ì rò ale, 'àdù dhu òvò f̀ndà 'àti: «Ótso pé dhu Kàgàwà-ònzĩ, nyi r̀rĩ obhó dhu nyú núno. Mă nyú, mă m̀ni wà dhu wòrí ale r̀rĩ nzérenatále.»

25 Ní wòrí ale adù àtìna abádhí nǎ: «Nzéréngatále mà tí kà rǐ'ì dhu ma m̀ni nzá. Pbétù, ùnǐ tí ma m̀ni atdí dhu ní, ima nǐ'ì ndùmùndúmú, ní kòmbí ma mí inga nálǎ àlǎ.»

26 Ní abádhí adù dhu ìvu wòrí ale-tsù 'àti: «Ádhu nyú wòrí ale nónzì indù? Kàbhu nyìkpónu r̀ngbe ndì ìngbǎ dhu bhèyi?»

27 Ní kǎdù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Ma màwe wà wò dhu fùkù, pbétù nyǐ nyàdù nzá ma m̀nɔna dhu ìrì. Ní ádhu nyǐ nyòzè màwe nyǐrì t̀d̀t̀d̀? Nyǐ nyòzè tí nzá wà nyǒngò átò kàbhà ábhàlǐ tí?»

28 Nírò ní ndi Pbàyàhúdì tó ádròdrò ale ǹnɔ dhu wòrí ale nǐ 'àti: «Ínyi nyú, nyǐ ní ndi kàbhà ábhàlǐ. Pbétù mǎ, mǎ'ì ní Músà bhà ábhàlǐ.

29 Mǎ nyú, mǎ m̀ni wà dhu Kàgàwà mà ratè Músà nà. Pbétù, àdhà rò màtí wòrí alé írà dhu mǎ m̀ni nzá.»

30 Ní wò ale adù àtìna kǒkò Pbàyàhúdì tó ádròdrò ale nǐ: «Hòkò! Kòní ìdho rǐ ìndrù ùkò nǐ dhu nyú ní ndi wò, wò nyǐ nyátina ìnzá nyǐ r̀ni àdhà rò màtí kǐrà dhu. Pbétù nyìkpòdù na k̀ngbe wà!

31 Mǎ m̀ni iwà dhu, Kàgàwà r̀rǐ nǐ àdù nzéréngatále tó itsòta nírì. Pbétù, ka r̀dù pbìndà itsòta nírì ale ní, pbìndà Úyátá nífù arí, ndàdù ndì ndózè dhu ònzì ale.

32 Yà m̀hàngú ò rò ndì napèna rò, ka kapèna nzá dhu ìrì atdí ale mà r̀ngbe yà àdhi tí ka kadhì ndùmùndúmú t̀rò ale-nyìkpó.

33 Ìnzì dhu í'ina gukyè Kàgàwà bhà rò wòrí ale írà dhu tí, ní kàmbènà nǐ atdí dhu mà nónzi.»

34 Nírò ní ndi Pbàyàhúdí tó ádròdrö ale adù dhu ìvu wòrí ale-tsù, 'àti: «Inyi nyú, inyi ka kadhì òdhi tí ngbùlúnụ nyú mànà pbùkù nzérenga ǒ. Ní nyi tí ndi àdù dhu ùdhe fǎkà?» Wò dhu-dzidǒ, abádhí adù kípfo, ràhụ unduta-idzà ò rò.

Inzá Yēsù ná'ù ale ní ndùmùndúmú afína ònǎ rò

(Luk 10.21; 2Kò 4.3-6)

35 Yēsù itdègu Pbàyàhúdí tó ádròdrö ale nípfò wòrí ale iri unduta-idzà ò rò dhu níri, ní kàrà ndi ale-ti'ò, ndàdù itsi àtìnà kà nǐ: «Inyi nyú, nyi nyá'ù tí wà Ìndrǔ t'ídihùnà?»

36 Ní, kǎdù dhu ìvu Yēsù-tsù, ndàti: «Màlimǒ, ádhi pbá ale ndi, ndínǐ ma madù tí à'unà?»

37 Ní Yēsù adù dhu kàtò, ndàti: «Nyi nyàla wà ka! Ndirò ka ní yà nyǐ nyóte nà kòmbí ale.»

38 Ní, wò ale adù dhu òvò k pangba Yēsù tò, ndàti: «Ádrùngbǎlé, iwà ma mà'ù nyi.» Kǎdù ndòkò ɔtdyàna dǒ Yēsù-ònzǐ, ndífụ ka.

39 Wò dhu-dzidǒ, Yēsù adù àtìnà: «Ma mírà yà adzi ǒ, ndínǐ ma mụnɔ tí yà adzi ǒ ale-ànyǎ. Ma mírà, ndínǐ yà adzi ǒ ndùmùndúmú nóopé tí 'àla nga, yà inga àlǎ arí ale ràdù 'ùgèrè 'òngò ndùmùndúmú tí.»

40 Nírò ní ndi yà Yēsù mà ì'ì mànà atdíkpá ngúfe Pbàfàrisáyó‡ náadù dhu ìvu kà-tsù, 'àti: «Mǎ nyú mà, mà nátí ndùmùndúmú átò?»

41 Ní Yēsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Nyǐ nyúnǐyana gukyè dhu nyǐ rǎrǐ ndùmùndúmú, ní ka kàmbènà nzǐ àtina nyǐ rǎrǐ'ì nzérenga nà.

‡ 9:40 9.40 Ɔzù 18 otu ǒ ka kàndǐ dhu

Pbétù kòmbí nyí nyarádù àtìnà àlǎ nyí rarí inga àlǎ. Ní ka kùni wà dhu, fùkú nzérenge rǎrǐ'ì otùna nyú ǒ.»

10

Tàmà t'úndatátále tó mbólí
(Zàb 23; Zèk 34.1-4; 1Pé 2.24-25; 5.1-4)

¹ Wò dhu-dzidǒ, Yěsù adù àtìnà tdítǒ kǒkò Pbàfàrisáyó nǐ: «Ma mí obhó dhu núnǒ fùkù. Ìnzǐ arótsù kàlì-lí*, tàmà tó kàlì ò ale, pbétù yà kàlì dònǎ arúpo ndòyò ndì kàlì ò ale ní ogbotále, ndirò ka ní ǒbì nǐ arí dhu ùdhǎ ìndrǔ-fó rò ale.

² Pbétù, yà kàlì-lí arótsù ale ní ndì tàmà ùnda arí ale.

³ Kà tò nga ní ndì kàlì-lí'ò òdò arí ale rǎdù kàlì-átù ùngbe kà ròtsù ònǎ kàlì ò, tàmà rǎdù kùni tǔna rǒ nǐ. Ní, kà rǎdù pbìndà tàmà nyú núnzì ǒvòya rǒ, ndàdù ìpfonà rùvò kàlì ò rò†.

⁴ Ní kóró ndì ndìpfo pbìndà tàmà, rùvò kàlì ò rò dhu-dzidǒ, kà rǎdù àdì ndàmbe àrà dǒ angyi abádhí dò-tsíró, abádhí rǎdù 'òdhò owùna ǒ, kà-tù ì ùni dhu-okú dò rò.

⁵ Tàmà rǐ nǐ òdù òwu olo tí rǐ'ì ale-owù ǒ, pbétù abádhí rǎdù òtse òtse tí kà-tsǔ rò, ìnzá ì ùni kà-tù nídhunǐ.»

⁶ Yěsù unǒ wòrǐ mbólí Pbàfàrisáyó tò, pbétù wò kùnò abádhí tò dhu náadù nzá abádhí-dò nálǎ.

Yěsù ní ídzì undataba

* **10:1** 10.1 Pàlèstìnà tó pbìrì ǒ, ka kitsúnà tàmà kàlì ò kùbhingá, kadù atdí undatátále ìlì ròdò ndì kàlì-lí'ò. † **10:3** 10.3 Pàlèstìnà tó pbìrì ǒ, tàmà okónà màhò ǒ. Ndirò kóró ì màhò nóngónà ì'ì fíyó undatátále nyú nà.

7 Yěsù adù àtìna tdítđ abádhí nǎ: «Ma mí obhó dhu núno fúkù, ima ní ndi tàrà tó kàlì tó tsátsù.

8 Kóró ale yà angyinǎ rò íwũ idù ní'ì ogbotále, ndirò obi nǎ arí dhu ùdhǎ ìndrũ-fó rò ale. Pbétù, tàrà ádù nzá abádhí-tù núni.

9 Ní, ima ní ndi kàlì tó tsátsù. Ndi ale náapé itsù údunǎ, ní rádù ògù ògù. Kà rádù òtsù kàlì ò, ndàdù àhu kàlì ò rò. Ndirò kà rádù ònyù nábà àbà.

10 Ogbotále náaríra dhu kèlě ndi nduwé tí. Ndirò kǎrí ìrà, ndíní ndi ndokye tí dhu, ndàdù dhu ìnza. Pbétù ima nyú, ma mírà ndíní ìndrũ abá tí ípìrǒnga, ndirò ndíní abádhí abá tí ka abho nyú ròsè.

11 Ima ní ídzi ùndatàba. Ídzi ùndatàba náarí pbìndà ípìrǒnga nádzi òve tó pbìndà tàrà-okú dò rò.

12 Tàrà ùnda arí ndíní ka kubhò tí ndi ale ní nzǎ tàrà-àbadhi. Kǎpé nyàmàsò rǐrà dhu nálá, ní kà rádù òku tí òku, ndàdù tàrà ùbhà vǐyà dǒ rò. Ní, nyàmàsò rádù atdídhéná tàrà númbà ndàrà nà, ndàdù ngǔkpà-ǒnga nífàlà.

13 Obhó tí, fùrangà-okú dò rò rí kasu ònzi ale, náafí àtdu tàrà rǔve dhu rǐ nzǎ àdù.

14 Ima ní ndi ídzi ùndatàba. Ma múni wà pbàkà tàrà, ndirò pbàkà tàrà núni wà ma.

15 Àdhàdhì Àbadu núni ma, madù Àbadu núni dhu bhěyi, ma mǎdzi wà pbàkà ípìrǒnga òve tó pbàkà tàrà-okú dò rò.

16 Ndirò, ma mí'ì ìnè ngǔkpà pbàkà tàrà nà, kǎkà ìmbǎ rǐ'ì yàrí kàlì ò. Ní, ma màkǎ marà i tsí nídí átò madu kàlì ò. Abádhí rádù túdu ìrì ìrì. Ndi dhu bhěyi ní ndi, tàrà tó màhò rádù ì'ì atdí

tí, ùndana rí ale ràdù ì'ì atdí tí átò.

17 Àbadu ózè ma, pbàkà ípìrǒnga ma mádzi ɔve tò, ndíní madùya tí àbàná tdítǔ dhu-okú dò rò.

18 Pbàkà ípìrǒnga nódyì rí atdí ale mà rǐ'ì mbă, pbétù, ma mí pbàkà ípìrǒnga nádzǐ ma-tírò ɔve tò. Ma mí'ì inè ádrùngbǎnga tó ɔbi nà madzi pbàkà ípìrǒnga ɔve tò, ndirò ma mí'ì inè ɔbi nà mabà ndi ípìrǒnga tdítǔ. Wòrí ní ndi Àbadu nùyǎ idù dhu.»

19 Ní wò Yèsù ùnò ɔte-okú dò rò, Pbàyàhúdì-ǒnga náadù ndùndò ùndo tí tdítǔ.

20 Abádhí nzínzì ǒ, ábhǒ ale nyú náambénà àtìná dǔ: «Ìnè pfòmvo rǐ'ì yàrí ale ò. Àrǐ rǐ'ì kà dǔ. Ní ádhu nyǐ nyí kà-tsǔ dhu ìri nǐ?»

21 Pbétù ngùkpà-tsí ambénà àtìná dǔ: «Ìnzǐ pfòmvo rǐ'ì ònà ale ràdù òte wò dhu bhěyi. Pfòmvo tí àdù ndùmùndúmú-nyìkpó ùngbe ùngbě?»

Ìndrǔ rǐ Yèsù àpà 'ùbvǔ odu nǐ dhu

22 Yèrùsalemà tó kigò ǒ, Pbàyàhúdì náambénà yà Kàgàwà bhà idza ka kitsu tdítǔ dhu nírè ka kongónà nǐ mēhendù nónzì dǔ. Ndi kàsùmì ní'ì ádrùngbǎ gírì tó kàsùmì.

23 Ní ndi idhò ǒ, Yèsù ambénà ùbhi dǔ Kàgàwà bhà idza-lí, «Sòlòmònì bhà mbàrazà» tí kátina mbàrazà-tsìnǎ.

24 Ní ngúfe Pbàyàhúdì andu ì, 'àkpòrò kà-ngbò, 'àdù dhu ìvu kà-tsǔ, 'àti: «Nyì nyú, nyì nyabhùya afíka ràgùrù ndi ràrà àhù ìfe idho tí?»

Nyi nyapé ì'ì Krístò nyú tí, ní óvo pé ndi dhu k pangba fàkà.»

²⁵ Ní Yěsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Ma m'òvò wà wò dhu fùkù, pbétù nyí nyá'ù nzá ndi dhu. Yà Àba Kàgàwà-òvò rǒ ma m'arónzina wìwì, náarí ndi àdhi-pbá ale màtí ma mí'ì dhu nitè.

²⁶ Pbétù, nyí nyarí nzí ndi dhu ná'u, ìnzí nárí nyí pbàkà tàrà nzínzì ò tàrà dhu-okú dò rò.

²⁷ Pbàkà tàrà náarí túdu ìri ìri. Ma múni wà abádhí, ndirò abádhí náarádù owùdu nungu.

²⁸ Ndirò, ma mí dhòdhóhóngà tó ípìrǒngà nábhù owùdu nungu ale tò. Ní abádhí núuwíya nzí akekpa màtí afíya ònǎ rò. Ndirò, atdí ale mà núudháya nzí abádhí fudú rò.

²⁹ Àba Kàgàwà yà abádhí nibho fudú, ní ádrùngbàle ròsè kóró ale dònǎ. Ndirò, atdí ale mà rǐ'ì ìmbǎ obi nà ndìdhǎ atdí dhu mà Àbadu-fó rò.

³⁰ Ìma, Àbadu Kàgàwà màrà, mà'ì ní atdí ale nyú.»

³¹ Ní, Pbàyàhúdì náadù odu ùwa tdítǒ, ndíní ì ubvú tí Yěsù nǐ.

³² Pbétù, Yěsù adù àtìrà abádhí nǐ: «Ma mábhù nyí nyála ábhǒ ídzì dhu nyú yà Àba Kàgàwà íbhò idù obi nǐ. Ní, ádhu ndi kǒkò ì dhu nzínzì ò, nyí nyí mapà nyùbvù ma odu nǐ okúna dò rò?»

³³ Ní Pbàyàhúdì adù dhu àdu Yěsù tò, 'àti: «Ìnzí ní ídzì dhu-okú dò rò nga ndi mà mí màpà mùbvù nyi nǐ. Pbétù, mà mòzè mùbvù nyi okúna dò rò dhu ní, nyi nyùnò dhu nzére nyú Kàgàwà

nǐ dhu. Inyi ní ìndrǔ-tsí dhu, ní nyi nyádù àtìnà ìngbǎ dhu bhěyi, nyi rǎrǐ Kàgàwà!»

34 Yěsù adù dhu àdu tdítǔ abádhí tò, ndàti: «Fùkú Ƴyátá* ò ka kándí tí nzá dhu, kati: «Ìma Kàgàwà, ma máti nyǐ nǐ, nyǐ rǎrǐ mǎngǔ-nzo?»

35 Àlě kúnì wà dhu atdí ale mà rǎrǐ nzǐ àdù Kàgàwà bhà Andítá-tì nùgere. Kàgàwà átì p̀b̀ìndà ɔte ka kùnò fíyò ale-ɔvò mǎngǔ-nzo tí.

36 Ní, Àba Kàgàwà ópì ndi ima, ndivì ma yà adzi ǔ. Ní, yà ma mátina, ima rǎrǐ kà t'Ídhùnà rò, nyǐ nyádù àtìnà ìngbǎ dhu bhěyi ma r̀ǹò dhu nzéere nyú kà nǐ?

37 Dhu apé ì'ì ìnzǐ ma mǎrí Àbadu bhà kasu ònzi dhu tí, ní dhu àkǎ nzá nyǎ'ù ma.

38 Pbé̀tù, dhu apé ì'ì ònzi ma mǎrí kàbhà kasu ònzi dhu tí, ní ìnzá màtí nyǐ nyà'ù ima nyú rò, dhu àkǎ nyǎ'ù yà ma mǎrónzina kasu. Ma m̀ǹò wà dhu, ndínǐ ndi dhu alú tí d̀k̀u, nyádù dhu ùni mběyi nyú Àbadu rǎrǐ'ì nyudutsi, ndirò ma rǎrǐ'ì kà-nyutsi.»

39 Ní, P̀b̀yàhúdí tó ádròdrò ale náadù dhu ònzi tdítǔ ndínǐ ì alú tí Yěsù 'òsò. Pbé̀tù, Yěsù adù ndàwili abádhí-fó rò, ndàrà.

40 Ní Yěsù adù ndàdu, ndàrà tdítǔ Yòròdanì tó idha-akpà-adzè, yà Yùwanì úbhi bàtizò úbho rǔ angyinǎ rò ìndrǔ tò i, ndòngò àdi ányì.

41 Ní ányì, ábhǔ ale nyú nóowúnà ìwu rǔ kà i, 'àdù òwu àtìnà rǔ nzínziya ǔ: «Obhó tí, Yùwanì nónzi nzá atdí wiwì mà. Pbé̀tù, yàrí ale dǔ kǎrà àwenà rǔ kóró dhu ní'ì obhó dhu nyú.»

* 10:34 10.34 Zàb 82.6

42 Ní ábhǒ ale nyú náadù Yěsù à'ù ányì.

11

Làzarù bhà ɔve
(Yùw 5.21; 6.40)

¹ Làzarù tí kátina atdí ale ní'ì andì nà. Ndi ale nóongónà àdi Bètaniyà tí kátina pbanga ɔ. Ndirò, Bètaniyà ní'ì Màriyà mà, awèná Màrità màná, mà tó pbanga.

² Ndi Màriyà ní ndi, yà Ádrùngbǎle Yěsù-pfò dǒ adù àrà ndrùù róngu akye nódhò, ndàdù kà-pfò-ngbò núndo dònà-ká nǐ. Ndirò, ka ní'ì ndi wò andì nà í'ì Làzarù t'áwèná.

³ Ní, Làzarù t'áwèna náavi ìndrù ràrà dhu ɔvò Yěsù tò, ndàti: «Ádrùngbǎlé, kǎnǐ yà atdíǒ nyi nyòzè ale, Làzarù rǐ'ì andì nà.»

⁴ Ní wò dhu ndì ndìrì rò, Yěsù adù àtìná wò ale nǐ: «Wò Làzarù rǎndi nǐ andi rǐ nǐ kàbhǔ ròvè dòtsí. Pbétù, ndi andì àlǔ ka ndínǐ Kàgàwà bhà ádrùngbǎnga tó ɔbi nitè tí, ndàdù kà t'Ídhùnà bhà ádrùngbǎnga tó ɔbi nítè átò.»

⁵ Yěsù azè Màrità mà, awèná Màriyà màná, ndàdù Làzarù nózè átò.

⁶ Ní, Làzarù rǎndi dhu ndì ndìrì rò, Yěsù adù ɔyǒ idhò nyú nónzì, yà ndi andì tó màkǔrù ótù ndì òná ngari ò.

⁷ Wò dhu-dzidǒ, kǎdù àtìná pbìndà ábhàlǐ nǐ: «Kàdu àlě Yùdeyà tó pbìrì ò.»

⁸ Ní, ábhàlǐ adù dhu ìvu kà-tsǔ 'àti: «Hòkò Málìmò! Kòmbí tí ní Pbàyàhúdì nàpà 'ùbvǔ nyi odu nǐ. Ní nyi nyòzè tí nyadu nyi ányì tdítǒ?»

9 Ní Yěsù adù dhu ìvu abádhí-tsǔ, ndàti: «Adyíbhengá nga ǒ, adyifò-sisì náatí obhó ongo ì'ì atdí kumì dóná óyǒ nà? Ní ìndrǔ apé àmbè ùbhi dǒ adyíbhengá, ní ndi ale rǐ nzǐ adù ndàgìlì ndìtsì, yà adzi dǒ awáwù nálǎ ndì ndí dhu-okú dò rò.»

10 Pbétù, kǎpé àmbè ùbhi dǒ kúbhingá, ní kà rǎdù àrà ndàgìlì rǒ ndìtsì, ìnzǐ ndì ndí inga nálǎ dhu-okú dò rò.»

11 Wò dhu ndì ndùnò dhu-dzidǒ, Yěsù adù àtìna pbìndà ábhàlǐ nǐ: «Àlě t'ódhìnà Làzarù nódhò òdhò tí. Pbétù, ma mǎrà ndínǐ ma mitsi tí kìnga idhò ò rò.»

12 Ní, Yěsù bhà ábhàlǐ adù dhu àdu 'àti: «Ádrùngbǎlé, kǎpé ì'ì òdhò tí òdhò dhu tí, ní kà rǒgù ògù.»

13 Obhó tí, Yěsù azè ndùnò dhu ní'ì, iwà Làzarù ròvè. Pbétù, kàbhà ábhàlǐ adù dhu ìrè idhò nyú dǒ kà rǎrǒte.

14 Ní, Yěsù adù dhu òvò kpangba abádhí tò, ndàti: «Làzarù òvè wà.

15 Ndirò, idhèdu nìka okúkù dò rò dhu ní, ìmbǎ ma mì'ì ànyì dhu. Ní, wò ndi dhu ònzì ndì, ndínǐ nyǐ nyadù tí ma à'ù. Ní, kòwu pé ndi Làzarù òvè ì.»

16 Nírò ní ndi Yěsù bhà ábhàlǐ nzínzì ǒ atdí ale, Tùmasì tí kátìna, yà ka kongónà adù ànzìnà átò Dìdimò* tí, náadù àtìna ngǔkpà ábhàlǐ nǐ: «Kòwu átò ànyì, ndínǐ àlě kǎvè tí atdíkpá Màmimò mànà.»

*Yěsù ní ìndrǔ àbhù rǎdù rìngbè ndì,
ndirò ìpìrǒnga àbhù rǎdù ìndrǔ tò ale dhu*

* 11:16 11.16 Dìdimò-tì ní ozo tí ka kúgù ale.

17 Yèsù itdègu àrà àhù Bètàniyà, ní kǎtù Làzarù iwà ka kótdù ka ró idhò àhù ìfò ró.

18 Ndi Bètàniyà tó pbanga ní'ì mbèmbè ìbhù kilòmětèrè tí Yèrùsàlemà tó kigò rǒ rò.

19 Ní, Pbàyàhúdì nzínzì ǒ ábhǒ ale nyú níiwú Màrità mà Màriyà mànà-tí'ò, ndíní ì opé tí abádhí-afí adòyà Làzarù bhà ɔve-okú dò rò.

20 Ní, Màrità nítdègu Yèsù rǐrà dhu ìrì, ní kǎdù ndìvà, ndàrà kàkò otu ò rò. Pbétù, Màriyà adù àdì idza.

21 Ní, Màrità itsi àtìnà Yèsù nǐ: «Ádrùngbǎlé, nyi nyí'iyana gukyè iró, ní adòdu óvèyana nǐ.

22 Pbétù, ma m̀̀ni wà dhu, kòmbí màtí Kàgàwà rǎrǐ fóná nyi nyónzina kóró dhu nábhǔ àbhǔ indù.»

23 Ní, Yèsù adù àtìnà Màrità nǐ: «Adònu rǐ ndìngbè ìngbè ìbhù ò rò.»

24 Ní, Màrità adù àtìnà kà nǐ: «Ma m̀̀ni wà dhu, yà adzi ǒ dhu-tsù rǐ ndòdì nínganí, yà ùvǔvè ale kóró rǐ 'ùngbè rò, àbadhi ringbèya ndì ìngbè átò.»

25 Ní, Yèsù adù àtìnà kà nǐ: «Ìma ní ndi ìndrǔ àbhù rádù ringbè ndì, ndàdù ípìrǒnga nábhu ìndrǔ tò ale. Ní, òvè tí màtí ima ná'ù ale náapé òvè, ní rádù ípìrǒnga nábà àbà.

26 Ndirò, ìnè rí'ì pbìndà ípìrǒnga nà, ndàdù ma'ù ale, ní rǐ nǐ adù òvè akekpa màtí. Nyi nyà'ù tí wà yà ma m̀̀nò dhu?»

27 Ní, Màrità adù dhu àdu Yèsù tò, ndàtì: «Ìwà ma mà'ù ndi dhu Ádrùngbǎlé. Ma mà'ù wà dhu ìnyi rǎrǐ ndi Krístò, Kàgàwà t'ídhùnà, yà yàrǐ adzi ǒ rǐrà dhu tí ka kati ale.»

Yěsù rĭ Làzarù òdzi dhu

28 Wò dhu bhěyi ndì ndàdu dhu Yěsù tò dhu-dzidǒ, Màrità náadù àrà awènà Màriyà nánzì. Ní, idza ndì ndòtsù Màriyà i rò, Màrità náadù dhu òvò kàtò bhèlɛ ǒ, ndàti: «Màlimò ìrà wà. Ní kà rĭ nyanzi.»

29 Ní wò Màrità ùnò dhu ndì ndìrì rò, Màriyà adù àhɛ àrĭ nyú tí, ndàrà Yěsù rĭ'ì i.

30 Wò ndi kàsùmì ǒ, Yěsù i'ì inzà ndì ndàpè itsù pbanga ò ró. Pbétù, kádù i'ì àdì ndì ndàdì yà Màrità mànà ì òtùnà ì òná ngari ǒ ró.

31 Pbàyàhúdì ní'ì atdíkpá Màriyà mànà idzá, 'àdù àmbe kà-afí nópè dǒ. Ní, Màriyà ìvà ndì, ndàhɛ àrĭ nyú tí dhu ì àla rò, abádhí adù 'ìvà átò, 'òwù kǒwù ǒ. Abádhí atì ka yà Làzarù ka kótdù i ràrà, ndàrà òdzi ányìrò dhu tí.

32 Ní, yà Yěsù rĭ'ì ró ndì ndàrà àhɛ rò, Màriyà níitdègu Yěsù àlà, ní kádù ndibvu obvò kà-pfò rǒ, ndàdù àtìnà kà nĭ: «Ádrùngbǎlé, nyi nyí'iyana gukyè ìró, ní adòdu óvèyana nzĭ.»

33 Ní Màriyà mà, yà owùna ǒ iwù Pbàyàhúdì mànà rǒdzi dhu ndì ndàla rò, izɛ núuka Yěsù atdíǒ, afína ràmbe inga ìrè dǒ.

34 Nírò ní ndi Yěsù adù dhu ìvu abádhí-tsù, ndàti: «Nyĭ nyótdù ka ìngbòró?» Ní abádhí adù dhu àdu kà tò 'àti: «Ádrùngbǎlé, ìrà ndínĭ nyi nyala tí ányìrò nga.»

35 Nírò ní ndi Yěsù adù òdzi.

36 Ní, Pbàyàhúdì adù òko 'àmbe àtìnà dǒ: «Ìgyò! Nyàndà pé kǒzè Làzarù tí dhu!»

37 Pbétù, abádhí nzínzì ǒ atdídhená ale náadù àtìnà: «Hòkò! Wò ale nyú ní ndi ndùmùndùmù-

nyìkpó nábhù rùngbè ndì. Ní kǎbhùyana tí obhó Làzarù ìnzì ròvè?»

Yēsù rǎ Làzarù nábhǔ r̀ngb̀è ndì ɔvɛ-bv̀ù r̀ò dhu

³⁸ Kǒkò Pbhàyahúdí rǎnɔna dhu ndì ndìrì r̀ò, izu náadù Yēsù ùka atdíǒ nyú. Ní, abádhí adù owu Làzarù ka kótdu i. Ka katdu ka ònà ibhu ní'ì bhalabhala ò ka kógyè, kadù lina'ò nápbì odu-íyà-ba nǐ ibhu.

³⁹ Ní, ányì ì òwù ùvò r̀ò, Yēsù ati yà tiná ì'ì ale nǐ: «Nyògere wò odu ibhu-lí r̀ò.» Ní Làzarù-bv̀ù t'áwènà M̀arità náadù Yēsù isɔ, ndàti: «Ìnzè Ádr̀ngbǎlé! Wò abvo nópè wà ndòngù atdíǒ. Kònzì wà ìfɔ idho nyú ibhu ò.»

⁴⁰ Pbhétù, Yēsù adù dhu àdu M̀arità tò, ndàti: «Ma m̀atìnà tí obhó nyi nǐ, nyi rapé ima ná'u, ní nyi r̀arǐ adù Kàgàwà bhà ádr̀ngbǎnga tó awáwù nála?»

⁴¹ Ní, ka kadù odu nógèrè ibhu-lí r̀ò. Wò dhu-dzidǒ, Yēsù adù nyìkpóna náva ndàndà ɔr̀ù nga, ndàdù ndìtsò, ndàti: «Àba Kàgàwǎ, ma màbhù òtsò indù, tsùdú dhu nyi nyìrì nídhunǐ.

⁴² Obhó tí, ma m̀unì wà dhu ìrì nyi raróngo tsùdú dhu ìrì bìlínanà. Pbhétù, ma mìtsò ma wò dhu bhěyi dhu ní, ndínǐ kǎkà ngbòdu nàkpòrò irò ale náa'u tí dhu inyi r̀arǐ ndì nyi nyìvì ma.»

⁴³ Wò dhu ndì ndòrì dhu-dzidǒ, Yēsù adù Làzarù nánzì ɔr̀ú tǔna nyú nà, ndàti: «Làzarù, áhù wòrì ibhu ò r̀ò.»

⁴⁴ Ní, Làzarù adù àhù ibhu ò r̀ò, ɔtsúna mà, p̀fɔna mànà ka kùndìlǐ abvo ùtdù ka karí ònà mberù nǐ, kadù nyìna nísò mběr̀èse nǐ r̀órò. Wò

dhu-dzidǒ, Yěsù adù àtìnà ihé-yà nǐ: «Nyùnga Làzarù, nyǎdù ùbhànà ràrà ibha.»

*Yěsù òνε ka kí ndínǐ ka koho tí dhu
(Zàb 71.10; Mát 26.1-5; Mrk 14.1-2; Luk 22.1-2)*

⁴⁵ Yà Màriyà mǎrábvù iwùná, 'àdù Yěsù ònzì Làzarù rǒ dhu àla Pbàyàhúdì nzínzì ǒ, ábhǒ ale nyú náadù Yěsù à'ù.

⁴⁶ Pbétù, abádhí nzínzì ǒ atdídhená ale náadù òwu Pbàfàrisáyó-ti'ò, 'àdù yà Yěsù ònzì dhu àwe abádhí tò.

⁴⁷ Ní, ndi dhu ì ìrì rò, pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà, Pbàfàrisáyó màná, náadù yà Pbàyàhúdì-bvù ádròdrǒ anya nítì arí ale-tsù núndu. Nírò ní ndi abádhí náadù 'òpè 'òngù dhu tsùyá nzínziya ǒ, 'àmbe àtìnà dǒ: «Wǒrí ale ràrà ábhǒ wìwì nyú nónzì rǒ. Ní ádhu ndi àkǎ àkǎ àlě rònzì?»

⁴⁸ Àlě kapé kùbha ràmbe ndi dhu ònzì dǒ, ní kóró ale rǐ kà'u. Ndirò Pbàróamá tó pbìrì ǒ ádròdrǒ ale náadùya iwu, 'ùgolo àlě tó Somǎ-dzà, 'àdù àlě tó pbìrì nínza.»

⁴⁹ Kǒkò ì Pbàyàhúdì-bvù ádròdrǒ anya nítì arí ale nzínzì ǒ, atdí ale-òvò ní'ì Kàyafà. Ní ndi ato ǒ, ka ní'ì ndi pbàkùhání tó ádròdrǒ ale dǒ kamà. Ní, kǎti odhína nǐ: «Nyǐ nyú nyǐ nyùni nzá atdí dhu mà wò dhu ò.

⁵⁰ Nyǐ nyùni tí obhó dhu, dhu ràkànà atdí ale kèlě rǒvè kóró ale tó ngari ǒ, ìnzǐ àlě tó pbìrì ǒ kóró ale-tsè náadù tí ndòtdì?»

⁵¹ Kùno nzá wǒrí dhu dóna nyú ò rò àhu rórò. Pbétù, wò ndi ato ǒ ndi ndi'ì ndi pbàkùhání tó ádròdrǒ ale dǒ kamà tí dhu-okú dò rò, kǎvò dhu

angyangyi, Kàgàwà bhà Nabì bhěyi, ndàti: Yěsù rākă ndòvè Pbàyàhúdí tó ngari ǒ.

⁵² Ndirò, kăti átò kà rărĩ nzi òvè Pbàyàhúdí tó ngari ǒ tí, pbétù kà rākă ndòvè ndínĩ ndì ndundu tí yà adzi ǒ ì nifàlà Kàgàwà bhà inzo-tsù, ròkò atdíkpá.

⁵³ Ní, ròpè ndì ndì idho ǒ rò, Pbàyàhúdí-bvű ádròdrǒ ale náapè 'òné Yěsù ndínĩ ì adù tí àbhunà kohò.

⁵⁴ Wò dhu-okú dò rò ní ndì, Yěsù adù ndòpè ìnzĩ ndàrà ùbhi rǒ kpangba Pbàyàhúdí nzínzi ǒ. Pbétù àbadhi mà, pbìndà ábhàlĩ mànà, náadù 'ìvà 'òwù yà rùngù-ti'ò arí'ì mùlengù ǒ atdí pbanga Èfùràyimù tí kátina ò, 'àdù òko ányì.

⁵⁵ Wò ndì kàsùmì ǒ, Pbàyàhúdí tó Pásìka tó mùhendù-idhò ní'ì iwà ndì ndìndù ndì ró. Ní, ábhǒ ale nyú níwú fiyó pbanga ònǎ rò, 'ìwù ùvò angyinǎ rò Pásìka tò Yèrùsàlemà tó kigò ò, ndínĩ ì u'ò tí ì, 'ìlǎ Kàgàwà-nyìkpó ǒ†.

⁵⁶ Ní, Yèrùsàlemà ì òwù ùvò rò, abádhí ambénà Yěsù òné dǒ. Ní Kàgàwà bhà-dzá ì'ì rórò, abádhí ambénà dhu òngù dǒ tsùyá nzínziya ǒ, 'àmbe àtìnà dǒ: «Ádhu nyĩ nyìrè kà-dǒ? Tí ìnzĩ kà rărĩ ìrà mùhendù ǒ?»

⁵⁷ Pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà, Pbàfàrisáyó mànà náadù dhu ùya ìndrű tò 'àti: «Atdí ale mà náapè Yěsù rĩ'ì ró nga núnĩ, nākă ndìtè ka ndínĩ kadù tí òwu kòsò.»

† **11:55** 11.55 Pbàyàhúdí tó màndu ní'ì 'ù'ò ì, 'ìlǎ Kàgàwà-nyìkpó ǒ Pásìka tó mùhendù tò, àdhàdhì yà fiyó somà tó màndu nózè ka dhu bhěyi (2 † nanzì 30.17-20).

12

Màriyà rĭ Yěsù-pfò nùtrĭ ndrùù róngu akye nĭ dhu

(Màt 26.6-13; Mrk 14.3-9; Luk 7.36-50)

¹ Azà idhɔ tĭ Pásika tó mùhendù-idhò nùbhà ndì rórò, Yěsù ivà ndì ndàrà Bètàniyà tĭ kátina pbanga ò. Ndi pbanga ni'ì yà kàbhù rìngbè ndì οve-bvù rò Làzarù mà tó pbanga.

² Ní ànyì, ka kabhù ònyù kà tò. Màrità náambénà ònyù nùndò dǒ abádhí tò, Làzarù ràdù ì'ì átò ndi ònyù ònyu rĭ atdíkpá Yěsù mànà ale nzínzì ǒ.

³ Nírò ní ndi Màriyà nídyi ndrùù róngu akye tó atdí lítrè-ǒnga ka kùndò ογο tó atdínga, ndòdhò Yěsù-pfò dǒ. Ndi akye ni'ì nardò tĭ kátina irí-vĭ nĭ ka kóbhòlò, odzina ràdù ì'ì οrú nyú akye. Wò dhu-dzidǒ, Màriyà adù Yěsù-pfò-ngbò núndo dònà-ká nĭ, ndi akye-dzi ràdù ndìtu, ndàkǎ kóró ànyì-dzá.

⁴ Ní wò dhu ndì ndàla rò, Yěsù bhà ábhàlĭ nzínzì ǒ atdí ale, Yudhà Ìskàriyotà tĭ kátina, yà Yěsù ìpfo arana ndàbhù òmvù-fó ale, níivú dhu, ndàtĭ:

⁵ «Ádhu inzá ka kàbhù wòrĭ akye kodzi ìbhù miyà ònari* rǒ, kadù ndi fùrangà nùndò nàkùtále tò nĭ?»

⁶ Kùno nzá wò dhu nàkùtále-izù ndì ndàla dhu-okú dǒ rò. Pbétù, kùno ka ogbotále tĭ ndì ndì'ì dhu-okú dǒ rò. Obhó tĭ, kǒngónà ndi fùrangà tó ìsòwǔ nódò, ndàdù àrà ndi fùrangà núwe rǒ afína òzè dhu bhěyi.

* **12:5** 12.5 Ìbhù miyà ònari ni'ì mbèmbè atdí ato nyú tó kasu tó mùkàmbà.

⁷ Ní, Yěsù adù dhu àdu Yudhà tò, ndàti: «Ébhà Màriyà radì! Ítsè ka rɔɔ wòrí akye ima ka kɔtdúya òná idhɔ tò.

⁸ Nyǐ nyóngo òko nǎkùtále mànà bilínganà, pbétù àlě, àlě kǐ nzǐ ongo òko nyǐ mànà bilínganà.»

Pbàkùhání tó ádròdrǒ ale rǐ 'ìrì, ndínǐ ì abhù tí Làzarù kohò dhu

⁹ Pbàyàhúdì tó ihé-yà níitdègu Yěsù rǐ'ì Bètàniyà dhu ìrì, ní abádhí adù òwu ányì. Abádhí awù nzá ányì Yěsù-okú dò rò tí, pbétù abádhí awù ányì ndínǐ ì adù tí yà Yěsù ábhù rìngbè ndì ɔve-bvù rò Làzarù-ngbò mà nála átò.

¹⁰ Nírò ní ndi pbàkùhání tó ádròdrǒ ale náadù 'ìrì ndínǐ ì abhù tí Làzarù kohò átò.

¹¹ Obhó tí, ábhǒ Pbàyàhúdì nyú nóowúnà ùvò rǒ abádhí nzínzì ǒ rò, 'àdù Yěsù ná'ù kǒkú dò rò.

Yěsù rǒtsù Yèrùsàlemà tó kigò ò dhu

(Màt 21.1-11; Mrk 11.1-11; Luk 19.28-40)

¹² Tsútsǎ nínganí, yà Pásìka tó mùhendù ò íwǔ Yèrùsàlemà tó kigò ò ihé-yà níirì dhu, Yěsù rǎrǐ'ì otu ǒ ndì ndírà átò Yèrùsàlemà tó kigò ò ró.

¹³ Ní, abádhí adù ngazì-kpa-dòká nókò, 'ùvò nà, 'òwù Yěsù àkò nà otu ǒ rò. Ní, Yěsù ì àla rò, abádhí apè 'ùkǔ, 'àmbe àtìna dǒ: «Hòsanà†! Ilèta náká kabhu yà Ádrùngbǎle Kàgàwà-ɔvò rǒ rírà Pbàìsràyélì tó Ádrùngbǎ Kamà tò!»

† 12:13 12.13 Pbàyàhúdì t'ávàna ǒ, Hòsanà-tì nyú ní «frà nyonzi dzànàka.» Pbétù, iró kà-tì ní: «Kàgàwà àká ilèta nà.»

14 Nírò ní ndi Yěsù abà kayinǒ-ngba, ndàdù ùpo, ndàdi dóná, yà Kàgàwà bhà Andítá ò ka kandí dhu bhěyi. † Andítá rătina:

15 «Nyǐ Sàyunì tó kigò‡ ǒ bhă, ìnzǐ nyònzǐ ɔɔɔ.

Kònzǐ fùkú Ádrùngbă Kamà rǐrà,
kayinǒ-ngba dǒ ndi ndàdi rórò.»

16 Wò dhu náalú nzá Yěsù bhà ábhàlǐ-do. Pbétù, Yěsù ɔdzǐ òrù-akpà ò pbìndà Ádrùngbănga tó awáwù ǒ dhu-dzidǒ ní ndi, abádhí awù dhu ìrè, yà Kàgàwà bhà Andítá ò ka kandí dhu, ka randí Yěsù-okú dò rò. Ndirò, ka rádù ndi dhu ònzǐ kà-rǒ ndi dhu bhěyi tí.

17 Ábhǒ ale nyú, yà Yěsù rǐ Làzarù ànzǐ rìngbè ndi ɔve-bvù rò ró í'ì, náadù òko 'àmbe Yěsù ɔnzǐ dhu àwe dǒ ìndrǔ tò.

18 Ní, kǎrí wíwí ònzǐ dhu ì írì dhu-okú dò rò, ihé-yà náadù òwu Yěsù àko otu ò rò.

19 Nírò ní ndi Pbàfàrisáyó náadù 'òpè 'òtè nzínziya ǒ, 'àmbe àtìná dǒ: «Nyǐ nyàla tí wà! Nyǐ nyí nzǐ yà dhu lèmə ònzǐ. Kóró ale òkò wà 'àmbe òwu dǒ kǒwù ǒ tí.»

Ngúfe Pbàgìríkí rǐ Yěsù ɔne ndínǐ ì ala tí dhu

20 Yà Pásìkà tó m̀hèndù ò íwù Yèrùsàlemà tó kigò ǒ, 'iwù Kàgàwà ùle ale nzínzi ǒ, ngúfe Pbàgìríkí ní'ì ìnè átò.

21 Ní, ì Pbàgìríkí níndri Fìlipò tí kátina ábhàlǐ-tí'ò. Ndi Filipò ní'ì Gàlìlayà tó pbìrì ǒ atdí pbanga, Bètèsàyidà tí kátina ǒ ale. Ní, abádhí avò dhu Fìlipò tò, 'àti: «Ádrùngbălé, mă mòzè măla Yěsù-ngbò.»

‡ 12:15 12.15 Sàyunì tó kigò-tì ní Yèrùsàlemà tó kigò.

22 Ní Filipò adù àrà wò dhu òvò Àndèreyà tí kátina ngàtsi ábhàlǐ tò. Wò dhu-dzidǒ, abádí adù 'ivà 'òwù wò dhu òvò atdíkpá Yěsù tò.

23 Ní, Yěsù adù àtìna ɛró ì'ì ale nǐ: «Àba Kàgàwà rǐ Ìndrù-t'ídhùnà-òvò nábhǔ rilè ndì òná kàsùmì nírà wà.

24 Ma mí obhó dhu núnɔ fùkù: ìnzǐ nganù-kpǒ náapé ìtsi adzi ò, ndàdù òmò, ní ndì nganù-kpǒ rǎdù àdi atdirò tí. Pbétù kǎpé òmò, ndàdù ìnga, ní ndì rǎdù ábhǒ itse nyú nódhì.

25 Pbìndà ípìrǒnga nózè rí ndòdò fǐndà ale níwíya ka. Pbétù, pbìndà ípìrǒnga nózè rí ndìwí okúdu dò rò yà adzi ǒ ale, náadùya kòdò dhòdhódhóngà tó ípìrǒnga tò.

26 Ndi ale náapé ndòzè ndònzì kàsǔdu, ní ndì ale àkǎ ndùngu owùdu. Ndirò, ma mí'ì ró, pbàkà kasutále rǎdù ì'ì átò. Ndi ale náapé kàsǔdu ònzì, ní Àba Kàgàwà rǎdù ndì ale ìfɛ.»

Yěsù rǒɛ ndì ndóvè dhu dǎ dhu

27 Wò dhu-dzidǒ, Yěsù adù àtìna: «Afídu rǐ ìnga ìrè atdíǒ kòmbí. Ní, ma mátina ìngbà tí? Ma tí àtina: Àba Kàgàwà, ígǔ ma yà yàrí kàsùmì ǒ rí ndàpà ndònzì ndì rùdú dhu ǒ rò? Pbétù, ma mírà wò ndì kòmbí rí ndàpà ndònzì ndì dhu-okú dò rò.

28 Ní Àbá, ábhǔ ɔvònu rilè ndì.» Nírò ní ndì atdí ale-tù náadù ndìrì òrù-akpà ò rò, ndàtì: «Ma màbhɛ wà ɔvòdu rilè ndì, ndìrò ma mí kàbhǔ àbhǔ rilè ndì tdítǒ.»

29 Ní, ányìrǒ ì ìkò ró ì'ì ihé-yà níri wò dhu, 'àdù àtìna: «Ìgyò! ɔvo nyú ní wò àtà!» Ngǔkpà

ale adù àtìnà: «Hòkò! Kàgàwà-bhà màlàyikà ní wò dhu nùnò kà tò.»

³⁰ Pbétù, Yěsù adù àtìnà abádhí nǎ: «Wò nyí nyírì ale-tù nùnò nzá dhu idù, pbétù kùnò ka fùkù.

³¹ Kòmbí rǐrà kàsùmì ní yà Kàgàwà rǐ yà adzi ǒ ale-ànyǎ nítǎ ònà kàsùmì. Ndirò, ndi kàsùmì ní ndi Kàgàwà rǐ Pfòmvo, yà adzi ǒ ádrùngbǎle, nípǎ ònà, ndòdì yà adzi ǒ rò.

³² Pbétù ima, yà adzi ǒ rò ka kí modyì marà orù rò, ma madùya kóró ale-tsù nándu tídu ò.»

³³ Wò ndì ndùnò dhu ǒ, Yěsù azè nditè dhu ní ìngbà dhu bhěyi ove-tidò nǎ màtí ndì ndóvè dhu.

³⁴ Ní ihé-yà adù dhu ìvu Yěsù-tsù, 'àti: «Mǎ mózù dhu Músà bhà Uyátá ò, Krístò radiya dhòdhòdhonganà. Ní, ádhu nyi nyádù àtìnà Ìndrù t'ídhùnà rǎkǎ pé ndàrà òrù-akpà ò nǎ? Ndirò, ndi Ìndrù t'ídhùnà nyú ní àdhi?»

³⁵ Ní, Yěsù adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Awáwù rǐ'ì inè nzínzìkù ǒ ákě kàsùmì kèlě tí. Ní, dhu àkǎ nyùbhí yà inè nyí nyí'ì ndi awáwù nà ró, akye ìnò adùna tsùkù ùtò nǎ. Obhó tí, ìnò ǒ rúbhi ale rǐ nzǐ àdù àdhà màtí ndì ndàrà dhu nùni.

³⁶ Ní dhu àkǎ nyǎ'ù ndi awáwù, yà òko nyí nyòko atdíkpá kà mànà ònà kàsùmì ǒ, ndíní nyí nyadùya tí òko awáwù ǒ nzónzo tí.» Wò dhu ndì ndùnò dhu-dzidǒ, Yěsù adù àrà ndòrù itse ihé-yà rǒ rò.

Pbàyàhúdì rǐ 'ùvǒ ìnzǐ 'à'ù Yěsù dhu

³⁷ Yěsù anzì mbǎ ábhǒ wìwì mà Pbàyàhúdì-ònzǐ, ní abádhí adù nzá kà à'ù.

38 Wò ndi dhu anzì ndì ndínĭ yà Kàgàwà bhà nabi Ìsayà núuno dhu náaká tí. Kǎti: «Ádrùngbǎle Kàgàwǎ, ádhi tsùká dhu na'ú? Ndirò, ádhi ndi Ádrùngbǎle Kàgàwà níitè pbìndà obi fìndà*?»

39 Ndirò, ndi Ìsayà kèlě núuno inzà Pbàyàhúdì náa'ú dhu okúna dò rò dhu. Kǎti:

40 «Kàgàwà níiti abádhí-nyínga róngò ndùmùndúmú tí,

ìnzǐ inga nala tí.

Ndirò, kǎdù abádhí-afí nábhũ rò'ò odú, akye dhu alána dòya, ràdù 'ùgèrè 'ùbhà fíyó nzérenge,

ndínĭ ndadù tí abádhí nígu nĭ.»

41 Nabi Ìsayà núuno wòrĭ dhu Yèsù bhà ádrùngbǎnga tó awáwù ndì ndala angyangyi, ndàdù òte kà dǒ dhu-okú dò rò.

42 Pbétù, nabi Ìsayà núuno mbǎ wò dhu mà, ní Pbàyàhúdì tó ádròdrǒ ale nzínzì ò màtí, ábhǒ ale nyú náa'ú Yèsù. Ní, abádhí adúnà nzĭ òwu ndi dhu àvi rǒ kpanjangba, Pbàfàrisáyó-òdò nónzi ì í dhu-okú dò rò, akye ka kadùna òwu 'ìpfo, kodi ì unduta-idzà ò rò nídhunĭ.

43 Abádhí náazè indrũ rĭ 'ífũ dhu, ròsè Kàgàwà rĭ 'ífũ dhu dònǎ.

Kàgàwà níitdiya indrũ-ànyǎ Yèsù bhà òte-bvu rǒ dhu

44 Wò dhu-dzidǒ, Yèsù apè òte òrú tũna nyé nà, ndàti: «Ndi ale náapé ima ná'ú, ní kà'ù nzà ima kèlě, pbétù kà'ù wà yà ima nivi mirà yà adzi ò ale mà átò.

* 12:38 12.38 Ìsa 53.1

⁴⁵ Ndirò, ndi ale apé ima àlă, nála wà yà ima nivi yà adzi ǒ ale mà átò.

⁴⁶ Ima, yà adzi ǒ awáwù tíró, ma mírà ndíní ìnzǐ ima nà'ù ale náadù tí àdi ínò ǒ.

⁴⁷ Ndi ale náapé ma múnɔna dhu ìri, ìnzǐ ndàdù ndi dhu níli afína ò, ní ndi ale-dǒ rádù anya òtdì ní nzǐ ima. Obhó tí, ma mírà nzá ndíní mǐtdì tí anya yà adzi ǒ ale dǒ, pbétù ma mírà ndíní ma mìgù tí yà adzi ǒ ale ìgù tí.

⁴⁸ Ndi ale apé ima nódhɔ, ìnzǐ ndàdù ma múnɔna dhu ná'ù, ní ndi ale nába wà ànyǎna òtdì rí dhu. Yà ma múnò ɔte ní ndi kà-ànyǎ nɔtdíya yà adzi ǒ dhu-tsù rǐ ndòdì nínganí.

⁴⁹ Obhó tí, yà ma marúnɔna dhu núɔ ma marí nzǐ rǎhu ùdù rò ma-tírò. Pbétù kǎráhu Àbadu Kàgàwà, yà ima nivi mírà yà adzi ǒ ale bhà rò. Ka nyá ndítírò ní ndi dhu núyǎ idù ma màkǎ múnò dhu mà, ma màkǎ múnò ìndrǔ tò dhu màná dhu dǒ.

⁵⁰ Ndirò, ma múnì wà dhu yà kǎyǎ dhu rǎrǐ ndi dhòdhódhóngá tó ípìrǒngá níbhò rádù ìndrǔ tò dhu. Ní, yà ma múnɔna dhu núɔ ma mí àdhàdhì Àbadu Kàgàwà núyǎ ka idù dhu bhěyi.»

13

Yěsù rǐ pbìndà ábhàlǐ-pfò nú'ò dhu

¹ Tsútsǎ nínganí Pbàyàhúdì tó Pásìka tó màhendù ní'ina rórò, Yěsù unì dhu, yà adzi ǒ rò ndì ndí ndivà, ndàrà Àbanà Kàgàwà bhà òná kàsùmì rǎkǎ wà. Ní Yěsù, yà atdíđǒ yà adzi ǒ arí'ì pbìndà ale nazè, náadù abádhí òzè tdítdǒ ìnzǐ rádù ìku àzè nǐ.

² Ní pbítsòngǎnǎ, Yěsù mà ní'ì ònyù-tsùnǎ pbìndà ábhàlǐ mànà. Nírò ní ndi Pfòmvo níitsu dhu Yudhà, Sìmonì Ìskàrìyotà t'ídhùnà-afí ò, ndínǐ Yěsù nípfo tí ndàbhɛ òmvũ-fó.

³ Pbétù, Yěsù nyú núuni dhu, iwà Àbanà Kàgàwà ribho kóró dhu dǒ ádrùngbǎnga tó obi foná. Ndirò, kǎni wà dhu, ndì nyú ndì rírà Àbanà Kàgàwà-ti'ò rò, ní ndì rǎrǐ ndàdũ Àbanà-ti'ò.

⁴ Ní, Yěsù iwà ndì ònyù-tsùnǎ rò, ndìwà róná orú mùdzarè, ndìli igi. Wò dhu-dzidǒ, kǎdù bǐrèse nídyi ndisò mvuna 'ò nǐ.

⁵ Tdítdǒ, kǎdù idha idyi ndòdhò ádrùngbǎ sǎnì ǒ, ndàdù ndòpè ndù'o pbìndà ábhàlǐ-pfò nǐ, ndàdù àrà ùndonà rǒ yà mvuna 'ò ndì ndisòná nǐ bǐrèse nǐ. ⁶ Ní, Yěsù níitdègu àrà àhɛ Sìmonì Péterù tí, ní Péterù adù dhu ivu kà-tsǔ, ndàti: «Inyi nyú pbàkà Ádrùngbǎlé tírò, nyi nyòzè tí nyu'o pfǒdu?»

⁷ Ní, Yěsù adù dhu àdu kàtò, ndàti: «Yà ma mónzina dhu núni nyi nyí nzi kòmbí, pbétù, nyi nyaraya kèni olù.»

⁸ Ní, Péterù adù àtìná Yěsù nǐ: «Nyi nyí nzi pfǒdu ù'ò akèkpá màtí.» Ní, Yěsù adù dhu àdu kàtò, ndàti: «Ìnzǐ ma mapé pfǒnɛ nú'ò, ní àlě kí'ì ìmbǎ ìrita nà inyi mànà.»

⁹ Ní, Sìmonì Péterù adù dhu àdu Yěsù tò, ndàti: «Ádrùngbǎlé, wò dhu bhěyi kà rǐ'ì rò, nyi nyí nzi pfǒdu kèlě nú'ò, pbétù, nyi nyí otsúdu mà, dùdu mànà nú'ò átò!»

¹⁰ Ní, Yěsù adù àtìná kànǐ: «Iwà ndì nù'o ale rǐ'ì mbǎ ndì ndí ndù'ò tdítdǒ dhu-atdyú nà. Pbétù kà

rǎdù àkǎ ndù'ò pfǒna kèlě, iwà ndì ndìlǎ kóró otu ǒ nídhunǐ. Nyǐ nyú, nyǐ nyílǎ wà Kàgàwà-nyìkpó ǒ. Pbéttù, nyǐ kóró nyǐ nyílǎ nzá kà-nyìkpó ǒ.»

¹¹ Obhó tí, Yěsù núnì ndìpfǒ rí ndàbhu ndì òmvǔ-fó ale angyangyi. Ndi dhu-okú dò rò ní ndi kǎti pbìndà ábhàlǐ nǐ: «Nyǐ kóró, nyǐ nyílǎ nzá Kàgàwà-nyìkpó ǒ.»

¹² Pbìndà ábhàlǐ-pfò ndì ndù'ò dhu lutìná, Yěsù adù yà róná rò ndì ndìwànà mùdzarù nídyì ndàfǒ róná, ndàdù ndàdu ònyù-tsù. Nírò ní ndi kǐvú dhu pbìndà ábhàlǐ-tsù, ndàti: «Nyǐ nyùnì tí ùnǐ yà ma mònzì rùkú dhu-tì?

¹³ Nyǐ nyárí ima nánzi Màlimò tí, ndirò Ádrùngbǎle tí. Ní ndi dhu ní obhó dhu. Obhó tí, ima ní ndi Màlimò. Ndirò, ima ní ndi Ádrùngbǎle.

¹⁴ Nírò ima, fùkú Màlimò tíró nyú, ndirò fùkú Ádrùngbǎle tíró nyú, ma mù'ò pfǒku rò, dhu àkǎ nyǒngò pfǒku ù'ò nzínzìku ǒ átò.

¹⁵ Obhó tí, yà fùkú ma mìtè dhu ní ófò, ndínǐ nyǐ nyongó tí dhu ònzì átò òdhíku rǒ yà rùkú ma mònzì dhu bhěyi.

¹⁶ Ma mí obhó dhu núnò fùkú: Kasutále bhà ádrùngbǎnga nósè nzá pbìndà kasu tó ádrùngbǎle bhà ádrùngbǎnga dònǎ. Ndirò, òvi ka kòvi ale bhà ádrùngbǎnga nósè nzá yà ndì nòvi ale bhà ádrùngbǎnga dònǎ*.

¹⁷ Kònǐ, kòmbí nyǐ nyùnì wà kǒkò dhu. Ní, nyǐ nyádù hirò ònzì i dhu nyǐ nyònzì nǐ.»

¹⁸ Tdítdǒ Yěsù adù àtìnà pbìndà ábhàlǐ nǐ: «Ma

---

* 13:16 13.16 Yùw 15.20

mùnò nzá wò dhu okúku dò rò kóró. Ma m̀ni wà ima nyí ma m̀vò nzínzikù ǒ ale. Pbé̀tù, Kàgàwà bhà Andítá arúnona dhu náká r̀nzì ndì. Ndì Andítá arátina: <Yà atdíkpá mǎ marí dhu ònyè m̀nà ale, ǹngò wà r̀dú òmvũ tí.>

¹⁹ Ma m̀vò wò dhu angyangyi f̀kù, inzà ndì dhu àpè nd̀nzì r̀rò. Ndì dhu bhèyi ní ndì, ndì dhu r̀tsi nd̀nzì ǹnganí, nyí nya'uya dhu, ima r̀rì <Í'ì arí'ì ale.>

²⁰ Ma mí obhó dhu ǹno f̀kù: ma m̀vì ale ǹko ale, náko wà ima átò. Ndìrò, ima ǹko ale náko wà yà ima nivi mirà yà adzi ǒ ale átò.»

*Yèsù r̄ Yudhà r̄ ndipf̄o, ndàbh̄u ndì òmvũ-f̄o
dhu ǹvo dhu
(Màt 26.20-25; Mrk 14.17-21; Luk 22.21-23)*

²¹ Wò dhu bhèyi ndì ndòtè dhu-dzidò, Yèsù-afì náadè àdi ndàmbe inga ǹrè d̄ atdí. Ní, kǎdè dhu òvò kpangba pb̀ndà ábhàl̄ì tò, ndàti: «Ma mí obhó dhu ǹno f̀kù. Nzínzikù ǒ atdí ale r̄ ndì mipf̄o, ndàbh̄u ma òmvũ-f̄o.»

²² Ní, Yèsù bhà ábhàl̄ì adè òko, 'àmbe 'àndà d̄ nzínziya ǒ, inzì 'adè àdhi d̄ m̀tí kà r̀te dhu ǹni.

²³ Wò ndì kàsùmì ǒ, yà atdí d̄ Yèsù ózè pb̀ndà ábhàl̄ì nzínzi ǒ atdí ábhàl̄ì ní'ì Yèsù-tí ndì ndàdi ònyè-tsùnà r̀o.

²⁴ Ní, Sìmonì Péterè adè kàvi iwina ǒ r̀vũ dhu Yèsù-ts̄, r̀rì àdhi ndì kà r̀bhi òte r̄ d̀nà.

²⁵ Ní, wò ábhàl̄ì adè ndilò Yèsù d̄, ndàdè dhu ìvu kà-ts̄, ndàti: «Ádr̀ngbǎlé, àdhi ndì?»

²⁶ Ní, Yèsù adè dhu àdu kà tò, ndàti: «Ndì ale ní yà ma mí m̀gati-afà nídyì modù supù ò, madè

àbhùnà fíndà ale.» Nírò ní ndi Yěsù adù m̀gati-afà nídyì, ndòdù supù ò, ndàdù àbhùnà Yudhà, Sìmonì Ìskàriyotà t'ídhùnà tò.

²⁷ Yudhà níitdègu wò m̀gati-afà àkǒ, ní Sitanì adù òtsù kà-afí ò. Ní Yěsù adù àtìna Yudhà nǐ: «Wò nyi nyòzè nyonzi dhu, náka nyonzi tsàkàtsàkà.»

²⁸ Kǒkò uró ì'ì ale nzínzi ò, atdí ale mà náuni nzá àdhu-okú dò rò màtí Yěsù rǐ wò dhu náno kà tò dhu.

²⁹ Yà f̀rangà tó ísòwǎ nódò Yudhà arí dhu-okú dò rò, abádhí nzínzi ò atdíhená ale náadù dhu àtì, Yěsù àvi ka rùdzí m̀hendù tò àkǎ kudzi dhu dhu tí. Ndirò ngàtsi nǐ, abádhí adù dhu àtì Yěsù àvi ka rùndò f̀rangà nǎkùtále tò dhu tí.

³⁰ Pbétù, m̀gati-afà ndì ndàkò Yěsù-fó rò, ndàdù ònyùnà dhu-dzidǒ, Yudhà náadù àhù dòtsí ndàrà. Wò ndi kàsùmì ò, inga náadù ì'ì iwà ndì ndàtì ró.

Hyátá-owútá

³¹ Yudhà àhù idza rò dhu-dzidǒ, Yěsù adù àtìna pbìndà ábhàlǐ nǐ: «Kòmbí nga ní ndi Ìndrǔ t'ídhùnà-ovò ilè ndì nǐ. Ndirò, kòmbí nga ní ndi Kàgàwà-ovò ilè ndì kà-nyutsi nǐ.

³² Kàgàwà-ovò náapé ndilè kà-nyutsi, ní Kàgàwà adùya kǒvò àbhù rilè ndì átò nyunatsi, ndirò kàrǐ ndi kǒvò àbhù rilè ndì kòmbí tí.

³³ Pbànǐnzó, àlě kí'ì atdíkpá nyǐ mànà ákě kàsùmì kèlě tí. Nyǐ nyí mone òne. Ní àdhàdhì yà ma m̀nò Pbàyàhúdì tò dhu bhèyi tí, ma màtina nyǐ nǐ átò, yà ma m̀rà i nyǐ rǎrǐ nzǐ adù òwu ùvò.

³⁴ Ní, kàní fùkù ma mùbhà ɔyátá ɔwútá: nyòzè nyí nzínzìkɔ ǒ. Àdhàdhì yà ima nyú ma mózè nyí dhu bhěyi, dhu àkǎ nyòzè nyí átò nzínzìkɔ ǒ.

³⁵ Nyí nyapé nyòzè nzínzìkɔ ǒ, nírò ní ndi kóró ale rǎdù dhu ùni, nyí rǎrǎ pbàkà ábhàlǐ nyú.»

*Yēsù rǐ Péterù rǐ ndòdhɔ dhu nóvɔ dhu
(Mát 26.31-35; Mrk 14.27-31; Luk 22.31-34)*

³⁶ Wò dhu-dzidǒ, Sìmonì Péterù adù dhu ìvu Yēsù-tsǔ, ndàti: «Ádrùngbǎlé, nyi nyára àdhà?» Ní, Yēsù adù dhu àdu kátò, ndàti: «Nyi nyí nzí ìrà owùdu ǒ kòmbí, yà ma mǎrà i. Pbétù, nyi nyaraya ìrà owùdu ǒ olù.»

³⁷ Ní Péterù adù dhu ìvu tdítǒ kà-tsǔ, ndàti: «Ádrùngbǎlé, ádhu ìnzí ma mǎrà kòmbí owùnɔ ǒ okúna dò rò? Ma mòzè wà miwǐ pbàkà ípìrǒnga okúnɔ dò rò.»

³⁸ Ní, Yēsù adù dhu ìvu kà-tsǔ, ndàti: «Ínyi nyú nyi nyòzè tí wà nyiwǐ pbùkù ípìrǒnga okúdu dò rò? Ma mí obhó dhu núno ìndù, ìnzá à'ǔ-akpà nǎpè òngò rórò, nyi nyí'ina iwà nyi nyòdhò ma ìbhɔ-gùna, nyàti ìnzá nyi rúnì ma ró.»

14

Yēsù ní Kàgàwà-tí'ò rǐ ìndrǔ àbhǔ rǎrà àhɔ otu dhu

¹ Yēsù adù àtìna tdítǒ pbìndà ábhàlǐ ní: «Ínzí nyàbhɔ afíkɔ rìrè inga abhɔ. Nyí nyàkǎ nyǎ'ù Àba Kàgàwà, ndirò nyí nyàkǎ nyǎ'ù ma átò.

² Àba Kàgàwà bhà idzá, òyá ka kóko ngari rǐ'ì abhɔ. Ìmbǎ kà rǐ'ì ndi dhu bhěyi nánǐ, ma

màmbènà nǚ àtina ma ràrà wà ngari òbhòlò fùkù.

³ Ndirò, ma mǎrà, madù ngari òbhòlò fùkù rò, ma mí madù àdù mǎrà nyǔgù, ndíní ma mǎrà àdi ró, nyǐ nyadùya tí òwu òko átò.

⁴ Ndirò, yà ma mǎrà i rǎrà otu nyǐ nyúni wà.»

⁵ Ní, Tùmasì adù àtina Yèsù nǐ: «Ádrùngbǎlé, mǎ mǎni nzá nyi nyàrà i nga. Olu, mǎ madù ányì rǎrà otu núni ìngbà dhu bhěyi?»

⁶ Ní, Yèsù adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Ìma ní ndi otu, obhónga, ndirò ípìrǒnga. Atdí ale mà rǐ nǚ àdù àrà àhù Àbadu Kágawà i, inzà ndi ndùdà otùdu ònǎ rórò.

⁷ Dhu apé ì'ì iwà nyǐ nyúni ma dhu tí, ní nyǐ nyúni wà Àbadu átò. Ní, ròpè ndi kòmbí, nyǐ nyùni wà ka, ndirò nyǐ nyàla wà ka.»

⁸ Ní, Filipò adù àtina Yèsù nǐ: «Ádrùngbǎlé, ítè pé ndi Àbanu mǎ ràla, wòrí kèlè ní ndi àkǎ àkǎ fǎkà dhu.»

⁹ Ní, Yèsù adù dhu àdu Filipò tò, ndàti: «Hòkò, Filipò! Àlě kókò wà nyǐ mànà ábhǒ idhò nyú tí, ní nyi nyàpè tí nzá mǎni? Ìma nála ale, nála wà Àbadu átò. Ní ìngbà dhu bhěyi dhu nyi nyádù àtina, ma rìtè pé Àbadu nyala nǐ?

¹⁰ Nyi nyà'ù tí nzá dhu, ma rǎrǐ'ì Àbadu-nyutsi, ndirò Àbadu rǎrǐ'ì nyudutsi? Yà ma maráwěna fùkù dhu ní nǚ údù rò àhù dhu. Pbétù, yà nyudutsi arádi Àbadu ní ndi arí pbìndà kasu ònzi.

¹¹ Nyà'u ima, yà ma mátina nyǐ nǐ, ima rǎrǐ'ì Àbadu-nyutsi, ndirò Àbadu rǎrǐ'ì nyudutsi

rò. Ìmbă kî'ì ndi dhu bhěyi rò, nyà'u ima yà nyudutsină rò rí ndònzì kasu-okú dò rò.

¹² Ma mí obhó dhu núno fűkù: ndi ale apé ima ná'u, ní yà ma márónzina kasu nónzì ndi ale rǎdù ònzì átò. Ndirò, kà rǎdù kònzì abho nyú ròsè yà ma marónzina-tsí dònă, Àbadu bhà ma mǎrà nídhunĭ.

¹³ Ɔvòdu rǒ nyĭ nyònzì kóró dhu-tsí, nónzì ma móngo ònzì, ndínĭ Àbadu-Ɔvò náadù tí ndilè Idhùnà-nyutsì.

¹⁴ Nyĭ nyapé óngo dhu nónzì fudú Ɔvòdu rǒ, nónzì ma móngo ònzì fűkù.»

Yèsù rĭ Kàgàwà rĭ Ɔlĭlă-Alafĭ níbhò dhu nóvo dhu

(Yùw 16.5-15)

¹⁵ Tdítdǒ, Yèsù adù àtìnà pbìndà ábhàlĭ nĭ: «Nyĭ nyapé ì'ì ima nyĭ nyóze dhu tí, ní nyĭ nyàkă nyĭfu pbàkà uyátá.

¹⁶ Ima, ma mí Àbadu Kàgàwà nónzì rìbhò ngătsi Mùdzùnàba fűkù, ndínĭ nyĭ nyongó tí òko mànà dhòdhódhonganà.

¹⁷ Ka ní obhónga núdhě arí ìndrű tò Ɔlĭlă-Alafĭ. Obhó tí, yà adzi ǒ ale rĭ nzĭ àdù kàko, ìnzĭ ì í kàlă, ndirò ìnzá ì úni ka dhu-okú dò rò. Pbétù nyĭ, nyĭ nyúni wà ka, atdíkpá nyĭ nyaróko ka mànà, ndirò afíkù ò kǎràdì dhu-okú dò rò.

¹⁸ Ma mí nzĭ nyűbha ìzù tí, ma míngo ìngo tiku ò tdítdǒ.

¹⁹ Ìnzá òtrò idho ǒ, yà adzi ǒ ale rĭ nzĭ mală tdítdǒ. Pbétù nyĭ, nyĭ nyĭ mală àlă, ìnè ma mí'iya nyĭkpódu nà, ndirò ìnè nyĭ nyĭ'iya nyĭkpókù nà átò dhu-okú dò rò.

20 Ndi idho rǎkǎ nínganí ní ndi, nyǐ nyuniya dhu, ima rarí'ì inè Àbadu-nyutsì, nyǐ rarí'ì inè nyudutsì, ndirò ma rarí'ì inè nyukutsì.

21 Pbàkà uyátá nà'ù, ndàdù ìfunà ale, ní ndi ma nózè ale. Ima nózè ale, nózè Àbadu rǎdù átò. Ndirò, ma mádù kòzè átò, madù mitè fíndà.»

22 Nírò ní ndi Yudhà, ìnzǐ ní Yudhà Ìskàrìyotà, níivú dhu Yèsù-tsǔ, ndàti: «Ádrùngbǎlé, ádhu ndi nyi nyádù nyitè fǎkà tí, ìnzǐ nyadù nyitè yà adzi ǒ ngǔkpà ale tò nǐ?»

23 Ní, Yèsù adù dhu àdu kàtò, ndàti: «Ndi ale náapé ima nózè, ní ndi ale rǎdù ma múncna dhu nífu. Àbadu rǎdù ndi ale nózè átò. Ndirò, mǎ mádù ìwu Àbadu mànà ndi ale bhà, mǎdù mǎ móko róngà nóbhòlò kàbhà.

24 Pbétù, ìnzǐ ndi ale náapé mozè, ní rǐ nzǐ àdù ma múncna dhu nífu. Yà nyǐ nyírìna ma múncna ró dhu ní rǐ nzǐ àhù ùdù rò. Pbétù, kà rǎhù yà ma nívi Àbadu ò rò.

25 Kòñǐ, ma múnò ndi dhu fǔkù, àdì ma màdì nzínzìkù ǒ rórò.

26 Ní, Àbadu rǐvina ovòdu rǒ Mùdzùnàba, Hǐlǎ-Alafí, rǒngo kóró dhu núdhe fǔkù, ndàdù àrà yà fǔkù ma múnò kóró dhu nábhu rǒ nyǐrè.

27 Ma mùbhà màrùngà fǔkù, ma màbhù pbàkà màrùngà nyú fǔkù. Ndirò, ma màbhù nzá ka fǔkù àdhàdhì yà adzi ǒ ale náarí kàbhù ìndrù tò òná ófò ǒ. Ní, afìkù àkǎ nzá ndirè nga abho, ndirò nyǐ nyàkǎ nzá nyónzì odo.

28 Nyǐ nyírì wà yà fǔkù ma múnò dhu, mati: «Ma màrà wà, ndirò ma mí madù àdù tikù ò.» Ní nyǐ nyí'íná gukyè ima nyǐ nyózè dhu tí, ní idhèkù

àm̀bènà ndìkǎ ìkǎ tí Àbadu i ma m̀arà r̀ò. Obhó tí, ndi Àbadu bhà ádr̀ungbǎnga ǹosè wà pbàkà ádr̀ungbǎnga d̀onǎ.

²⁹ K̀onǐ, ma m̀eǹò wà ka f̀ùk̀ù k̀ombí inzá ndi dhu àp̀è nd̀onzi r̀ór̀ò, ndínǐ ndi dhu r̀í nd̀onzi ǹinganí, nyǐ nyad̀uya tí dhu à'ù.

³⁰ Ma mí nzǐ òte abho nyǐ mànà tdítđ. Obhó tí, k̀onǐ yà adzi ǒ kamà Pf̀òmvo r̀írà. Pbétù, r̀udú kà r̀onzina atdí dhu mà r̀í'ì mbǎ.

³¹ Pbétù, kà r̀írà, ndínǐ yà adzi ǒ ale núuni tí dhu iwà ma r̀ozè Àbadu, ndir̀ò ma rarí dhu ònzi k̀yá idù dhu bhèyi. Nír̀ò, nyìv̀à nyǐ, k̀owu ir̀ò r̀ò.»

15

Ỳèsù r̀í ndàtì v̀inyò-kpa nyú tí dhu

¹ Ẁò dhu-dzid̀ò, Ỳèsù adù àt̀inà pb̀indà ábhàlì ǹí: «Ìma ní ndi v̀inyò-kpa nyú*. Ndir̀ò, Àbadu K̀agawà ní ndi v̀inyò-kpa-ngb̀ò òbhòlo arí ale.

² Ní k̀órò ɔpbídu, yà ìnzǐ arí itsu-kp̀ò ì'ò, nú'a kà r̀ádù ù'á tí r̀udú r̀ò. Ndir̀ò, yà mbèyi arí itsu-kp̀ò ì'ò ɔpbídu-ngb̀ò núwa kà r̀ádù, ndínǐ adù tí itsu-kp̀ò ì'ò abho nyú tdítđ.

³ Ní nyǐ, ɔpbídu tír̀ò, nyǐ nyíłǎ wà Àbadu-nyìkp̀ò ǒ, yà f̀ùk̀ù ma m̀óv̀ò ɔte-okú d̀ò r̀ò.

⁴ Nír̀ò, dhu àkǎ nyòkò nyudutsì, àdhàdhì ma maradí nyukutsì dhu bhèyi. V̀inyò-ɔpbí r̀í nzǐ àdù ò'ò, ìmbǎ ndi ndí'ì ndi v̀inyò-kpa r̀ó r̀ór̀ò. Ní, ndi dhu bhèyi tí, nyǐ nyí nzǐ àdù atdí dhu mà ǹonzì inzá nyǐ nyòkò nyudutsì r̀ò.

* **15:1** 15.1 Ungbòta-Ayí ò, v̀inyò-kpa r̀it̀ena dhu ní Pb̀àìsr̀ayélì (Ìsa 5.1-7).

⁵ Ìma ní ndi vǐnyò-kpa, ndirò nyǐ ní vǐnyò-ɔpbí. Ní, nyɔdutsì rádi, madù àdi nyɔnatsì ale, rǎdù itse nódhì abhɔ nyú. Obhó tí, inzá nyǐ nyòkò nyɔdutsì rò, nyǐ nyí nzǐ àdù atdí dhu mà nónzì.

⁶ Ìnzá àdi nyɔdutsì ale, nóbvù ka kádù igi, àdhàdhì yà ìnzǐ arí itsu-kpɔ ì'ò vǐnyò-ɔpbí nǔ'á ka karí, kadù òbvùnà igi dhu bhěyi. Kà rǎdù ɔtdyù, kadù àndunà kawà kàzɔ ò, rǎdù ògbe.

⁷ Pbhétù, nyǐ nyapé òko nyɔdutsì, nyǎdù pbàkà ɔte nóddò afíkɔ ò, ní nyònzì nyǐ nyòzè kóró dhu Àbadu-fó, ní ka rǎdù ndi dhu àbhɔ fǔkù.

⁸ Nyǐ nyapé ídzì kasɔ tó itse nódhì abhɔ, nyǎdù dhu itè nyǐ rǎrǐ pbàkà ábhàlǐ nyú, ní Àbadu-ɔvò rǎdù ndilè.

⁹ Àdhàdhì Àbadu ózè ma dhu bhěyi, ma mózè nyǐ átò. Ní dhu àkǎ nyòkò ndi ma mózè nyǐ nǐ àzè ǒ.

¹⁰ Nyǐ nyapé pbàkà ɔyátá nífǔ, ní nyǐ nyádù òko nyǐ ma mózè nǐ àzè ǒ, àdhàdhì ma mífu Àbadu bhà ɔyátá, madù àdi kòzè ma nǐ àzè ǒ dhu bhěyi.

¹¹ Ma múnò wò dhu fǔkù ndínǐ nyǐ nabhù tí nyǐ'ì pbàkà dhèdhe nà, ndi fùkù dhèdhe rǎdù àkǎ.

¹² Yàrí ní ndi pbàkà ɔyátá fǔkù: <Nyòzè nyǐ nzínzìkɔ ǒ, àdhàdhì ma mózè nyǐ dhu bhěyi.>

¹³ Ìndrǔ rǐ ndàdzǐ ndòvè ɔdhína tó ngari ǒ nǐ àzè dònǎ róse ngàtsi àzè rǐ'ì mbǎ.

¹⁴ Nyǐ nyádù òko ɔdhídu tí, yà fǔkù ma mǔyǎ dhu nyǐ nyífu rò.

¹⁵ Ma mí nzǐ nyǎnzì tdítǒ pbàkà kasútále tí, ìnzǐ kasútále rǎdù pbìndà kasɔ tó ádrùngbǎle

rǒnzina dhu núnì nídhunǐ. Pbétù, ma mǎrí nyǎnzi ɔdhídu tí, Àbadu-tsǔ ma mìri dhu ní ma móvò wà kóró fǔkù nídhunǐ.

¹⁶ Inzi ní nyǐ ndì nyǐ nyóvò ma, pbétù ima ní ndì ma móvò nyǐ. Ní, ma mòvì nyǐ nyǒwù, ndínǐ nyǐ nyɔdhi tí dhòdhódhónganà róngo àdì itse. Ndi dhu bhěyi ní ndì, Àbadu rǎdù fóná nyǐ nyònzì ɔvòdu rǒ kóró dhu-tsí nábhɛ fǔkù.

¹⁷ Nírò, fǔkù ma mǔyǎ dhu ní, nyǐ rǎkǎ nyǒzè nyǐ nzínzìkù ǒ.»

Yà adzi ǒ ale rǐ Yēsù mà pbìndà ábhàlǐ màrà nòndrò dhu

(Màt 10.22-33; Yùw 16.1-3,33)

¹⁸ Tdítdǒ Yēsù àdù àtìná pbìndà ábhàlǐ nǐ: «Yà adzi ǒ ale náapé nyǒndrò, ní nyùnì dhu abádhí rónrò wà ima átò angyinǎ rò fǔkù.

¹⁹ Nyǐ nyǐ'iyana gukyè yà adzi ǒ ale tí, ní abádhí ádùyana nyǒzè òzè tí, fǐyó ale ní nyǐ nídhunǐ. Pbétù ima, ma móvò nyǐ abádhí nzínzì ǒ rò, muli nyǐ igi. Ní nyǐ ní nzǐ yà adzi ǒ ale tdítdǒ. Ní ndì dhu-okú dò rò ní ndì abádhí óndrò nyǐ.

²⁰ Nyìrè pé yà fǔkù ma múnò dhu, mati: Kasutále bhà ádrùngbǎnga rósè nzá pbìndà kasu tó ádrùngbǎle bhà ádrùngbǎnga dònǎ. Ní, dhu apé ì'ì abádhí ávu rùdú dhu tí, ní abádhí rǎvu àvǔ rǔkú átò. Ndirò, dhu apé ì'ì abádhí ífɛ ma múdhe fǐyò dhu dhu tí, ní abádhí rǐ nyǐ nyúdhěna fǐyò dhu nífǔ ìfǔ átò.

²¹ Obhó tí, abádhí rǒngo kóró kǒkò dhu ònzì rǔkú okúdu dò rò, inzǎ ì únì ima nívì mìrà yà adzi ǒ ale dhu-okú dò rò.

²² Inzá ma mírà yà adzi ǒ, madù dhu òvò abádhí tò nánǐ, abádhí únǐyana nzǐ nzérenge nà ì í'ì dhu. Pbétù, kòmbí abádhí dǒ ka kí izu àbà kubà fíyó nzérenge tí dhu rǐ'ì mbǎ.

²³ Ima nòndrò ale nóndrò wà Àbadu átò.

²⁴ Inzá ma mónzì yà inzá atdí ale mà nápè ònzina dhu abádhí nzínzì ǒ nánǐ, abádhí únǐyana nzǐ nzérenge nà ì í'ì dhu. Pbétù, kòmbí abádhí àla wà ma mónzì dhu. Ní iwà ì àla ì dhu rórò màtí, abádhí òko òko ima ì óndrò, 'àdù Àbadu nóndrò átò ró.

²⁵ Abádhí ónzì kòrí dhu kóró, ndínǐ fíyó uyátá ò ka kuno dhu náaká tí. Ndi uyátá ò ka kati: «Abádhí óndrò ima ìmbǎ tǐná na*.»

²⁶ Tdítdǒ Yěsù adù àtìna pbìndà ábhàlǐ nǐ: «Àbadu Kàgàwà-ti'ò rò, ma mí Mùdzùnàba nívi ìvi fùkù. Ndi Mùdzùnàba ní kà bhà rò rǐrà obhóngà tó Hìlǎ-Alafí. Ní kà rǐrà àhu rò, ka ní'iya ndi pbàkà ngàmbi.

²⁷ Ndirò, nyǐ nyú mà átò, nyǐ ní'iya pbàkà ngàmbi, yà ndi napèna rò, àlě karí'ì inè atdíkpá nyǐ màna dhu-okú dò rò.»

16

¹ Tdítdǒ, Yěsù adù àtìna pbìndà ábhàlǐ nǐ: «Ma mòvò wò dhu angyangyi fùkù, akye nyǐ nyowuya nyǎwà fùkù a'uta ǒ rò nǐ.

² Ka kowuya nyǐpfo rǒ, kodì nyǐ unduta-dzà ǒ rò. Ndirò, yà rǐrà kàsùmì ǒ, nyǒkye rí ale nóowuya dhu ùni rǒ Kàgàwà rǐrǐ yà ì ùlěna.

---

* 15:25 15.25 Zàb 69.5

³ Ndirò, abádhí owuya ndi dhu ònzì rǒ inzá ì úni Àbadu Kàgàwà mà, ndirò inzá ì úni ima mà dhu-okú dò rò.

⁴ Nírò, ma mòvò wò dhu angyangyi fǔkù, ndíní ndi kàsùmì rākǎ rò, nyǐ nyirèya tí dhu, iwà ma ravò ka fǔkù.»

Kàgàwà bhà ǼlǼ-Alafí-kàsǔ

Yèsù adù àtìnà tdítđǒ pbìndà ábhàlǐ nǐ: «Ma mòvò nzá wò dhu angyangyi fǔkù, òko àlě kòko atdíkpá nyǐ mànà dhu-okú dò rò.

⁵ Nírò, kǎnǐ kòmbí ma màdu wà ma yà ma nívi mìrà yà adzi ǒ ale-tí'ò. Ndirò, nzínzikǔ ǒ atdí ale mà níwǔ nzá dhu tsúdú, ndàti: «Nyǐ nyàrà àdhà?»

⁶ Obhó tí, wò dhu bhěyi mà mòvò fǔkù dhu nábhu wà nyǐ izǔ rǔka nyǐ atdíđǒ!

⁷ Nírò, kǎnǐ ma mí obhó dhu nóvǒ fǔkù kòmbí: ídzì dhu tí àkǎ atdíđǒ fǔkù dhu ní marà Àbadu Kàgàwà-tí'ò. Obhó tí, inzá ma màrà kà-tí'ò rò, kàbhà rò àmbènà ìrà Mùdzùnàba rǐ nzǐ àdù ìrà tikǔ ò. Pbétù, ma mapé àrà, ní ma mǎdù ndi Mùdzùnàba nívi ìvi rǐrà tikǔ ò.

⁸ Ní kà rǐrà àhu rò, kà rǒngo yà adzi ǒ ale tó nzérénga nítè abádhí tò, ndàdù abádhí àkǎnà 'ùbhi òná obhónánga tó otu nítè abádhí tò. Ndirò, kà rǒngo àdù Kàgàwà nítdiyya anya ìndrú-đǒ tí dhu nítè átò abádhí tò.

⁹ Kà rǒngo inzá abádhí ná'ù ima dhu tó nzérénga nítè abádhí tò.

¹⁰ Kà rǒngo obhónánga nítè fǔkù, ma mí madǔ Àbadu-tí'ò, ìnzǐ nyǎdù òwu ma àla rǒ tdítđǒ nídhunǐ.

11 Ndirò, kà rǒngo Kàgàwà rǐ anya ìtdì ìndrǔ dǒ tí dhu nítè, iwà kǎtdì anya angyangyi yà adzi ǒ ádrùngbǎle Pǎmvo dǒ dhu-okú dò rò.

12 Ma mí'ì inè fǔkù ma múnɔna tdítǒ ábhǒ dhu nyú nà. Pbéù, i dhu rǐ nzi àdù dǔku àlu kòmbí.

13 Ndi Hǐlǎ-Alafí, yà obhónga nítè rí ìndrǔ tò rǐrà àhu rò, kà rǒngo nyǎndà kóró obhónga* tó otu ǒ. Obhó tí, kà rǐ nzi ongo ònà rò nyú àhu dhu núnò ìndrǔ tò. Pbéù, kà rǒngo ùnòna fǔkù dhu ní Àbadu-tsǔ ndì ndírina dhu. Ndirò, kà rǒngo òvònà fǔkù dhu ní ì nɔnziya dhu.

14 Kàraya ɔvòdu nábhɔ rǒ rilè ndì, ma maraya dhu náwe rǒ kà tò, kà ràdù ùdàna fǔkù dhu-okú dò rò.

15 Àbadu-fó rí'ì kóró dhu ní pbàkà dhu. Ndi dhu-okú dò rò ní ndi ma màti nyǐ nǐ, obhónga tó ndi Hǐlǎ-Alafí raraya ma màwe fǐndà dhu núdà rǒ fǔkù.»

Yèsù bhà ábhàlǐ tó izu rǐ ndùgèrè ndòngò dhèdhe tí dhu

16 Tdítǒ, Yèsù adù àtìna pbìndà ábhàlǐ nǐ: «Ngúfe idhɔ ǒ, nyǐ nyí nzi malǎ. Ndirò, ngúfe idhɔ dzidǒ, nyǐ nyí malǎ àlǎ tdítǒ.»

17 Ní, kàbhà ábhàlǐ nzínzi ǒ atdídhená ale náadù 'òpè 'òngù dhu tsùyá nzínziya ǒ, 'àmbe àtìna dǒ: «Wò kà rǎwěna àlǎ tò dhu-tì ní àdhu? Kà rǎtina: «Ngúfe idhɔ dzidǒ, nyǐ nyí nzi malǎ, ndirò ngúfe idhɔ dzidǒ, nyǐ nyí malǎ àlǎ tdítǒ.» Ndirò, kà rǎtina átò: «Ma mǎrà Àbadu Kàgàwà-tì'ò.»»

---

* 16:13 16.13 14.6

18 Abádhí adù òko, 'àmbe dhu òngù dǒ tsùyá tdítǒ, 'àmbe àtìna dǒ: «Wò kà rǎnǎna ngúfe idhǒ-tì nyú ní àdhu?» Ní, abádhí adúnà òwu dhu àdu rǒ ìtírò tí, 'àti: «Inzá àlě kùni wò kà rǎnǎna dhu-tì.»

19 Ní, Yěsù ɛni dhu abádhí rǎrǐ dhu ònzi ndínǐ ì ivú tí dhu tsúná. Ní kǎdù dhu ìvu abádhí-tsǔ, ndàti: «Nyǐ nyátí dhu òngù tsùkú nzínzikú ǒ, yà ma mànò dhu dǒ? Ma màti, ngúfe idhǒ dzidǒ nyǐ rǎrǐ nzǐ malǎ, ndirò, ngúfe idhǒ dzidǒ, nyǐ rǎrǐ malǎ àlǎ tdítǒ.

20 Ma mí obhó dhu núno fùkù: Nyǐ nyɔdziya, izu rǎdù nyǔka atdí dǒ fùkú àpbè-okú dò rò. Pbétù, ndi dhu adùya yà adzi ǒ ale-idhè nábhɛ rìka ndì ìkǎ tí. Ndirò, nyǐ nyokoya izùku ǒ, pbétù fùkú izu náadùya ndùgèrè, ndòngò dhèdhe tí.

21 Ɔna rǐ ndàkà tsìbhále, náaróngo ì'ì izu ǒ, ndì ndí ndùgu òná kàsùmì nínù wà ndì nìdhunǐ. Pbétù ndì ndùgù ndì rò, kà rǐ nzǐ adù yà ndì ndàbànà àpbè nírè tdítǒ, ngbángba ndì ndùgù yà adzi ǒ dhu ìka idhèna dhu-okú dò rò.

22 Nírò, nyǐ nyú mà átò, nyǐ nyí'ì izu nà kòmbí. Pbétù, ma mí nyǎlǎ àlǎ tdítǒ. Nírò ní ndi idhèku níikaya ndì, ìnzǐ atdí ale mà rǎdù ndi fùkú dhèdhe nótì.

23 Ndi idhǒ rǐrà nínganí, nyǐ nyowuya nzǐ atdí dhu mà nívu rǒ tsùdú. Ma mí obhó dhu núno fùkù: ɔvòdu rǒ nyǐ nyònzì kóró dhu, nábhɛ Àbadu Kàgàwà rǒngò àbhǔ fùkù.

24 Rǐrà àhɛ kòmbínga ò, nyǐ nyàpè nzá atdí dhu mà nónzi kà-fó ɔvòdu rǒ. Nírò, nyòngò dhu ònzi kà-fó, ní kà rǒngò adù ndi dhu nábhɛ àbhǔ fùkù, ndínǐ idhèku náadù tí ndìka atdí dǒ.»

Yěsù rătina iwà ndi rònzi yà adzi lèmà dhu

²⁵ Yěsù adù àtìnà tđítđ p̄bìndà ábhàlǐ nǐ: «Ma m̀nò kǒkò dhu fǔkù mbólí ǒ. P̄bétù, kàsùmì rǐrà ìrà, yà ìnzǐ ma móngo dhu òvò ònà fǔkù mbólí ǒ. Ndi kàsùmì ǒ, ma móngo Àbadu Kàgàwà dǒ dhu nówò kpangba fǔkù.

²⁶ Ndirò, ndi kàsùmì ǒ, nyǐ nyóngo dhu ònzi òvòdu rǒ Àbadu-fó. Ma màti nzá nyǐ nǐ, ma rǎrǐ ndi òngo mitsò Àbadu rǒ okúkù dò rò.

²⁷ Obhó tí, Àbadu nyú ndìtírò nózè wà nyǐ, nyǐ nyózè ima, nyǎdù dhu à'ù, ma rǐrà Kàgàwà-ti'ò rò dhu-okú dò rò.

²⁸ Ima nyú, ma mǐrà Àbadu-ti'ò rò, mǐrà àhù yà adzi ǒ. Ní kòmbí, ma mí mivà yà adzi ǒ rò, madu ma kà i.»

²⁹ Ní, Yěsù bhà ábhàlǐ àdù àtìnà kà nǐ: «Kòni, kòmbí nga ní ndi nyǐ nyòtè kpangba fǎkà, ìnzǐ nyunò atdí dhu mà mbólí ǒ nǐ.

³⁰ Ndirò kòmbí mǎ m̀ni wà dhu, nyǐ rúnì wà kóró dhu, ndirò nyǐ rarí ìndrǔ rǐrèna ndínì ndi ndivú tí dhu núnǐ angyangyi. Ndi dhu-okú dò rò ní ndi, mǎ mà'ù wà dhu nyǐ rǐrà Kàgàwà-ti'ò rò.»

³¹ Ní, Yěsù àdù dhu ìvu abádhí-tsǔ, ndàti: «Nyǐ nyà'ù tí wà dhu kòmbí?

³² Kànǐ kàsùmì rǐrà, ndirò, ndi kàsùmì nyú náká wà. Ní, nyǐ nyǐ nyǐndà rùdú rò, ngǎtsi ale ròdyì otùna, nyǎdù m̄bhà atdíró. P̄bétù, ma mí nzǐ m̄bha atdíró, ìnè Àbadu rǐ'ì atdíkpá ima mànà nídhunǐ.

³³ Ma mòvò wò dhu fǔkù ndínǐ nyǐ nyabá tí màràngà nyudutsì. Obhó tí, yà adzi ǒ nyǐ nyǐ

àpè nábà àbà. Pbéù, àpé nyònzì ɔɔ, ma mònzì wà yà adzi-lèmà nídhunǎ.»

17

Yēsù rǎ ndìtsò Àbanà rǎ p̀b̀indà ábhàlǎ-okú d̀ò r̀ò dhu

(Ròm 8.34; Èbr 7.24-25)

¹ Wò dhu bhèyi ndì ndòtè dhu-dzidò, Yēsù agéré ndì, ndàndà òrù-akpà ò nga, ndàdù ndìtsò, ndàti: «Àba Kàgàwǎ, kàsùmì nákǎ wà. Ní, ábhǎ Idhùnɔvò rilè ndì, ndínǎ Idhùnɔvò adù tí ɔvòndu àbhɔvò rilè ndì átò.

² Nyì nyábhɔvò ka rǎ rǎ ádrùngbǎnga tó ɔbi nà kóró ale dǎ. Ndi dhu bhèyi ní ndì, kà rǎngò dhòdhòdhóngà tó ípìrǎngà nábhɔvò fóná nyì nyábhɔvò kóró ale tò.

³ Ndi dhòdhòdhóngà tó ípìrǎngà ní: abádhí rùnì inyi kèlè atdíró rǎ rǎ ndì obhóná Kàgàwǎ, ndìró abádhí rùnì Yēsù Krístò, yà nyì nyìvì rǎ rǎ yà adzi ò ale.

⁴ Ma mábhɔvò wà ɔvòndu rilè ndì yà adzi dǎ, madù yà fudú nyì nyìbho ndínǎ ma mònzi tí kasu nónzì mitò.

⁵ Ní kòmbí, inyi Àbá, ábhǎ ɔvòdu rilè ndì tinú ò, àdhàdhì yà inzà nyì nyàpè yà adzi òbhòlò rórò, ɔvòdu níilè ndì tinú ò dhu bhèyi.

⁶ Ma mábhɔvò wà ɔvòndu, yà adzi ò ale nzínzì ò rò nyì nyòvò, nyìbho fudú ale rùnì. Abádhí ní rǎ p̀b̀ukù ale, ní nyì nyádù abádhí níbhò fudú. Ndirò, abádhí nódò wà p̀b̀ukù ɔte afíya ò.

⁷ Ní kòmbí, abádhí núnì wà dhu, yà fudú nyì nyìbhò kóró dhu rǎhɔvò fúnú rò.

8 Obhó nyú, ma múdà wà yà abádhí tò ma múdà tí nyi nyibhò fudú ɔte abádhí tò, abádhí ràdù àkònà mběyi nyú. Abádhí únì wà dhu, obhó tí ma rírà tinɛ ò rò, 'àdù dhu à'ù átò nyi ríyì ndì ima.

9 Abádhí-dǒ nga ní ndì ma mí mitsò nǎ. Ma mí nzǎ mitsò yà adzi ǒ ngǔkpà ale-dǒ. Pbétù, ma mí mitsò yà fudú nyi nyibhò ale dǒ, pbùkù ale tí abádhí rǎ'ì dhu-okú dǒ rò.

10 Kóró ale, yà fudú rǎ'ì ní pbùkù ale, ndirò yà funú rǎ'ì kóró ale ní pbàkà ale. Ndirò ɔvòdu náarí ndilè abádhí-nyutsì.

11 Àbá, ma mí nzǎ àdi tdítǒ yà adzi ǒ. Pbétù, abádhí nóko òko yà adzi ǒ. Ndirò kòmbí ma mára tinɛ ò. Ní Ilǎ Àba Kàgàwǎ, ódɔ abádhí yà dùdú nyi nyóvò ɔvònu-ɔbì nǎ. Ndi dhu bhěyi ní ndì, abádhí ràdù òko atdí ale tí, àdhàdhì àlě ní atdí ale inyì mànà dhu bhěyi.

12 Yà abádhí mànà mǎ mí'ì atdíkpá òná kàsùmì ǒ, ma mòdò abádhí, yà dùdú nyi nyavò ɔvònu-ɔbì nǎ. Ndirò, ma mòdò abádhí mběyi nyú, ìnzǎ atdí ale mà ràwǎ nzínziya ǒ rò. Pbétù, abádhí nzínzi ǒ rò àwǎ atdí ale ní, yà pbùkù Andítá* ò ka kandí dhu dóná, àwǎwíya dhu tí ale kèlě, ndínì ndì Andítá náadù tí àkà.

13 ɔɔ! Àba Kàgàwǎ, kànǎ kòmbí ma mí madù tinɛ ò. Ní ma móte wò dhu bhěyi, àdì ma màdì yà adzi ǒ rórò, ndínì pbàkà dhèdhe nírá tí abádhí.

14 Ima, ma móvò pbùkù ɔte abádhí tò, ní yà adzi ǒ ale nádù abádhí òndrò òndrò tí. I ale òndrò abádhí, abádhí ní nzǎ yà adzi ǒ ale,

* 17:12 17.12 Zàb 41.10; Yùw 13.18

àdhàdhì ima mà átò, ima ní nǝ yà adzi ǝ ale dhu bhěyi dhu-okú dò rò.

¹⁵ Àbá, ma mí nǝ mitsò rùnù, ndínǝ nyi nyugu tí abádhí yà adzi ǝ rò. Pbétù, ma mí mitsò rùnù, ndínǝ nyi nyoco tí abádhí Nzére ale, Pfòmvo rǝ rò.

¹⁶ Obhó tí Àbá, abádhí ní nǝ yà adzi ǝ ale, àdhàdhì ima mà átò, ima ní nǝ yà adzi ǝ ale dhu bhěyi.

¹⁷ Ní, útrǝ abádhí ròkò pbùkù ale tí obhóngá-otù ǝ. Ndi obhóngá ní pbùkù ote.

¹⁸ Nyi nyívì ma mirà yà adzi ǝ. Ní ndi dhu bhěyi tí, ma mòvì abádhí átò ròwù yà adzi ǝ ale nzínzì ò.

¹⁹ Abádhí-okú dò rò ní ndi, ma mábhù ma kóró ima nyú tírò indù, ndínǝ abádhí adù tí 'àbhù átò indù obhóngá-otù ǝ.

Yēsù rǝ ndìtsò olù ndì na'uya ngǝkpà ábhàlǝ dǝ dhu

²⁰ Àbá, ma mí nǝ mitsò yà fudú nyi nyíbhò ale-okú dò rò tí. Pbétù, ma mí mitsò átò yà abádhí ròvona pbùkù obhóngá tó ote níri rí, 'àdù ma'ù ale-okú dò rò màtí.

²¹ Ma mí mitsò átò, ndínǝ abádhí kóró ní'ì tí atdí ale tí, àdhàdhì inyi Àbá, nyi nyarí'ì nyedutsì, madù ì'ì nyunutsì dhu bhěyi. Ma mí mitsò átò ndínǝ abádhí ì'ì tí atdí ale tí àlě-nyetsì, ndínǝ yà adzi ǝ ale náa'u tí dhu, nyi rívì ndi ima, mirà yà adzi ǝ.

²² Ma mábhù wà abádhí-ovò rilè ndì, àdhàdhì nyi nyábhù ovòdu rilè ndì dhu bhěyi, ndínǝ

abádhí í'ì tí atdí ale tí, àdhàdhì àlě karí'ì atdí ale tí inyi mànà dhu bhěyi.

²³ Ma mí'ì abádhí-nyutsì, nyadù í'ì nyadutsì, ndíní abádhí oko tí kóró atdí ale nyú tí, yà adzi ǒ ale ràdù dhu ùni nyi rívi ndi ima yà adzi ǒ. Ndirò, abádhí ràdù dhu ùni nyi róze ì, àdhàdhì nyi nyóze ima dhu bhěyi.

²⁴ Ndirò Àba Kàgàwă, nyi nyíbhò ndi abádhí fudú. Ní, ma mòze mǒwù òko atdíkpá abádhí mànà yà tinú ma mǎrà àdi ró, ndíní abádhí ala tí pbàkà ádrùngbǎnga tó awáwù. Ndi ádrùngbǎnga tó awáwù nyi nyíbhò idù, nyi nyazè ma inzá nyi nyàpè yà adzi òbhòlò rórò dhu-okú dò rò.

²⁵ Obhónánga tó Àba Kàgàwă, yà adzi ǒ ábhǒ ale mà nókò mbǎ ìnzǎ 'ùni nyi, ní ima, ma múni wà nyi. Ndirò, yà fudú nyi nyíbhò ale nùni wà dhu nyi rívi ndi ma, mirà yà adzi ǒ.

²⁶ Ma mábhù wà ɔvònu abádhí rùni. Ndirò, ma mí kàbhǔ àbhǔ olù ríwu ngǔkpà ale mà rùni átò. Ma mí wò dhu ònzi, ndíní yà nyi nyóze ma ní àzè-tidò náadù tí àdi abádhí-afí ò, ndirò madù àdi abádhí-afí ò átò.»

18

Yěsù nálǔ ka kí kosò dhu

(Màt 26.47-56; Mrk 14.43-50; Luk 22.47-53)

¹ Wò dhu bhěyi ndi ndítsò ndi dhu-dzidǒ, Yěsù mà pbìndà ábhàlǐ mànà núuvò, 'àdù àda Kìdrǒnì tí kátina idhá-ngba-adzè. Ní ányì, atdí inga ní'ì ìnè. Ní, abádhí adù òtsù ndi inga ò.

2 Yudhà, yà Yěsù ipfǒ rí ndàbhɯ òmvǔ-fó ábhàlǐ, ní'ì iwà ányìrǒ nga núni átò. Obhó tí, Yěsù mà pbìndà ábhàlǐ mànà, nóongónà òwu 'ùndu bìlínɡànà ányìrǒ.

3 Ní, Yudhà idè fíndá pìkò-dòtsíró ale níiwú ùvò ndi inga ǒ. Ndi pìkò ǒ ní'ì pbànówí mà, yà pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà Pbàfàrisáyó mànà nívi sàndìrì mànà. Abádhí-fó ní'ì, òrè rórè tarà mà, mùle rǒ kàzɯ mà, màtsùmù mànà.

4 Ní Yěsù, yà angyangyi róná rí ndònzì kóró dhu nàni, náandri abádhí tí ò, ndàdù dhu ivu tsùyá, ndàti: «Ádhi nyǐ nyónɛna?»

5 Ní, abádhí àdù dhu àdu kà tò 'àti: «Mǎ mónɛna ní Yěsù, Nàzàretì tó kigò ǒ ale.» Ní, Yěsù àdù àtìnà abádhí nǐ: «Ìma ní ndi.» Ndi kàsùmì ǒ, Yudhà yà Yěsù ipfǒ rí ndàbhɯ òmvǔ-fó ale, ní'ì inè átò abádhí nzínzì ǒ.

6 Ní, Yěsù itdègu nditè abádhí tò, ndàti: «Ìma ní ndi.» Ní abádhí adù 'àdu dziyà-dò nǐ olù, 'àdù 'àwà obvò.

7 Yěsù ivú dhu tdítǒ abádhí-tsǔ, ndàti: «Ádhi nyǐ nyónɛna?» Ní, abádhí adù dhu àdu Yěsù tò 'àti: «Mǎ mónɛna ní Yěsù, Nàzàretì tó kigò ǒ ale.»

8 Ní, Yěsù àdù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Ma mànò wà dhu fǔkù matì, ima rǎrǐ ndi. Ní, dhu apé ì'ì ima nóne nyǐ nyí dhu tí, ní nyùbhà kǎkà ngǔkpà ale ròwù.»

9 Yěsù atè wò dhu bhěyi, ndínǐ yà angyinǎrò ndi ndùnònà dhu náaká tí. Kǎti: «Àba Kàgawǎ, yà fudú nyǐ nyíbhò ale nzínzì ǒ rò, ma mábhɯ nzá atdí ale mà ràwǐ*.»

* 18:9 18.9 17.12

¹⁰ Sìmonì Pétèrù ní'ì p̀b̀ìndà obhi-akpà nà. Ní, kídhá ka òdhùna ò r̀ò, ndù'á p̀b̀àkùhání tó ádròdr̃ ale d̃ kamà bhà kasutále ñ, ndìtsà fangà dòná b̃na. Ndi kasutále-òvò ní'ì Malkò.

¹¹ P̀b̀étù, Yèsù adù àtìnà Pétèrù ñ: «Pétèrù, ádù p̀b̀ùkù obhi-akpà òdhùna ò! Nyi nyòzè tí obhó yà Àba Kàgàwà ibhò ndíní ma m̀m̀mvú tí àp̀b̀è tó kópà-tsù m̀m̀mvù?»

¹² Nírò ní ndi p̀b̀ànowí tó p̀ìkò, òyá ádr̀ngbàle mà, P̀b̀àyàhúdí tó sàndírì m̀ànà, náalú Yèsù 'òsò, 'àdù ̀òtsúna nùtsì.

Yèsù nà ka kówu ùvò p̀b̀àkùhání tó ádròdr̃ ale d̃ kamà, Anà-ònz̃ dhu (Mát 26.57-58; Mrk 14.53-54; Luk 22.54)

¹³ Wò dhu-dzid̃, k̃kò Yèsù nòsò ale náawù kà nà wemberè tí Anà bhà. Ndi Anà ní'ì Kàyafà bhà aguna-akpà. Ndirò, wò dhu r̃ ndònzì ònà atò ̃, Kàyafà ní'ì ndi p̀b̀àkùhání tó ádròdr̃ ale d̃ kamà.

¹⁴ Wò ndi Kàyafà ní ndi dhu navò P̀b̀àyàhúdí tó ádròdr̃ ale t̀ò, ndàti: «Dhu àkã atdí ale kèl̃ r̀òvè àl̃ tó p̀b̀ìrì ̃ kóró ale tó ngari ̃.»

Pétèrù r̀àtina inzà ndì r̀úni Yèsù dhu (Mát 26.69-70; Mrk 14.66-68; Luk 22.55-57)

¹⁵ Yèsù nà ka kówu Anà bhà ònà kàsùmì ̃, Sìmonì Pétèrù mà, Yèsù bhà ngàtsi ábhàl̃ m̀ànà, náambénà òwu d̃ átò Yèsù-owù ̃ anyì. Wò ndi ngàtsi ábhàl̃ ní'ì iwà ndi p̀b̀àkùhání tó ádròdr̃ ale d̃ kamà ̀ñi angyangyi. Ní, ndi ábhàl̃ adù òtsù Yèsù-owù ̃, ndi p̀b̀àkùhání tó ádròdr̃ ale d̃ kamà bhà idza-ngb̀ò ka kákpòrò ñ kàlì ò.

16 Péterù adù ndùbhà irinǎ rò tsǎtsùnǎ. Ní, wò Yēsù-owù ǒ òtsù ngǎtsi ábhàlǐ, yà iwà pbàkùhání tó ádròdrǒ ale dǒ kamà úni angyangyi náahù iri, 'iwù ɔte yà tsǎtsù-ngbò òdɔ rí tsibhá sàndìrì nà. Ndì sàndìrì adù Péterù àvi ròtsù kàlì ò.

17 Ní, kàlì ò Péterù òtsù rò, wòrì tsibhá sàndìrì níivú dhu kà-tsǎ, ndàti: «Nyi nyé, nyi tí nzǐ átò wò ale bhà ábhàlǐ nzínzì ǒ atdí ale?» Ní, Péterù adù dhu àdu kàtò, ndàti: «Hóò! Ìnzǐ ní ma kàbhà ábhàlǐ.»

18 Wò ndi kàsùmì ǒ, gírì ambénà ò'ò dǒ atdíǒ. Ní, pbàkùhání tó ádròdrǒ ale dǒ kamà bhà kasutále mà, Kàgàwà bhà idza-ngbò òdɔ arí sàndìrì mànà, náadù òko 'àmbe yà ì útɔ kàzɔ òvò dǒ. Ní, Péterù adù àdi átò, ndàmbe kàzɔ òvò dǒ atdíkpá abádhí mànà.

Anà rǐ dhu òngù Yēsù-tsǎ dhu

(Màt 26.59-66; Mrk 14.55-64; Luk 22.66-71)

19 Wò Péterù mà rǐ kàzɔ òvɔ òná kàsùmì ǒ, Anà, pbàkùhání dǒ ádrùngbá kamà, náadù ndòpè ndòngù dhu Yēsù-tsǎ, kàbhà ábhàlǐ mà, ndirò yà ìndrù tò kǎrúdhèna dhu mànà dhu dǒ.

20 Ní, Yēsù adù dhu àdu kàtò, ndàti: «Ma mára dhu òvò rǒ kpangba kóró ale tò. Ndirò, ma mára dhu ùdhe rǒ bilínganà Pbàyàhúdì tò, yà abádhí núndu ì fíyò unduta-dzà ǒ màtí, ndirò, Kàgàwà bhà idza ǒ màtí òná kàsùmì ǒ, ìnzǐ madù àrà atdí dhu mà nórù rǒ abádhí rǒ.

21 Ní, ádhu nyi nyí dhu òngù tsùdú ní? Nyi nyàkǎ nyongù yà tsùdú abádhí írì fíyò ma múnɔna ró dhu abádhí-tsǎ. Abádhí úni ndi fíyò ma múnò dhu mběyi.»

²² Ní, wò dhu ùno Yěsù rǐ òná kàsùmì ǒ ní ndi, ànyìrǒ ì'ì atdí sàndìrì níindri Yěsù-tí'ò, ndòphè kà-bi-bhù, ndàdù dhu ìvu tsùná, ndàti: «Nyi tí àdù ote àdu wò dhu bhèyi pbàkùhání tó ádrùngbǎ kamà tò?»

²³ Ní, Yěsù adù dhu àdu kàtò, ndàti: «Ma mapé ì'ì nzére ma mòtè dhu tí, ní ítè pé ndi nzére ma múnò dhu. Ndirò, dhu apé ì'ì mbèyi ma màdu dhu kàtò dhu tí, ní ádhu nyi nyí ima núpbi okúna dò rò?»

²⁴ Wò dhu-dzidǒ, Anà náadù Yěsù àbhù kowù nà ùtsi ka kùtsì otsúna rórò pbàkùhání tó ádròdrǒ ale dǒ kamà Kàyafà bhà.

*Péterù rǎtina tdítǒ ìnzá ndì rúnì Yěsù dhu
(Màt 26.71-75; Mrk 14.69-72; Luk 22.58-62)*

²⁵ Wò ndi Yěsù nà ka kówu Kàyafà bhà òná kàsùmì ǒ, Simonì Péterù adì kàzù-tsùnǎ tí, ndàmbe kàzù òvò dǒ. Ní, ka kivú dhu kà-tsǔ, kati: «Nyi tí nzǐ átò wò ka kówu nà ale bhà ábhàlǐ nzínzì ǒ atdí ale?» Ní, Péterù adù ndàgò, ndàti: «Hòò! Ìnzǐ ní ma wò ale bhà ábhàlǐ.»

²⁶ Ní, Anà bhà kasutále nzínzì ǒ atdí ale náadù dhu ìvu Péterù-tsǔ, ndàti: «Hòkò! Ma màlanà tí obhó nyí atdíkpá wò ale mànà inga ǒ?» Wò ndi ale ní'ì, yà Péterù ù'ànà, ndìtsà bǐna ale mà t'ídzá ale.

²⁷ Ní, Péterù adù ndàgò àgò tí tdítǒ, ànyìrǒ rò tí, à'ù-akpà ràdù òngò.

*Pbàró má tó pbìrì ǒ Lìwalì rǐ dhu òngù Yěsù-tsǔ
dhu
(Màt 27.1-2,11-14; Mrk 15.1-5; Luk 23.1-5)*

28 Wò dhu-dzidǒ, ka kuvò Yěsù nà kútsingá nyú Kàyafà bhà rò, kowù nà Lìwalì Pìlatò bhà idzá-yà-ba ò. Pbétù, kǒkò Yěsù nà òwù ányì Pbàyàhúdì náadù 'ùvo ùvǒ tí, ìnzǐ 'òtsù Pìlatò bhà idza-ngbò ka kákpòrò nǐ kàlì ò. Abádhí anzì ndì dhu, akye ì owuna òtì Kàgàwà-nyìkpó ǒ, ìnzǐ 'àdù Pásìka tó mùhendù tó ònyù nónyù nǐ.

29 Ní, Pìlatò náadù àhụ ndàrà abádhí-tì'ò, ndàdù dhu ìvu abádhí-tsǔ, ndàtì: «Ádhu nyǐ nyòbhù yà ale okúna dò rò?»

30 Ní, abádhí adù dhu àdu Pìlatò tò, 'àtì: «Ìnzǐ kǐ'íná gukyè nzére dhu ònzi arí ale tí, ní mǎ mambènà nzǐ kòsò mǐwǔ nà fụnụ ò.»

31 Ní, Pìlatò adù àtìnà abádhí nǐ: «Nyìdyi ka nyǒtdì ànyǎna nyǐ nyú tírò yà fùkú uyátá núnò ka dhu bhěyi.» Ní, kǒkò Yěsù nà òwù ányì Pbàyàhúdì náadù àtìnà Pìlatò nǐ: «Ìmbǎ mǎ mí'ì ìndrǔ-ànyǎ nótđì mǎ mí, ndínǐ ka koho tí nǐ rụsà nà.»

32 Wò dhu anzì ndì, ndínǐ yà Yěsù avò angyangyi ìngbà dhu bhěyi ɔve-tidò nǐ mǎtí ndì ndòvéya dhu náaká tí*.

33 Wò dhu-dzidǒ, Pìlatò adù ndàdu pbìndà idzá-yà-ba ò, ndàdù Yěsù ànzì ndivǔ dhu tsùnà, ndàtì: «Nyì nyú, nyì tí Pbàyàhúdì tó ádrùngbǎ kamà?»

34 Ní, Yěsù adù dhu ìvu kà-tsǔ, ndàtì: «Nyì nyú, nyì tí wò dhu ìvǔ afínụ nyú ò rò àhụ rórò? Ndirò ngǎtsi nǐ nyì tí kivǔ ngǔkpà ale náwe ndì dhu ìndù dùdú dhu-okú dò rò?»

* 18:32 18.32 12.32-33

³⁵ Pilatò ivú dhu tdítđǒ Yěsù-tsǔ, ndàti: «Ìma tí Màyàhudi? Fàkú p̀bìrì ǒ ale nyú mà, pbàkùhání tó ádròdrǒ ale màna nípfo ndi nyi 'ibhò nyi fudú. Ní ádhu nyú nyi nyáfá?»

³⁶ Ní, Yěsù adù dhu àdu kàtò, ndàti: «Pbàkà idzi ní nzǐ yà adzi ǒ idzi-tidò. Pbàkà idzi í'íná gukyè yà adzi ǒ idzi-tidò tí, ní pbàkà ale àmbènà 'ùgye ùgye dùdú ìnzǐ ka kipfo tí ima, kabhù ma Pbàyàhúdì tó ádròdrǒ ale-fó. Pbétù, kòmbí pbàkà idzi ní nzǐ yà adzi ǒ idzi-tidò.»

³⁷ Pilatò adù dhu ivu Yěsù-tsǔ tdítđǒ, ndàti: «Olu inyi, nyi tí ádrùngbǎ kamà?» Ní Yěsù adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Ìnyi ní ndi nyi nyátina ima ràrǐ ádrùngbǎ kamà. Ìma ka kùgù yà adzi ǒ, madù ìrà ndínǐ ma mongó tí obhóngà nítè ìndrǔ tò. Obhóngà nózè 'ùni ale rǎdù tǔdu nírì ìrì.»

³⁸ Ní, Pilatò adù dhu ivu Yěsù-tsǔ, ndàti: «Obhóngà nyú ní àdhu?»

*Yěsù-ànyǎ nótđì ka kǐ ndínǐ ka koho tí dhu
(Màt 27.15-31; Mrk 15.6-20; Luk 23.13-25)*

Wò dhu bhěyi ndi ndivǔ dhu Yěsù-tsǔ dhu-dzidǒ, Pilatò adù àhù tdítđǒ kàlì ò rò, ndàrà Pbàyàhúdì-tì'ò. Ní kǎdù dhu òvò abádhí tò, ndàti: «Ma màla nzá wò ale dǒ ka kǐ anya nótđì okúna dò rò atdí dhu mà.

³⁹ Pbétù, yà fàkú màndu núnò ka dhu bhěyi, ma marí imbi ò ka kósò atdí ale níkòlò bílìngà fàkù yà Pásìka tó m̀hèndù náarí ìrà dhu bhěyi. Ní, nyǐ nyòzè tí mikòlò Pbàyàhúdì tó ádrùngbǎ kamà fàkù?»

⁴⁰ Ní, abádhí àdù dhu àdu ikǔ nyú ǒ Pilatò tò, 'àti: «Ìnzǐ ní wò ale ndi mà mòzè kikòlò! Pbétù,

mǎ mǒzè kikòlò ale ní Bàrabà!» Wò ndi Bàrabà ní'ì àrì ònzi arí ale*.

19

¹ Wò dhu bhěyi ihé-yà nádu dhu fíndà dhu-dzidǒ, lìwalì Pìlatò náadù Yěsù àvi kalǔ, kavi asé nǐ.

² Nírò ní ndi pbànowí náadù okpèna nà itsu-dòká tó mùkàkù nákpòrò, 'áfǒ Yěsù-dò rǒ, 'àdù òlòlù kanzù náfo kà-rǒ.

³ Abádhí nóowúnà iwu rǒ Yěsù-tí'ò, 'àdù kàtsè, 'àti: «Yǎmbù, Pbàyàhúdí tó ádrùngbǎ kamà!» Ndirò, abádhí adúnà òwu kà-bi-bhù nópbi rǒ átò.

⁴ Pìlatò náahù tdítǒ kàlì ò rò, ndàrà ihé-yà i, ndàdù àtìna abádhí nǐ: «Kòñí, ma mí wò ale nàví kuvò nà kàlì ò rò, ndíní nyí nyuni tí dhu inzà ma ràla kà-dǒ ka kí anya òtdì okúna dò rò atdí dhu mà.»

⁵ Nírò ní ndi Yěsù adù àhù kàlì ò rò dònà rǒ okpèna nà itsu-dòká tó mùkàkù nà, ndirò rónà òlòlù kanzù nà. Ní, Pìlatò àdù àtìna ihé-yà nǐ: «Kàní ndi fùkù ale!»

⁶ Ní, pbàkùhání tó ádròdrǒ ale mà, Kàgàwà bhà idza-ngbò òdò arí sàndìrì mànà níitdègu Yěsù àlà, ní abádhí náadù 'òpè 'ùkù, 'àmbe àtìna dǒ Pìlatò nǐ: «Ábhù kutǒ mùsàlabhà dǒ! Ábhù kutǒ mùsàlabhà dǒ!» Pìlatò adù àtìna abádhí nǐ: «Nyìdyi ka nyütǒ nyí-tírò ndi mùsàlabhà dǒ. Obhó tí, ima nyú, ma màla nzà kà-dǒ ka kí anya nótdì okúna dò rò atdí dhu mà.»

⁷ Ní, Pbàyàhúdí náadù dhu àdu Pìlatò tò, 'àti: «Mǎ mí'ì inè atdí uyátá nà. Ndi uyátá ràtina

* **18:40** 18.40 Ndi Bàrabà ka kasò imbi ò, kigò ǒ ndi nónzi wògò-okú dò rò, ndirò ìndrǔ kǒhò dhu-okú dò rò.

kà rākă ndòvè, Kàgàwà t'Ídhùnà tí kǎrí ndàti ndìtírò dhu-okú dò rò.»

⁸ Pilatò itdègu wò ɔte ìri, ní ɔdɔ adù ìsǎ kà-ò atdíđǎ ròsè yà angyinǎrò kǎ'ìnà nà dònǎ mǎtí.

⁹ Ní, p̀b̀indà idzá-yà-ba ò ndì ndàdu ndì tdítđǎ rò, Pilatò adù dhu ìvu Yěsù-tsǎ, ndàti: «Nyi ní àdhà ale?» P̀b̀étù, Yěsù adù nzá atdí dhu mà nádu kà tò.

¹⁰ Pilatò adù dhu ìvu tdítđǎ kà-tsǎ, ndàti: «Nyi nyòzè tí obhó nyadu ɔte idù? Nyi nyùnì tí obhó dhu, ma rǎrǎ'ì inè ádr̀ngbǎnga tó ɔbi nà mikòlò nyi? Ndirò, nyi nyùnì tí obhó dhu, ma rǎrǎ'ì inè ádr̀ngbǎnga tó ɔbi nà mabhũ nyi kutǎ nyi m̀s̀alabhà dǎ?»

¹¹ Ní, Yěsù adù dhu àdu Pilatò tò, ndàti: «Hòkò! Ìmbǎ nyi nyí'ì atdí ádr̀ngbǎnga tó ɔbi nà mǎtí dùdú, inzá Kàgàwà kèlě nǎbhũ ka indù òr̀-akpà ò rò rò. Ndi dhu-okú dò rò, ma mǎtina nyi nǎ: Yà ma nìpfo ndàbhũ ma funú ale bhà nzérenga nósè wà p̀b̀ukù nzérenga dònǎ mǎtí.»

¹² Ní, ròpè ndì uró rò, Pilatò adù ndòpè ndònè Yěsù ìkòlò ndì ndí ònǎ otu. P̀b̀étù, P̀b̀àyàhúdì tó ihé-yà náadù 'òpè 'ùkũ, 'àmbe àtìnà dǎ Pilatò nǎ: «Nyi nyú nyi nyapé wòrí ale ìkòlò, ní nyi ní'ina inzá nyi nyózè P̀b̀àrómá tó p̀b̀ìrì ǎ kámá dǎ ádr̀ngbǎ kamà ale. Ndi ale apé ndàti ndìtírò ádr̀ngbǎ kamà tí, ní ndi ale ní ndi kámá dǎ ádr̀ngbǎ kamà nà arí ndùgye ale.»

¹³ Ní, kǎkò ale ùnò dhu ndì ndìr̀ rò, Pilatò adù Yěsù àvi kuvò nà ìri, ndàdù àdi odu nǎ ka kór̀, rìvǎ ndì orú ngari ǎ. P̀b̀àyàhúdì t'ávàna ǎ, ka kí kǎnzi Gàbatà tí.

14 Wò dhu rǐ ndònzì ònà idhò ní'ì yà Pásìka tó mànhendù tò indrǔ rǐ 'òbhòlo ònà idhò. Ndirò, ndi dhu anzì ndì mbèmbè azà adyifò-sisì adyíbhengá nga tó ǒ. Ní, Pilatò ati Pbàyàhúdì tó ihé-yà ní: «Kòní fùkù ádrùngbǎ kamà!»

15 Pbétù, kòrí ihé-yà náadù 'òpè 'ùkù, 'àmbe àtìná dǒ Pilatò ní: «Kàkǎ ndòvè! Kàkǎ ndòvè! Ábhǔ ka kutó mùsàlabhà dǒ!» Pilatò adù dhu ivu abádhí-tsù, ndàtì: «Nyí nyòzè tí mabhù fùkù ádrùngbǎ kamà kutó mùsàlabhà dǒ?» Ní, pbàkùhání tó ádròdrǒ ale náadù dhu àdu Pilatò tò, 'àtì: «Ìmbǎ má mí'ì ngǎtsi ádrùngbǎ kamà nà! Fàkǎ ádrùngbǎ kamà ní kámá dǒ ádrùngbǎ kamà kèlě.»

16 Nírò ní ndi Pilatò adù Yèsù àbhù abádhí-fó, ndíní ka kowu tí ùtonà mùsàlabhà dǒ.

*Yèsù nútó ka kí mùsàlabhà dǒ dhu
(Màt 27.32-44; Mrk 15.21-32; Luk 23.26-43)*

Pilatò àvi ì dhu-okú dò rò, Ihé-yà adù Yèsù idyi 'òwùnà kigò ǒ rò, ndíní ì owu tí ùtonà mùsàlabhà dǒ.

17 Ní, kigò ò rò ì ùvò rò, Yèsù anò ndùtǒ ka kí dòná mùsàlabhà ndìtírò, ndàmbe àrà dǒ nà ale-dò-kpa tó ngari tí ka kátina ngari ò. Pbàyàhúdì t'ávàna ǒ, ka kí kànzi Gòlògotà tí. 18 Anyì ní ndi pbànowí nútó Yèsù mùsàlabhà dǒ. Ka kutó abádhí dhèdhèrò mùsàlabhà dǒ óyǒ ngǔkpà ale mànà. Ka kutó atdí ale, kodì Yèsù bhà fangà dònǎ rò, kadù ngǎtsi ale nútó, kodì Yèsù bhà ígù dònǎ rò.

19 Pilatò adù dhu àvi kandì, kapbǎ mùsàlabhà dǒ kà-dònǎ. Ndi andítá ní'ì: «YÀRÍ NÍ YÈSÙ,

NÀZÀRETÌ TƆ KIGƆ Ɔ ALE, PBÀYÀHÚDÍ TƆ ÁDRÛNGBÁ KAMÀ.»

²⁰ Ní, ábhǒ P̀b̀ỳà̀h̀ú̀d̀í̀ ǹỳá̀ ǹó̀oẁú̀nà ẁò̀ d̀hù ò̀z̀ù̀ r̀ǒ̀. Obhó tí, yà Yèsù ka kùtǒ mùsàlabhà dǒ róngà ní'ì íkyèrǒ kigò tí. Ndirò ndi dhu ka kandí P̀b̀ỳà̀h̀ú̀d̀í̀ t̀'á̀v̀à̀nà mà̀, P̀b̀à̀r̀ó̀m̀á̀ t̀'á̀v̀à̀nà mà̀, ndirò P̀b̀à̀g̀ì̀r̀í̀k̀í̀ t̀'á̀v̀à̀nà mà̀nà̀ ǒ̀.

²¹ Ní, p̀b̀à̀k̀ù̀h̀á̀ǹí̀ t̀ó̀ ádròdrǒ ale náadù òwu Pilatò iso, 'ati: «Nzǎndí dhu ka rǎrǎ P̀b̀ỳà̀h̀ú̀d̀í̀ t̀ó̀ ádr̀r̀ù̀ng̀b̀á̀ k̀am̀à̀. P̀b̀é̀t̀ù̀, ándí dhu nyati: Àbadhi rátí ndi, ndi rǎrǎ P̀b̀ỳà̀h̀ú̀d̀í̀ t̀ó̀ ádr̀r̀ù̀ng̀b̀á̀ k̀am̀à̀.»

²² P̀b̀é̀t̀ù̀, Pilatò adù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Yà ma màndí dhu ní ma màndí wà!»

²³ Yèsù ì ùtǒ mùsàlabhà dǒ dhu-dzidǒ, p̀b̀à̀ǹó̀ẁí̀ adù kà-rǒ mùdzarù núgù, 'ùndò oyánga ìfò àdhàdhì, 'àdù ùndònà foyá, ngǎtsi ale ridyì atdínga ìfò dǒ fíndà. Ɔró adù ndùbhà ní kà-rǒ kanzù kèlě. Ndi kanzù ní'ì inzà ka kùp̀b̀á̀ ùp̀b̀á̀ tí. P̀b̀é̀t̀ù̀, ka ní'ì atdí-nyìna kèlě tí ka kódyù, ròpè ndi túna ò rò, rǎrà àhù p̀f̀ǒ̀nà ò̀.

²⁴ Ní, kǒkò p̀b̀à̀ǹó̀ẁí̀ adù òte nzínziya ǒ, 'ati: «Apé kùfa wò kanzù-ǒnga ùfǎ tí, p̀b̀é̀t̀ù̀, kàkǎ àlě ròvì ngalà ǒ, ndíní àlě kala tí kà rǎdi fíndà ale.» Wò dhu anzì ndi, ndíní Kàgàwà bhà Andítá ò ka kandí dhu náaká tí. Ndi Andítá rǎtina: «Abádhí ɹ̀nd̀ó̀ r̀ù̀d̀ú̀ mùdzarù foyá, 'àdù r̀ù̀d̀ú̀ k̀anz̀ù̀ ǹó̀v̀ì̀ ngalà ǒ*.» Wòrí ní ndi p̀b̀à̀ǹó̀ẁí̀ anzì Yèsù rǒ dhu.

²⁵ Yà Yèsù ka kùtǒ dòná mùsàlabhà tí ikò íkyèrǒ ní: Màriyà, Yèsù-tsánà mà, ndi kà-tsánà t̀'á̀ẁè̀nà̀

* 19:24 19.24 Zàb 22.19

nà, ndìrò ní Màriyà, Kìliyopà bhà ingba-tsánà mà, Màngàdalà tó kigò ǒ Màriyà mànà.

²⁶ Ní Yèsù itdègu íyànà nálá, ndàdù yà atdíđǒ ndì ndóze pbìndà ábhàlǐ nála kà-tí ìdè átò ró, ní kǎdù àtìna íyànà nǐ: «Iyá, kòñǐ idhùnɛ.»

²⁷ Tdíđǒ, kǎdù àtìna wò ábhàlǐ nǐ: «Pbǎlé, kòñǐ íyànɛ.» Ní, ròpè ndì ɛró rò, wò ábhàlǐ náadù Yèsù-tsánà nídyì ndàrà nà pbìndà.

Yèsù rǒvè dhu

(Mát 27.45-56; Mrk 15.33-41; Luk 23.44-49)

²⁸ Wò dhu-dzidǒ, Yèsù ɛni dhu, yà ndì ndira ònzìnà yà adzi ǒ kasɛ ràkǎ wà kóró. Ní, ndínǐ Kàgàwà bhà Andítá ò ka kandí dhu náaká tí, kǎdù àtìna: «Ma mí'ì idha-atdyú nà*.»

²⁹ Wò ndi kàsùmì ǒ, òdyògyè òvayì rǐ'ì ònà atdí andu ní'ì ìnè ànyìrǒ. Ní, pbànowí adù sifongò nídyì, 'òdù ndi òvayì ò, 'adù ndi sifongò òtè hìsopò tí kátina itsukpó-tsù-dǒ, 'àva Yèsù-tsǔ.

³⁰ Ní, Yèsù itdègu ndi òvayì àndǔ ndòtò, ní kǎdù àtìna: «Kóró dhu àkǎ wà.» Wò dhu-dzidǒ, kǎdù òna ìyè, afína ràdù itdǔ òtsí.

Atdí mùnowì rǐ Yèsù-ɔngò-kpa òdù àlǐ nǐ dhu

³¹ Wò dhu anzì ndì ònà idhɔ ní'ì, sàbatù tò ìndrǔ rǐ 'òbhòlò ònà idhɔ. Obhó tí, ndi sàbatù-idhò ní'ì ádrèngbǎ idhɔ nyú Pbàyàhúdì tò. Ní, Pbàyàhúdì tó ádròdrǒ ale náazè nzá abvo rǒko mùsàlabhà dǒ ndi idhɔ ǒ dhu. Ní, ndi dhu-okú ò rò, abádhí náawù Pìlatò bhà, 'òwù i abvo

* 19:28 19.28 Zàb 69.22

Ní, Pilatò níitdègu wò Yòzefù ùnò dhu ná'ù, ní kǎdù àrà, ndàdù Yěsù-abvò nífo m̀s̀alabhà dǒ r̀ò.

³⁹ Wò ndi kàsùmì ǒ, Nìkòdemù, yà atdíku arà àhù Yěsù-tí kúbhingá ale, náadù ìrà àhù átò Yòzefù-tí. Kíra yà mbéyi aróngu akýe-tidò tó mbèmbè ìbhù kumì kilo nà foná. Ndi akýe ní'ì m̀ǹemanè tí kátina itsu-dha mà, kàdzagulè-dha mànà ka kángbǒ atdíkpá.

⁴⁰ Ní, Yòzefù mà Nìkòdemù nà níitdu Yěsù-abvò, 'àkpòrò ngbóna wò ndi ndrùù róngu akýe ì ùdho dóná mberù nǐ. Abádhí anzì ndi dhu àdhàdhì yà f̀ỳó màndu ǒ P̀b̀ỳàh̀údí nàarónzina abvo òtdù ì ì r̀ò dhu bhěyi.

⁴¹ Wò ndi Yěsù ka kùtónà m̀s̀alabhà dǒ ró, atdí inga ní'ì inè. Ndirò, ndi inga ǒ, atdí ibhu-owútá yà inzà ka kàpè ìndrù òtdù angyi ònà náadù ì'ì inè átò.

⁴² Ní, sàbatù tó P̀b̀ỳàh̀údí rǐ 'òbhòlo dhu-okú dò r̀ò, ndirò ìkyèrǒ ndi ibhu nótù ndi dhu-okú dò r̀ò, Yòzefù mà Nìkòdemù nà náadù ùvò Yěsù òtdù ndi ibhu ò.

20

Yěsù rǐ ndìngbè dhu

(Màt 28.1-8; Mrk 16.1-8; Luk 24.1-12)

¹ Yengè-idhò ǒ bhòtsungá, inzà inga àpè ùbho mbéyi rórò, M̀ag̀adalà tó kigò ǒ M̀ariyà níivà ndi, ndàrà Yěsù ka kótdù i. Ní, kǎtù ibhu lí'ò ka kápbi nǐ odu-iyà-ba iwà ka kògèrè igi ró.

² Ní, kǎngbó ndi owùna-lú, ndòkù wò dhu àwe Simonì Péterù mà, ngǎtsi ábhàlǐ yà atdíidǒ Yěsù azè mànà tò, ndàti: «Iwà ka kítdu àlě tó

Ádrungbǎε-abvò ibhu ò rò, kowù nà. Ní, àlě kùni nzá ka kòwù kílì ró-nga!»

³ Ní Péterù mà, wò ndi ngǎtsi ábhàlǐ mànà, náadù òwu Yèsù ka kótdù i.

⁴ Abádhí ambénà òtse dǒ óyǒ rò atdíkpá. Pbéttù, wò ngǎtsi ábhàlǐ náadù òku, ndùbhà Péterù olù, ndàdù àrà àhɛ angyi yà Yèsù ka kótdù i.

⁵ Ní, kǐtsi ndàgu, ndàndà ibhu-ònga, ndàdù yà Yèsù-abvò-ngbò ka kákpòrò nǐ mberù kèlě nála ànyì. Pbéttù kǎdù nzá òtsù ànyì.

⁶ Tdítdǒ, yà olù ndi nùbhànà Sìmonì Péterù, níra àhɛ ànyìrǒ, ndàdù òtsù ibhu ò. Ní, kǎdù yà Yèsù-abvò-ngbò ka kákpòrò nǐ mberù mà,

⁷ yà kà-dò ka kátsi nǐ bǐrèse mànà kèlě nótù ndi ibhu ò. Ndi bǐrèse mà ní'ì mbǎ atdíkpá abvo-ngbò ka kákpòrò nǐ mberù mànà, pbéttù kǐ'ì atdíró ka kòkò kílì ró.

⁸ Nírò ní ndi yà angyi àràndà àhɛ ábhàlǐ náadù òtsù ibhu ò átò. Ní kǎla wò dhu, ndàdù dhu à'ù iwà Yèsù rìngbè ndi.

⁹ Obhó tí, Kàgàwà bhà Andítá ò ka kúnò Yèsù dǒ dhu ní'ì inzá ndi ndàpè kàbhà ábhàlǐ-dò àlǔ ró. Ndi Andítá ràtina: Ìngbè kà rìngbèya ndi òvebvù rò*.

¹⁰ Wò dhu-dzidǒ, kǒkò óyǒ ábhàlǐ náadù 'àdu, 'òwù fìrábvù.

*Yèsù rǐ ndàvǐ Màngàdalà tó kígò ǒ Màriyà tò dhu
(Màt 28.9-10; Mrk 16.9-11)*

---

* 20:9 20.9 Zàb 16.10-11

11 Kǒkò ábhàlǐ òwù dhu-dzidǒ, Màgàdalà tó kigò ǒ Màriyà nǐra àhù átò Yèsù ka kótdù ró, ndàdù itsi ide ndi ibhu tí ndàmbe òdzi dǒ. Ní, òdzi ndì ndódzi rórò, kǎgú ndì, ndàndà ibhu-ònga.

12 Kǎdù Kàgàwà bhà óyǒ màlàyíkà nála ányì òkò ró. I màlàyíkà núufó òwǒwù mberù, 'àdù òko yà Yèsù-abvò ka kili ràyi ró. Atdí màlàyikà náadì kà-dò ka kili ràyi inǎ rò, ngǎtsi ràdù àdi kà-pfò inǎ rò.

13 Ní i màlàyíkà níivú dhu Màriyà-tsǔ, 'àti: «Iyá, ádhu nyi nyódzi nǐ?» Ní, Màriyà àdù dhu àdu abádhí tò, ndàti: «Ka kítdu wà pbàkà Ádrùngbǎle-abvò ibhu ò rò kowù nà. Ní ma mǎni nzá àdhà màtí ka kowù kili dhu.»

14 Ní wò dhu ndì ndùnò rò, Màriyà agéré ndì, ndàndà olù nga, ndàdù Yèsù nála ididè ró. Pbétù, kǔni nzá dhu Yèsù ràrǐ ndi.

15 Ní, Yèsù ivú dhu kà-tsǔ ndàti: «Iyá, ádhu nyi nyódzi nǐ? Ádhi nyi nyónena?» Ní wò Yèsù ka kótdù òná inga-àbadhi tí ndì ndí Yèsù àti rò, Màriyà adù àtìnà kǎni: «Pbǎlé, dhu apé ì'ì nyi nyitdu ndi pbàkà Ádrùngbǎle-abvò, nyarà nà dhu tí, ní ìtè nyi nyàrà kili ró nga idù, ndínǐ ma madù tí àrà kidyì.»

16 Ní, Yèsù adù kǎnzì ɔvòna rǒ, ndàti: «Màriyà!» Nírò ní ndi Màriyà náagéré ndì, ndàdù àtìnà kà nǐ Pbàyàhúdì t'ávàna ǒ: «Ràbunì!» Kà-tì ní: «Màlimò.»

17 Ní, Yèsù adù àtìnà kà ní: «Ìnzǐ ùtò tsùdu! Obhó tí ma màpè nzá madù Àbadu-tí'ò. Pbétù, àrà nyovo dhu adódu tò nyati, ma ràrǐ àrà

Àbadu-ti'ò. Ndi Àbadu ní Àbaku átò. Ka ní pbàkà Kàgàwà, ndirò ka ní fùkú Kàgàwà átò.»

¹⁸ Ní, Màngàdalà tó kigò ǒ Màriyà náadù àrà dhu òvò Yèsù bhà ábhàlǐ tò, ndàti: «Ma màla Ádrùngbǎle!» Kǎdù yà Yèsù àvinà ndùnò abádhí tò dhu náwe abádhí tò.

Yèsù rǐ ndàvǐ pbìndà ábhàlǐ tò dhu

(Màt 28.16-20; Mrk 16.14-18; Luk 24.36-49)

¹⁹ Ndi yengè-idhò ǒ tí, pbítsòngǎ, Yèsù bhà ábhàlǐ náandu ì atdí idza ǒ, 'àdù tsátsù ùpbi idzanǎ rò, Pbàyàhúdí tó ádròdrǒ ale-òdò nónzi ì í dhu-okú dò rò. Nírò ní ndi Yèsù ito ndì, ndidè abádhí nzínziya ǒ, ndàdù àtìna abádhí nǐ: «Nyòko màrùngà ǒ!»

²⁰ Wò dhu ndì ndòrì dhu-dzidǒ, Yèsù adù otsúna-tsirò mà, ɔngòna-kpa màna nítè pbìndà ábhàlǐ tò. Ní ì ábhàlǐ-idhè náadù ndìka atdídǒ, fìyó Ádrùngbǎle ì àla nídhunǐ.

²¹ Yèsù adù àtìna tdítǒ abádhí nǐ: «Nyòko màrùngà ǒ. Àdhàdhì yà Àba Kàgàwà níivi ma mirà yà adzi ǒ dhu bhéyi, ma mòvi nyǐ átò.»

²² Wò dhu ndì ndòrì dhu-dzidǒ, kǐvò ihèna abádhí dò, ndàdù àtìna: «Nyàko Kàgàwà bhà Hlǐlǎ-Alafí!

²³ Fìyó nzérenga nyǐ nyùbà fìyò ale tò, Kàgàwà rǒngò dhu ùbà átò. Ndirò, inzà nyǐ nyùbà fìyó nzérenga fìyò ale tò, kà rǐ nzǐ ongo adù dhu ùbà átò.»

Yèsù rǐ ndàvǐ Tùmasì tò dhu

²⁴ Wò Yèsù rǐ ndàvǐ idzá pbìndà ábhàlǐ tò òná kàsùmì ǒ, kàbhà atdí kumì dòná óyǒ nà ábhàlǐ

nzínzì ǒ atdí ale, Tùmasì tí kátina ní'ì ìmbă. Ngătsi ndi Tùmasì-òvò ní'ì Dìdimò*.

25 Ní, Tùmasì ìrà àhụ nzínziya ǒ rò, kǒkò ábhàlǐ adù àtìnà kà nǐ: «Mă màla wà àlě tó Ádrùngbăle!» Pbéù, Tùmasì adù àtìnà abádhí nǐ: «Inzá ma màla kǒtsù-tsiró mùsùmali-bhu, madù ɔtsúdu-kpò nótù ndi mùsùmali-bhu ò, ndirò kǒngò-kpa rǒ àlǐ-bhu ò rò, ma mí nzi wò dhu ná'u akekpa màtí!»

26 Ní atdí yengè dzidǒ, Yèsù bhà ábhàlǐ náandu tsùya tdítǒ idzá, Tùmasì ràdù ì'ì átò nzínziya ǒ. Ní, àzèmbè inè tsătsù rǐ'ì idzană rò ka kàpbi ró rórò, abádhí ala Yèsù iwà idè nzínziya ǒ ró. Ní Yèsù adù àtìnà abádhí nǐ: «Nyòko màràngà ǒ!»

27 Tdítǒ, kădù àtìnà Tùmasì nǐ: «Írà ɔtsúnù-kpò nà iró, ndirò, ándà pé ɔtsúdu-tsiró nga. Ígba ɔtsúnù, nyadù ɔtsúnù-kpò nótù ɔngòdu rǒ àlǐ-bhu ò. Nzăbhě afínù rùgùrù, dhu àkă nya'ù dhu à'u tí.»

28 Ní, Tùmasì adù àtìnà Yèsù nǐ: «Inyi ní pbàkà Ádrùngbăle, pbàkà Kàgàwà.»

29 Yèsù adù àtìnà kànì: «Nyi nyà'ù tí ma nyìkpónù nyú nǐ nyi nyàla ma dhu-okú dò rò? Hirò nónzì ale ní, yà inzá ì àla dhu rórò arí dhu à'u ale!»

Yùwanì andí pbìndà bhǔkù okúna dò rò dhu

30 Yèsù anzì ábhǒ ngǔkpà wìwì nyú pbìndà ábhàlǐ-ònzǐ. Ní, ì wìwì àndi ka kadù nzá yàrí bhǔkù ò.

* 20:24 20.24 Dìdimò-tì ní ozo tí ka kugù ale.

³¹ Pbéù, yàrí bhùkù ò ka kandí wíwì-tsí, ní ka kandí, ndíní ìndrù náa'ù tí dhu, Yěsù ràrř Krístò, Kàgàwà t'ídhùnà. Ndirò ka kandí ka ndíní ka nà'ù ale, náadù tí ípìrònga nábà kòvò rò.

21

*Yěsù rř ndàvř pbìndà àrùbhù ábhàlř tò dhu
(Màt 4.18-22; Mrk 1.16-20; Luk 5.1-11)*

¹ Wò dhu-dzidò, Yěsù avì ndì tdítò àrùbhù pbìndà ábhàlř tò, Tibèriyà tí kátina rèrù-bidò*. Yàrí ní ndì, kàvì ndì abádhí tò tí dhu.

² Wò ndì kàsùmì ò, Simoni Péterù mà, Tùmasì Dìdimò tí kátina mà, Nàtanelì, Gàlilayà tó pbìrì ò atdí pbanga, Kanà tí kátina ò ale mà, Zèbèdayò bhà inzo mà, ndirò Yěsù bhà óyò ngùkpà ábhàlř mànà, ní'ì atdíkpá.

³ Ní pbítòngá, Simoni Péterù atì odhína nř: «Ma màrà wà ìbhè ùpe.» Ní, ì kà t'ódhína adù àtìnà kà nř: «Mǎ'ì mà átò, mǎ mówu atdíkpá nyì mànà.» Ní ányìrò rò tí, abádhí adù 'ìvà 'òwù, 'àdù ùpo ìbhú ò. Pbéù, ndì iku ò, abádhí abà nzá atdí dhu mà.

⁴ Nírò ní ndì màmbi òzè ndì rò, Yěsù idè rèrù-bidò. Ní, ka ì àla rò, ábhàlř adù nzá dhu ùni Yěsù ràrř ndì.

⁵ Ní, Yěsù adù dhu ìvu abádhí-tsù, ndàti: «Nzónzò, nyř tí'ì inè ònyù nà ake màtí?» Ní, abádhí adù dhu adu kàtò, 'àti: «Ìmbǎ!»

⁶ Ní Yěsù adù àtìnà abádhí nř: «Nyàpe pé imbi fangà dònǎ rò ìbhú tò, ní nyř nyí dhu nábà àbà.» Ní, abádhí adù imbi nápe yà Yěsù ìtè ró, ndì imbi

* **21:1** 21.1 Ngàtsi ndì Tibèriyà tó rèrù-òvò ní Gàlilayà tó rèrù.

ìdha abádhí rǐ dhu ràdù abádhí lè mà nǒnzì ònzì tí, abhò ìbhè rǐ'ì kà ò dhu-okú dò rò. ⁷ Ní, wò dhu ndì ndàla rò, yà atdíđǒ Yèsù ózè pbìndà ábhàlǐ náadù àtìnà Péterù nǐ: «Hàkà! Ádrùngbǎle Yèsù ní wò!» Ní, Péterù itdègu fíyó Ádrùngbǎle tí kà rǐ'ì dhu níri, náadù mberù àfò ròná, ìwa ndì ndìwà ròná rò ró ndì mùdzarù ì'ì nídhunǐ. Wò dhu-dzidǒ, kǎdù ndìbvu ìdha ò.

⁸ Ngǎkpa àbhàlǐ náadù òko 'àmbe ìwu dǒ ìbhú ò, ìbhè-mbì àdha ì í rórò. Ndi imbi ní'ì abhò nyú ìbhè nòtsì, ndalè nǐ. Ndirò, ì ábhàlǐ ní'ì mbǎ itseta nyú ìdha-bidǒ rò. Abádhí ì'ì mbèmbè atdí miyà mǎtèrè kèlǐ tí ìdha-bidǒ rò.

⁹ Ní, ìbhú ò rò ì ifò 'ùdà ìdha-bidǒ rò, abádhí ala kàzu-li ìbhè ka kùli ràmbe ìbi dǒ dòná, ndirò mùgatì ràdù ì'ì átò tìná ró.

¹⁰ Ní, Yèsù adù àtìnà abádhí nǐ: «Nyìwǔ pé kǒkò nyǐ nyòkyè ìbhè-ròrò nà.»

¹¹ Ní, Simoni Péterù adù ùpo tdítdǒ ìbhú ò, 'àdù imbi ìpfo ìbhú ò rò áyà-bvudò. Ndi imbi ní'ì ìwà ndì ndalè atdí miyà, imbò kumì dòná ìbhu nà ádròdrǒ ìbhè nǐ ró. Pbétù, ìmbǎ dhu ì'ì wò dhu bvùtí mǎtí ìbhè àlè kà 'ò dhu tí, ní ndì imbi náadù nzá ndùdrù.

¹² Ní, ìbhè níbi dhu-dzidǒ, Yèsù adù pbìndà ábhàlǐ nánzì, ndàti: «Nyìwǔ nyònyu dhu!» Wò ndì kàsùmì ò, ábhàlǐ nínzì ò atdí ale mà náadù nzá dhu ìvu Yèsù-tsǔ ndàti, kà rǎrǐ àdhi. Obhó tí, abádhí nùunì wà dhu fíyó Ádrùngbǎle rǎrǐ ndì.

¹³ Ní, Yèsù adù ìndri abádhí-tí'ò, ndìdìyì mùgatì, ndàdù ùndònà abádhí-fó. Kǎdù ìbhè nùgù átò, ndùndò abádhí-fó.

¹⁴ Wòrì ní'ì ìbhu rí kìsè nǐ Yèsù rǐ ndàvǐ pbìndà

ábhàlǐ tò, ονε-bvù rò ndì ndíngbè ndì dhu-dzidǒ dhu.

Yěsù rǐ Péterù ìlǐ ràdì pbìndà tàrà t'úndatatále tí dhu

¹⁵ Οnyù pbìndà ábhàlǐ ònyù dhu-dzidǒ, Yěsù adù dhu ìvu Simonì Péterù-tšǔ, ndàti: «Sìmonì, Yùwanì t'ídhùnǎ, nyi nyú, nyi nyóze tí wà ma, ròsè kóró kákà ngǔkpà òdhínε nóze ima tí dhu dònǎ?» Ní, Péterù adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Ɔwà Ádrùngbǎlé! Nyi nyú, nyi nyùnì wà dhu iwà ma róze atdíǒ.» Ní, Yěsù adù àtìnà kà nǐ: «Óngù pbàkà tàrà.»

¹⁶ Οyo rí kisé nǐ, Yěsù ivú dhu Simonì-tšǔ, ndàti: «Sìmonì, Yùwanì t'ídhùnǎ, nyi nyóze tí wà ma?» Ní, Simonì adù dhu àdu kà tò, ndàti: «Ɔwà Ádrùngbǎlé! Nyi nyùnì wà dhu iwà ma róze nyi.» Ní, Yěsù adù àtìnà kà nǐ: «Ádǐ pbàkà tàrà t'úndatatále tí.»

¹⁷ Ɔbhε rí kisé nǐ, Yěsù ivú dhu Simonì-tšǔ, ndàti: «Sìmonì, Yùwanì t'ídhùnǎ, inyi nyú nyi nyóze tí wà ma?» Ní, wò dhu ndì ndìrì rò, izε náadù Simonì ùka atdíǒ, ìbhε-gùna Yěsù ivú dhu tsùnǎ, ndàti: «Nyi nyóze tí wà ma?» dhu-okú dò rò. Ní, Simonì adù dhu àdu Yěsù tò, ndàti: «Ádrùngbǎlé, inyi nyú nyi nyùnì wà kóró dhu. Ní, nyi nyùnì wà dhu iwà ma róze nyi.» Ní, Yěsù adù àtìnà kà nǐ: «Óngù pbàkà tàrà.»

¹⁸ Ma mí obhó dhu núno indù. Ìndrǔ-owú tí nyi nyi'ì òná kàsúmì ǒ, nyi nyongónà rùnù dhu ìso nyi-tírò, nyadù àrà afínε òze ì. Pbétù, màlà tí nyi

nyóngo rò, nyi nyóngo okùnù náyí†, ngàtsi ale rādù ndi rànù dhu iso, ndàdù dùnù òtdì, ndàrà nyi nà inzà afínù òzè i.»

19 Yèsù avò dhu wò dhu bhěyi Péterù tò, ndínì ìngbà dhu bhěyi ονε-tidò nì mātí Péterù ovéya dhu nitè tí, ndi kàbhà ονε rādù Kàgàwà-ovò àbhù rilè ndì. Wò dhu ndì ndùnò dhu-dzidò, Yèsù adù àtìnà Péterù nì: «Éngǔ owùdu.»

Yèsù rǐ dhu àwě Péterù tò yà atdíđ òndì ndózè pbìndà ábhàlǐ dǒ dhu

20 Ní, òwu ì ówu rórò, Péterù agéré ndì, ndàndà olunga, ndàdù yà atdíđ Yèsù ózè pbìndà ábhàlǐ nála owùya ǒ rírà ró. Wò ndi ábhàlǐ ní ndi yà ònyù-tsùnǎ ì í'ì rórò ndì nilo Yèsù-dò, ndivù dhu kà-tsǔ, ndàtì: rǎrǐ àdhi ndi kípǒ rí ndàbhù òmvǔ-fó.

21 Ní, Péterù itdègu wò ábhàlǐ àlǎ, ní kǎdù dhu ivu Yèsù-tsǔ, ndàtì: «Olu Ádrùngbǎlé, ádhu ndi wò atdíđ nyi nyózè pbùkù ábhàlǐ rǒ ndi nǎnzìya?»

22 Ní, Yèsù àdù dhu àdu Péterù tò, ndàtì: «Ma mapé kòzè ràdì, ìnzǐ ròvè, rǎrà àhù òrù-akpà ò rò ma míngo tdítđ yà adzi ǒ òná idho ò, ní ndi dhu àndà tí inyì? Pbétù, ma mātina nyi nì: «Éngǔ owùdu!»»

23 Wò dhu bhěyi Yèsù ùnò dhu-òyǐ náadù ndùgà ka ná'ù ale nzínzì ǒ, ì ale rādù àmbe àtìnà dǒ, ìnzǐ wò atdíđ kǒzè ábhàlǐ rovéya. Obhó nyù, Yèsù ati nzà ìnzǐ kà rovéya, pbétù, kǎtì Simoni nì:

† 21:18 21.18 Péterù rǐ okùna ùyǐ, ngàtsi ale rādù róná dhu iso dhu tí Yèsù ati dhu ní, mùsàlabhà dǒ ka katóya Péterù dhu.

ndì rapé ndi ábhàlǐ nózè ìnzǐ ròvè, ràrà àhɛ òrù-
akpà ǒ rò ndì ndíngò tǎítǎǎ yà adzi ǒ òná idhɔ ǒ,
ní ndi dhu rǎndà tí ka.

²⁴ Kòrí dhu nawɛ, ndàdù àndinà ale ní yà
atdídǒ Yèsù azè ábhàlǐ. Ndirò, mǎ mà'ù wà dhu
kǎndí dhu rǎrǐ obhó dhu nyú.

²⁵ Yèsù anzì ábhǒ ngǔkpà dhu nyú. Ní, ka
kandíyana gukyè ì dhu atdátǎrà ǒ, ní kóró ì dhu
ka kǎndí òyà bhǔkù náakána nzǐ yà adzi ǒ.

Ungbòta-Ɔwátá Tó Bhǔkù

Ndrǔna: Ungbòta-Ɔwátá Tó Bhǔkù New Testament

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ndrǔna (Ngit)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-19

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

abb6c630-aaf1-5647-8172-605215e8fe12